Recomandăm următoarele cărţi pentru tinerime apărute în editura

„CARTEA ROMÂNEASCĂ"

PITORESCUL ROMÂNIEI I: Intre Dunăre şi Mare . Lei 220

" " II: In lungul Graniţei . . . " 150

" " III: Pe drumul apelor mari " 130

" " IV: Prin munţii noştrii . . . . " 280

" " V: Printre dealuri şi prin câmpii " 280

TINERE, CUNOAŞTE-ŢI ŢARA . . . . " 180

TINERE, CUNOAŞTE-ŢI ARBORII . . . . " 140

TINERE, CUNOAŞTE-ŢI NEAMUL . . . . " 150

Toate aceste cărţi scrise de cunoscutul profesor şi Academician I. SIMIONESCU, înlesnesc tineretului să cunoască frumuseţile ţării noastre.

45093 — 943

PREŢUL LEI 280.—

A. VLAHUŢĂ

ROMÂNIA PITOREASCĂ

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ" BUCUREŞTI

Mircea Macedonescu

cl. III sec. I. A. I.

29. III. 1944.

ROMÂNIA PITOREASCĂ

A. VLAHUȚĂ

ROMÂNIA PITOREASCĂ

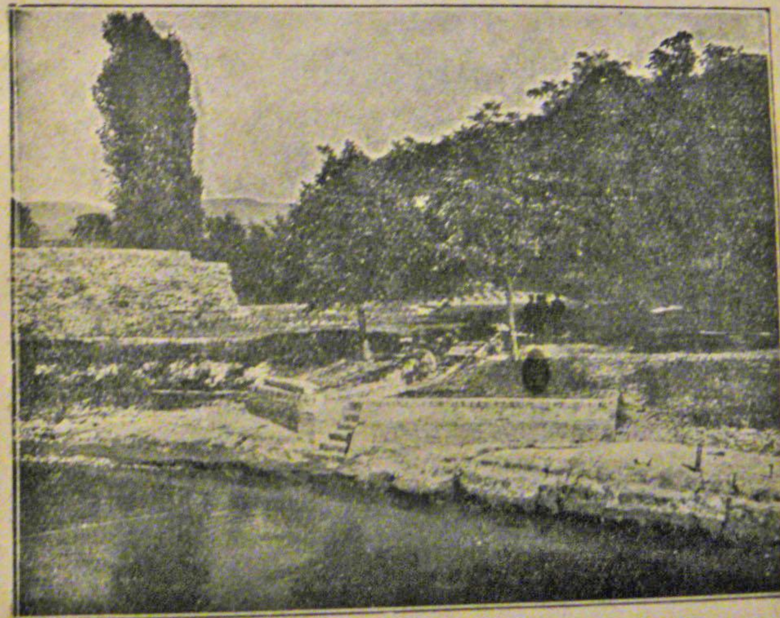
EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ" BUCUREȘTI

PE DUNĂRE

DELA ORŞOVA—LA SULINA

I. Porţile de Fier.

Soarele scapătă spre asfinţit. Crestele munţilor par aprinse. Incet se desfac şi se aştern pe văi perdelele de umbră.

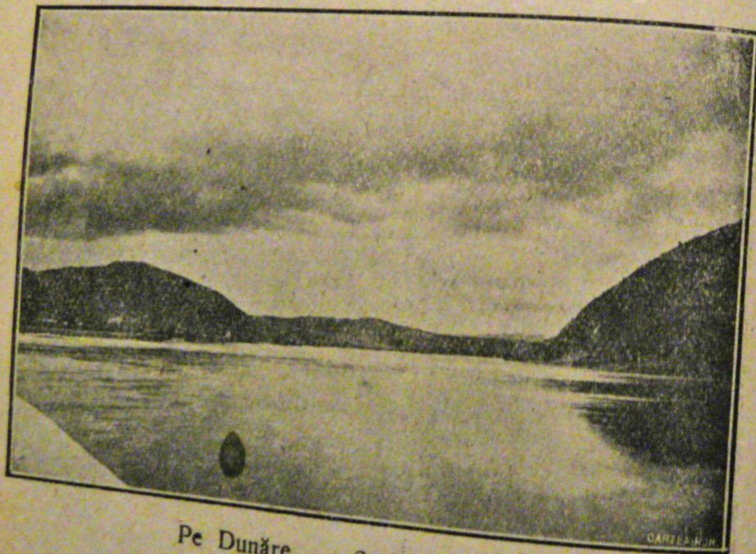
Pe Dunăre. — Insula Ada-Kaleh.

Clişeu: M. Haret.

Inaintea noastră, pe luciul plumburiu al apei, se iveşte în curmeziş, mai întâiu o dungă, o coamă gălbue şi creaţă. Ne-apropiem de pragul gherdapurilor. Dunărea începe să vâjie mânioasă, — e un zbucium şi un

clocot de valuri dintr'un mal în altul. Peste-adâncimi se fac ochiuri mari, cari rotesc în loc. Ici apa se scufundă, bolborosind, ca suptă de gura unei vâltori, — colo se umflă, se burduşeşte şi urlă, făcând clăbuci, bătându-se de stânci cari nu se văd.

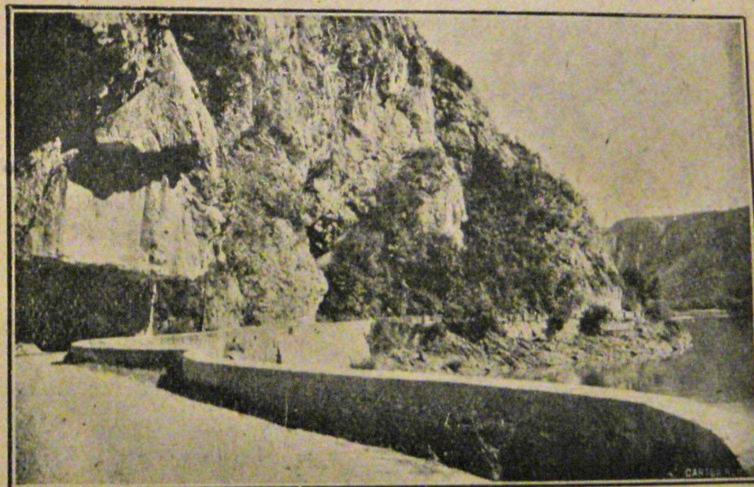
Vaporul merge mai încet, mai cu pază. Patru oameni stau la roata dela cârmă. Amândoi comandanţii sunt pe punte, în picioare, cu ochii aţintiţi înainte: trecem printre gherdapuri, Dunărea mugeşte mai tare. Cu ochii

Pe Dunăre. — Spre Cazane.

închişi, te-ai crede într'un codru, pe-o vijelie cumplită. Din fundul ei se întind, pe sub valuri, nenumărate braţe de piatră, gata s'apuce vasul şi să-l farme în bucăţi, la cea mai mică nebăgare de seamă. Aici, sub volbura asta de valuri, e încheetura Balcanilor cu Carpaţii. Peste pumnii lor încleştaţi Dunărea se aruncă furioasă, rupând cu zgomot cele din urmă stăvilare ce i se mai ridică în cale. Şi, în vălmăşagul acestei ciocniri de titani, fiecare val pare că strigă, fiecare stâncă pare că se mişcă. Deodată apa lunecă depe zăgazul colţuros şi se întinde

ca o pânză. Lupta, năprasnica luptă dintre cei doi uriaşi, cari de aci încolo au a purtà străjile României, s'a încheiat. Munţii, învinşi, se dau la o parte. Zarea se deschide. Din stânga, de sub curmătura unui deal, vine râul Bahna să întâmpine, să salute sosirea marelui fluviu la pragul Ţării cu al cărei pământ şi destin se leagă pentru totdeauna. Din ce depărtări scoboară şi cât a luptat Dunărea, ca să străbată încoace! A trebuit să spintece munţii, să-şi sape albia în piatră de-a curmezişul

Pe Dunăre. — Cazanele.

Carpaţilor. A bătut — şi *„Porţile de fier"* s'au deschis în faţa puterii eterne a valurilor ei.

Acum vuetul conteneşte, — biruitoare, apa se aşează între maluri, potolită, netedă ca o oglindă. Carpaţii îşi împing spre miazănoapte înălţimile învăluite 'n codru. Câteva stânci, curioase, îşi mai ridică, din desişul verde capetele pleşuve, ca şi cum ar vrea să mai privească odată la potopul acesta călător, căruia nimic nu i-a putut sta împotrivă.

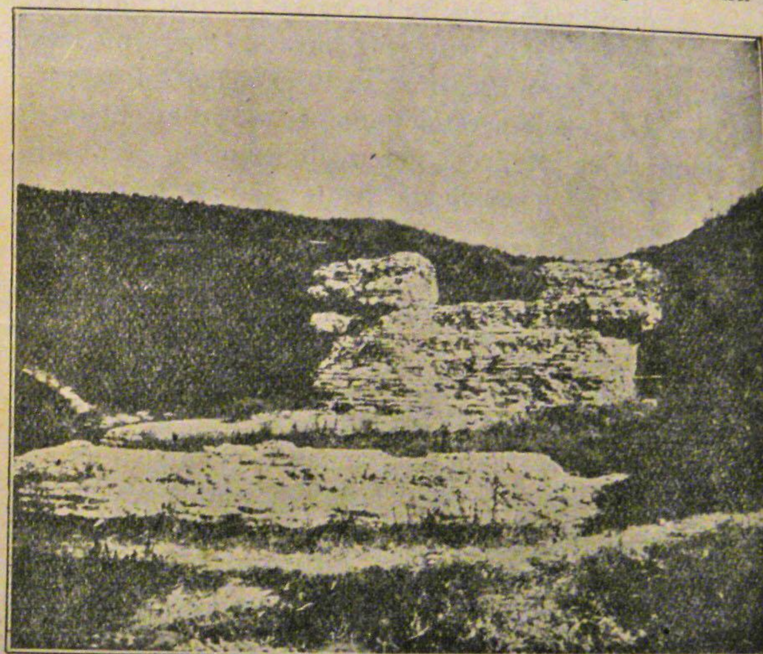
2. Turnu-Severin.

Dela Vârciorova malurile se pleacă și se netezesc. Intinse ogoare de porumb înverzesc zariștea. Linia ferată tivește drept, ca un chenar regulat, marginea apei până la Turnu-Severin, care s'arată 'n asfințitul soarelui ca 'ntr'un decor de teatru. Dunărea, lărgită, tae o curbă 'n țărmul românesc și împinge orașul pe-o înălțime acoperită cu arbori, din desișul cărora ies la iveală, tot mai sus, tot mai mari, case albe 'nvălite cu olane roșii. Fumuri groase, negre, clăbucesc din coșurile fabricilor. De departe s'aud bocănind în șantiere ciocanele de fier. Pe mal, la schelă, furnică mulțimea ca la bâlciu.

E plin locul acesta de amintiri străvechi. Pe-aici au curs, acum optsprezece veacuri, legiunile romane, menite a răsădi un popor nou în câmpiile pustiite ale Daciei. Aici și-a întemeiat mai târziu Septimiu Sever straja răsăriteană a împărăției lui, „Castrele Severiane", din cari se mai văd și astăzi urme (Turnul lui Sever) în grădina publică a orașului, așezată deasupra portului, pe-o terasă înaltă, de unde se deschide una din cele mai frumoase priveliști pe Dunăre. Aici a fost odată capitala Olteniei, scaunul vestiților Bani ai Severinului, a căror obârșie se pierde în negurile vremii, dincolo de descălecătoare. Săpăturile ce se fac prin împrejurimi descopăr ziduri antice, chipuri de piatră, scule și monede romane, — răzlețe amintiri dintr'o lume de neasemănați viteji cari au adus și au împânzit în câmpiile Dunării lumina, graiul și falnica putere a celei mai mari și mai slăvite împărății, din câte-au stat sub soare.

Ce urme de uriași au lăsat legionarii lui Traian, pe unde-au trecut! Pașii lor se cunosc prin desfundăturile

munților. Toate li s'au supus. Stâncile s'au dat la o parte și le-au făcut loc, apele s'au plecat speriate de umbra și zgomotul celor dintâi poduri ce le-au încălecat. Dunărea, însăși măreața și năprasnica Dunăre, s'a îmblânzit și s'a dat învinsă în mâinile lor. Se văd și astăzi căpătâile podului, care a făcut neperitor nu-

Podul lui Traian.

Clișeul. Inginer Stelian Petrescu.

mele lui Apolodor din Damasc, ieșind din valuri ca două brațe de gigant, întinse spre cer.

Aici pe pământul acesta, sfințit de jertfe mari și de prețioase amintiri, se ridică azi Turnu-Severin, unul din cele mai însemnate porturi ale României, oraș apusean, cu clădiri frumoase, cu școli mărețe, cu ulițì largi și drepte — cetate întărită odinioară, apărată de-un șanț adânc pe care, la vreme de primejdie, îl umplea într'o

clipeală Dunărea, puind-o astfel sub o pavăză de apă din toate părțile, strângând-o la sân, ca pe-un copil iubit, sub brațul ei ocrotitor.

Și ca și cum ar fi fost scris, ca orașul acesta, de care se leagă atâtea mari întâmplări, să-și mai însemne o-dată numele în istoria neamului nostru, iată că tot aici, unde a descălecat acum optsprezece veacuri împăratul Traian, pune întâiul pas pe pământul țării românești tânărul prinț Carol I, chemat să ia în mâna lui ageră și norocoasă destinele acestui popor și — redeșteptând în el strămoșeasca vitejie și putere de muncă — să-l pregătească pentr'o nouă vieață, pentr'o nouă fază de propășire și de glorie.

3. Corbul. Hinova.

Vaporul spintecă netezișul apei aurit de cele din urmă raze ale soarelui. Indărăt, orașul se pleacă, se scufundă în valuri. Departe, spre miazănoapte și apus, munții, într'un nor de pulbere albastră, își ondulează coama pe poalele rubinii ale cerului. Malurile ies din apă într'o înclinare dulce, desfășurând lanuri de grâu în limpezișul zărilor. Peste toate-o moliciune, o pace dumnezeească se lasă de sus.

Un deal din Serbia se culcă drept în calea Dunării. Ea, liniștită, cotește pe la capul dealului, bate-o bucată bună spre răsărit, și se 'ndoaie 'n formă de potcoavă în țărmul românesc. In fundul acestei potcoave e ostrovul Corbului, în care-un războiu între Ruși și Turci, spun localnicii, ar fi lăsat corbilor de mâncare leșuri pentru trei ani de zile.

Un chiot lung sparge tăcerea amurgului. Pe malul stâng căsuțe albe se ivesc dintre copaci. Turme de vite se scoboară la adăpat. In fața pichetului Hinova, grănicerul nostru, cu arma la umăr, pare-o statue de bronz.

Livezile satului se oglindesc în valuri. Cumpăna unei fântâni se pleacă și se înalță, ca un cocostârc care bea apă. Orizontul se deschide, se lărgește din ce în ce. Ochiul străbate adânc în plaiurile țării, pe lângă dunga fumurie trasă de „valul lui Traian“, care — pornind din coasta Hinovii — se înfundă dincolo de Padina, în inima Olteniei. Soarele-a asfințit. Aerul miroase-a pământ ars stropit de-o bură de ploaie. Drumuri albe se pleacă din sat, legând viața de pe pământ cu drumul mișcător al apei. Copacii, casele fug, se șterg ca niște năluci în urma noastră. Farmecul nopții se 'ntinde și astâmpără toate zgomotele pământului. Malurile se apropie, ca și cum ar vrea să-și șoptească ceva. Pe marmura vânătă a apei, luna cerne-o pulbere de argint. Toate parcă se pregătesc să treacă din lumea realității în lumea basmelor.

4. Ostrovul Mare. Ruini.

E noapte, — o noapte caldă, adâncă, liniștită. Nu se mai aude decât respirarea puternică a mașinei și fâșiitul somnoros al apei. Luminile întârziate ale satelor clipesc, ca niște licurici, printre crengile copacilor. Trecem pe lângă Ostrovul Mare. In bătaia lunei turla bisericii, satul, viile, pădurea, toate au înfățișarea fantastică a lucrurilor văzute 'n vis.

Or fi știind oare pașnicii locuitori de pe acest ostrov, din ce vremi de vijelie au rămas zidurile năruite, valurile de pământ și cele patru metereze din preajma satului? Or fi bănuind ei vreodată, că, de pe monedele pe cari le găsesc, când își sapă via sau ogorul, îi privește chipul unui împărat roman și că, sub vechile ruini, pe cari-și întind năvoadele la soare, dorm atâtea scumpe amintiri din istoria neamului lor?

Dela Severin până dincolo de Galați, mai toate sa-

tele şi oraşele noastre de pe malul Dunării sunt ridicate pe ruini de acestea sfinte — ziduri surpate şi mormane de moloz — rămase de pe urma întinsei şi glorioasei împărăţii, ai cărei legionari au vânzolit limanurile mărilor ş'ascunzătorile munţilor, zguduind pământul sub tropotul cailor lor. Ţăranii dunăreni — plugari, pescari, împletitori de rogojini — îşi întăresc temeliile caselor cu cărămizi scoase din vechile ziduri romane, — admirabilă simbolizare a închegării regatului român de azi, pe urmele şi din vlăstarele cele mai frumoase şi mai înfloritoare provincii romane, de-acum două mii de ani aproape!

5. La Calafat

Din vale de Gruia, în dreptul satului Pristolu, o lamă sclipitoare de oţel se împlântă în malul drept. E râul Timocului. Serbia rămâne la apus. Dunărea, de-aci încolo, pune în faţa României o nouă vecină — Bulgaria. Pe-o depărtare de patruzeci de chilometri, malurile nisipoase bat spre răsărit, până la satul Cetatea, pe unde se îndoaie iarăşi un cot mare în ţărmul din stânga, scobit de valuri până 'n şesul Maglavitului.

E miezul nopţii. Slabe, tremurătoare licăriri clipesc, ca nişte ochi somnoroşi, pe amândouă malurile. Un muget lung, răsunător, dă ecou dumbrăvilor de pe ostroave: vaporul se opreşte la Calafat. Oraşul doarme sub straja lunei. Casele, înşirate pe costişa prăvălită spre Dunăre, îşi aştern umbrele negre pe uliţile largi, tăcute, pustii. Schelă de grâne în timp de linişte, cetate de apărare în războiu — Calafatul îşi are de mult paginile lui de suferinţi şi de glorie în istoria ţării. In zidurile caselor vechi se cunosc şi azi urmele bombelor, — aşa rămân pe trupul ostaşilor bătrâni semnele războaielor, în cari-au dat viteješte piept cu moartea. Asupra acestui oraş s'au aruncat cele dintâi obuze turceşti în primăvara anului 1877, când războiul nu era încă deschis, când România — liniştită în faţa furtunii ce se pregătea — nu făcea decât să-şi asigure paza graniţelor ei dunărene. Dar la glasul tunurilor din Vidin, ca la un cântec bătrânesc, deşteptător de amintiri măreţe, un dor adânc de luptă şi de biruinţă tresări în inimile ostaşilor din tabăra Calafatului. In ziua de 15 Mai, pe când cele două cetăţi îşi încercau puterile, aruncându-şi ghiulele peste valurile nepăsătoare ale Dunării, un obuz căzu şi se sparse la câţiva paşi înaintea Domnitorului Carol. — *„Ura!"* — strigă voios tânărul Voivod, ridicându-şi chipiul în vânt... Un „ura!" puternic, mai răsunător decât bubuitul tunurilor, zbucni din pieptul tuturor oştenilor, şi muzicile regimentelor intonară imnul naţional. — Astfel salutau începutul războiului acei cari, peste opt luni, după minuni de vitejie, aveau să intre biruitori în vechea cetate, care se grăbise să le-arunce cele dintâi bombe şi la care astăzi priveşte cu fală vulturul de pe monumentul Independenţii, ridicat întru amintirea acelei zile, în mijlocul oraşului Calafat.

6. Desa

Vaporul lunecă între malurile joase, acoperite de sălcii. Văpaia lunei se farmă de muchile valurilor; ici şi colo pe luciul apei, tremură stropi de lumină. Dela Calafat Dunărea 'şi-abate cursul spre apus, tăind o curbă adâncă în ţărmul Bulgariei, până în faţa satului Desa, de unde iarăşi se îndreaptă spre răsărit. Gorgane rotunde, depărtate unele de altele, se înşiră ca nişte străji în largul zariştei deschise. Noaptea e limpede, luminoasă ş'atâta linişte e 'n aer, că frunzele nemişcate ale sălciilor, îţi par înmărmurite ca de-o vrajă.

— Aici, pe măgurile Desei şi-au întins corturile, în vara anului 1877, escadroanele Olteniei, în aşteptarea războiului. Nici nu se putea alege un loc mai nimerit, pentru a pregăti la fapte vitejeşti inimile acelora, cari — peste două luni — aveau să se arunce, cu pieptul deschis, în foc şi în grindină de gloanţe, pentru mântuirea şi 'nălţarea patriei lor. — De jos, din marginea satului, ruinile unei cetăţi romane le spuneau din ce viţă strălucită îşi trag neamul; iar în faţa lor, peste zăvoaiele de plopi şi sălcii de pe malul Dunării, se întindea câmpia, pe care, cu trei sute de ani înainte, Mihai Viteazul, spărgând duiumul oştilor turceşti şi, ca o vijelie năprasnică spulberând steagurile verzi de pe pământul ţării lui, gonea dâra de sânge şi de turbane risipite până 'n văgăunile Balcanilor.

7. Gura Jiului. Bechetul. Celeiul.

Se crapă de ziuă. Negurile Dunării împiedică vederea malurilor. Privirile ostenesc căutând în deşert un punct de sprijin dincolo de zările apei, — pare c'am pluti în largul mării. Dar iată că dinspre răsărit un ţanc se aprinde, şi în juru-i se desface un rotocol de lumină alburie. Ceaţa se rupe în pale argintii. Incet, de-o parte şi de alta, se desvălesc malurile plecate sub păduri de sălcii. Stoluri de raţe sălbatice îşi fâlfâe aripile greoae pe de-asupra apei. Un brâu de oţel, sclipitor în bătaia soarelui, tae lanurile din stânga. Este Jiul, copilul sburdalnic al munţilor, care-şi goneşte undele limpezi peste şesurile Olteniei, se prăbuşeşte urlând în săritoarea dela Zăval şi de aci, părăsindu-şi vechea albie potmolită de nisip, îşi sapă alta nouă până în faţa ostrovului Copaniţa, unde intră şi se mistue în valurile tulburi ale Dunării.

Ne apropiem de Bechet. Căsuţele albe, luminoase,

ale satului, se ivesc una câte una, de după perdelele de sălcii. Ele par a fugi din marginea apei, gonite de amintirile războaelor, speriate încă de viforul morţii, care de-atâtea ori şi-a făcut pod de gloanţe între cele două ţărmuri. In faţă, pe malul drept, e Rahova — port bulgăresc — odinioară cetate turcească, pe zidurile căreia de două ori au fâlfâit biruitoare steagurile luptătorilor români — sub Mihai Viteazul la 1595, şi sub Domnitorul Carol la 1877.

Razele soarelui bat pieziş, împrăştiind solzi de aur pe încreţiturile apei. Vaporul lasă în urmă o cărare de spumă verzue. Malul stâng se culcă, deschizând ochiului privelişti adânci în şesurile Romanaţilor. Iată întinsa şi strălucitoarea baltă a Potelului, vestită pentru mulţimea şi varietatea peştilor ei. Iată Celeiul — vechea Malva, capitala Daciei Malvense. Aici sunt ruinile celui mai mare şi mai însemnat oraş din perioada Tracică. Sub zidurile acestea zac scuticele poporului român de azi. Vase, statui şi monede romane, desgropate de sub părăginile Malvei, dând la o parte negurile timpului istoriei neamului nostru. Aici, la Celeiu, se văd urmele podului, pe care l-a durat Constantin cel Mare peste Dunăre, pentru a pune în legătură Dacia cu Moesia. De aici, din Valea Malvei, purcede „drumul lui Traian", drum larg de piatră, care trece prin Romula şi se 'nfundă în munţi. Pe calea asta veche, povestesc ţăranii din Celeiu, se purta *Craiul de rouă*, noaptea pe lună, între Dunăre şi munte; — şi odată, pe când se întorcea de vale, apucându-l ziua pe la locul unde-i acum satul Potopinu, ci-c'a întins soarele, care de mult îl căuta, numai o rază asupra lui şi l-a băut dintr'o sorbitură. Şi-atunci „Uriaşii", cari hălăduiau în Malva, au pornit, ca stolurile de cocori, şi s'au dus pe alte tărâmuri, şi în urma lor s'au năruit, dela sine, zidurile cetăţii, şi toate s'au irosit, ca şi când n'ar mai fi fost.

Cine ştie, dacă, in această închipuire a poporului, nu e răsunetul depărtat al pustiitoarelor invazii, în faţa cărora Impăratul Aurelian, gingaşul „Craiu de rouă", a găsit, că-i mai înţelept, să-şi retragă legiunile din Dacia!

8. Siliştioara.

Zăvoaie de sălcii prind iarăşi să îmbrace malurile, până aci desvălite. In stânga, pe-o terasă verde, se văd liniile drumului de fier. Mai departe, o biserică îşi ridică peste copaci turlele-i nalte şi strălucitoare. Ia-tă-ne în dreptul orăşelului Corabia, sentinelă dunăreană aşezată între măguri, — port însemnat, legat de inima ţării printr'o linie ferată. Ceva mai la vale e satul Siliştioara, în faţa căruia s'a aşternut peste Dunăre podul de vase, pe care-a trecut armata română în câmpiile Bulgariei, în ziua de 20 August 1877. Mare, de-apururea vrednic de aducere aminte, va rămâne momentul acela în viaţa neamului nostru. Solemne şi pline de bărbătească hotărîre erau chipurile pârlite de soare ale ostaşilor înşiraţi drept, umăr la umăr, pe şesul Siliştioarei. Ei simţeau, că asupra lor, în clipa aceea, stau aţintite privirile duioase şi încrezătoare ale unui popor. Ei ştiau, că în cutele drapelului lor duc mândria, şi grijile, şi speranţele unei ţări. Norod mult din toate părţile, şi preoţi de prin sate, şi fruntaşi din Bucureşti veniseră să-i vadă şi să-i binecuvinteze. Domnitorul Carol, călare străbătând rândurile, îmbrăţişează cu privirile-i de vultur iubita lui oştire:

„Incepem astăzi luptele glorioase ale străbunilor", grăeşte armatei Domnul şi Căpitanul ei, ridicând spre răsărit spada vechilor şi legendarilor Voivozi.

„Faceţi dar să fâlfâie din nou cu glorie drapelul ro-

mânesc pe câmpul de bătaie, unde strămoşii voştri au fost secoli întregi apărătorii legii şi ai libertăţii.

„Inainte dar, ostaşi romàni, înainte cu bărbăţie, şi în curând vă veţi întoarce în familiile voastre, în ţara voastră, liberă prin voi înşivă, acoperiţi de aplauzele întregii naţiuni".

Un „ura" puternic, clocotitor, sbucneşte din mii de guri. Şi podul se 'ntunecă de şirurile voioşilor ostaşi, cari — cu Domnul lor în frunte — cântând se duc în câmpiile morţii, se duc s'arate încă odată lumii, nepieritoarele virtuţi ale României şi sfintele ei drepturi la viaţă şi la neatârnare. De mult Dunărea nu mai văzuse fluturând peste valurile ei steagurile acestei ţări. Ea tresare la cântecele soldaţilor, ca o mamă duioasă la glasul celui mai ales şi mai iubit copil al ei. Mulţimea se uită cu drag pe urma lor, până când nu se mai vede decât un nor de praf — simbol al neliniştii, care în clipele acelea învăluia destinele ţării.

9. Islazul.

Soarele e sus. Tot cerul e de-un albastru strălucitor. Ostroavele — grădini plutitoare — îşi resfrâng în valuri răchitele argintii. Din lunci răsună tălăngi, fluere s'aud doinind. In aerul căldicel e un miros dulce de fâneaţă şi de sulcină. Pe dealuri, departe, tarlalele înguste par nişte velinţi întinse la soare. De-alungul ţărmului stâng se 'nşiră satele în lanţ... Case mici, tupilate, bordeie acoperite cu şovar, şi în toate — un aer de umilinţă, de frică, par'că stau gata s'o rupă de fugă. Nimic din măreţia uimitoare a vechilor castele de pe malurile Rinului. Pe-acolo veacuri de linişte şi de siguranţă au îngăduit omului să-şi lege temeinic viaţa lui şi a urmaşilor lui de-aceeaşi vatră, de acelaş colţ de pământ. Aici pe valea Dunării, mereu au bântuit

războaiele şi năvălirile de barbari. Sute de ani au bătut în părţile acestea vijeliile noroadelor flămânde şi pustiitoare, în urma cărora doar grămezile de cenuşă mai arătau pe unde au stat gospodării şi sate. Cine să cugete la clădiri neperitoare pe-un pământ aşa de nesigur! Abia acum începe să se aşeze o viaţă mai statornică de-alungul acestui ţărm al Dunării, atât de des încercat, când de foc, când de apă, când de înecul talazurilor de nisip, purtate de vânturi.

Trecem prin faţa Islazului, sat mare, frumos, aproape un oraşel, aşezat la vărsarea Oltului în Dunăre. Aici s'au sfinţit steagurile revoluţiei dela 1848. Aici s'au strâns întâi şi-au cuvântat în faţa poporului conducătorii mişcării: Eliade, Magheru, Tel, Goleştii. Afară, în câmpia lui Traian numită de-atunci „Câmpia Regenerării", pe pristolul înconjurat de făclii aprinse, străluceau crucea şi evanghelia — simbol de jertfă şi de mântuire. Norodul îngenunchiat, cântecele preoţilor îmbrăcaţi în odăjdii, lumina tremurătoare a făcliilor în razele soarelui, zornăitul cădelniţelor, fumul de tămâie ce se ridica în aer, toate dădeau clipelor acelora o măreţie deosebit de sfântă şi de mişcătoare. Inimile băteau mai tare. Un sentiment nou, înălţător, de evlavie, de încredere, străbătea mulţimea. Se simţeau toţi mai buni, mai tari, gata de orice jertfă, înfrăţiţi întru acelaş cuget. Un alt soare răsărise pe cer în ziua aceea de 9 Iunie. Frumoase şi de neuitat sunt cuvintele inspirate pe care le-a rostit atunci, în ascultarea cuvioasă a norodului, preotul Şapcă din Celeiu:

„Dumnezeule al puterii şi al dreptăţii, priveşte pe poporul tău îngenunchiat înaintea evangheliei şi crucii tale. El nu vrea alta decât dreptatea ta; ascultă şi binecuvântează rugăciunea sa. Dă putere braţului său, şi duşmanii tăi vor pieri. Varsă în sânul lui curajul, în inima sa încrederea, şi orânduiala în spiritul său. Dumnezeule al luminilor, tu ce ai pus odinioară stâlpul de foc povăţuitor lui Moise în pustiu, porunceşte şi acum îngerului tău să se coboare în mijlocul nostru, şi să ne povăţuiască întru căile tale. Binecuvântează din înaltul cerurilor stindardele noastre, încoronate de crucea mult iubitului tău Fiu, fă-le a se desfăşura pe drumul bunei orânduieli şi al adevăratei glorii..."

Numele acestui preot, mare la suflet şi iubitor de neam, a rămas legat de reînvietoarea mişcare dela 48 şi ţăranii din Islaz îl pomenesc cu drag în cântecele lor.

Să trăiască Popa Şapcă,
C'a scăpat ţara de clacă —
Şi Goleştii câte trei,
Că ne-au dat câte-un bordei.

Tot aşa a rămas de-apururea legat de biruinţile lui Mihai Viteazul numele unui alt preot oltean, popa Stoica din Fărcaş, pe care iarăşi îl cântă poporul:

Cântă ciocârlia 'n vie,
Eu credeam că-mi cântă mie.
Cântă lui Popa Fărcaş,
Care sare şapte paşi, —
Ce iese din liurghie,
Taie la Turci câte-o mie.

Şi la toate cumpenele, în toate întâmplările mari, găsim statornic în istoria poporului nostru amestecul acesta al celor sfinte cu cele lumeşti — adânca, nestrămutata legătură dintre cruce şi spadă.

10. Turnu-Măgurele.

Incep să se desfăşure bogatele holde, nesfârşitele lanuri din Teleorman, unul din cele mai mănoase ţinuturi ale ţării. O lină suflare de vânt adie peste grânele coapte. Intinsa pădure de spice se îndoaie în valuri sclipitoare. Dinspre miazănoapte, de subt un desiş de sălcii, apare Oltul. El vine încet, greoiu, tăcut. In faţa Du-

nării se desface în două brațe, ca și cum ar vrea să se mai razime o clipă, pe pieptul celui din urmă ostrov, înainte de a intra în marele fluviu. De partea cealaltă, din codrii Balcanilor, vine Osma. In răspântia asta de ape, ți se pare că Oltul, despicând voinicește torentele Dunării, a străbătut dincolo, pe țărmul pietros al Bulgariei și trece înainte pe sub zidurile Nicopolii.

Suntem în fața portului Turnu-Măgurele. Orașul e retras mai de-oparte, pe podișul luncii deschise între Dunăre și Olt. In lunca aceasta a fost vechiul oraș Turris, de unde se cărau în sus, pe apa Oltului, proviziile armatei pe care cuceritorul Daciei o împânzise dincolo de meterezele Carpaților. Din „Turnul" lui Traian nu se mai vede azi decât o movilă de pământ. Pe-aici și-au făcut vad oștile turcești, al căror șuvoiu cotropitor sute de ani s'a izbit, ca de un zid neclintit, de piepturile oțelite ale Românilor. Locurile acestea au văzut la luptă pe cei mai mari și mai slăviți voivozi ai noștri: pe Mircea cel Mare, pe Vlad Țepeș, pe Radu dela Afumați și pe Mihai Viteazul, care-aștepta pân'ce iarna-i așternea pod de ghiață peste Dunăre, ca să se repeadă ca o vijelie în oștile turcești și, învălmășindu-le mai mult cu iuțeala decât cu puterea, să bată și să supuie toate cetățile lor, din smârcurile Osmii până în talazurile mării.

Și acum douăzeci de ani, tot pe-aici, prin locurile acestea de atâtea ori stropite cu sânge, s'au întors ostașii noștri biruitori din câmpiile Bulgariei. Rărite erau rândurile, și steagurile zdrențuite de gloanțe, dar pe chipurile uscate și pline de praf ale acelor viteji, cari văzuseră moartea așa de aproape, strălucea ca o lumină dumnezeească. Toată lumea se descoperea cu respect înaintea lor, — pe străzile orașului flori li se aruncau din balcoane și ochii se umezeau de lacrămi privindu-i,

— lacrimi de iubire, de recunoștință, de admirație. Ei aduceau cu dânșii din tăbiile Griviței și ale Plevnei, cele mai mari și mai scumpe trofee, cu cari s'a putut vreodată mândri o armată victorioasă — slava și neatârnarea patriei lor.

II. Zimnicea.

E cald, — aerul fierbe de zăpușeală. Roata vaporului vântură pietre scumpe în dogoreala soarelui. Fug îndărăt malurile verzi — ostroavele parcă se învârtesc în loc. In dreptul insulei Bârzina, se întinde, pe țărmul stâng marele iezer Suhaia care pornește din stuhărișul satului Vânătorii, și ține, mai bine de-o poștă, până în platoul pe care-i așezat orășelul Zimnicea — veche și bogată schelă de grâne — capitala ținutului Teleorman acum șaizeci de ani, când — pentru paza și carantinele țării — se orânduise ca orașele de pe marginea Dunării să fie reședinți de județe. Pe șesul ce se așterne în spre apus, până în Rusca Lungă, a fost vechea cetate a Zimnicei, din care nu se mai văd azi decât șanțurile de apărare. Aici se găsesc în pământ urne de lut pline cu cenușă și sfărămături de oase, scule și rămășiți de podoabe femeești, de pe vremea Dacilor. Locul acesta — cel mai însemnat cimitir antic din câte s'au descoperit la noi — se numește și azi de țărani: „Câmpul morților". Mai departe, pe măguri ușor înclinate, dealungul malurilor, se desfășură în soare galbene lanuri de grâu și iniști albastre. Pe țărmul din dreapta, înalt, râpos și uscat, e Șiștovul, orășel și port bulgăresc. Case mici, vechi, sprijinite una de alta, povârnite sub coperișuri de olane, au aerul unor moșnegi ce povestesc întâmplări pline de groază și de jale. Dunărea se lărgește. In stânga țărmul se lasă, deschizând privelişti nemărginite peste ogoarele și suhaturile ținutului

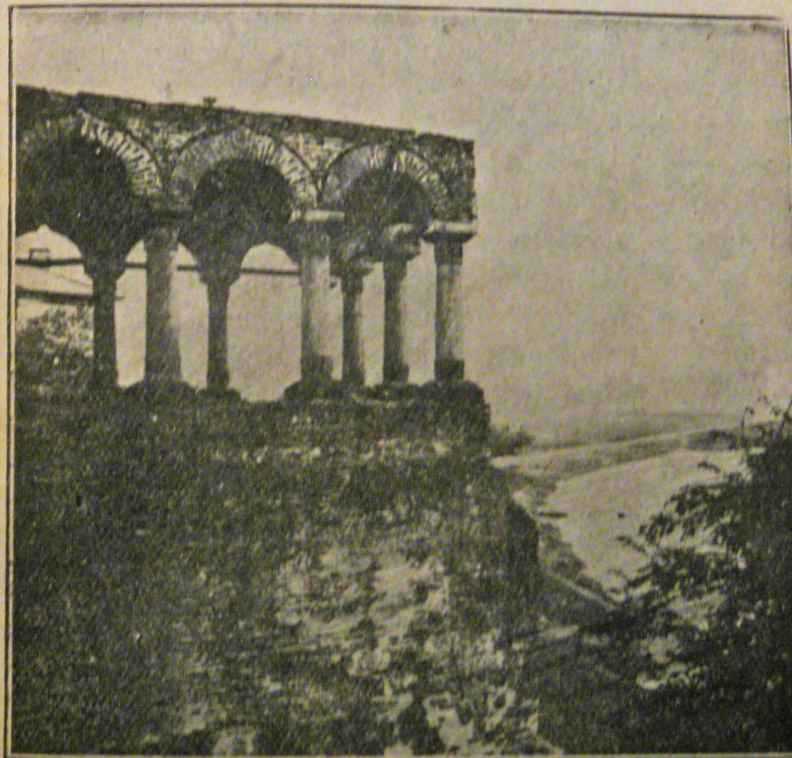
Vlaşca. Satele fug din calea revărsărilor şi s'aşează pe dealurile depărtate. Apele aburesc de căldură. Din desişuri întunecoase de sălcii ies lişiţi şi gâşte sălbatice, momite de soare. Sitarii vineţi şi becaţele cu cioc alb şi subţire, se plimbă fără frică pe lângă vapor. Incet vâslesc din aripi pe deasupra noastră guşatii pelicani. Departe, înainte, se văd, între cer şi apă, minaretele din Rusciuc — mai de mult cetate turcească, azi oraş însemnat al Bulgariei, — împins în Dunăre pe-o limbă de mal.

12. Giurgiul. Călugărenii.

Sosim în faţa oraşului Giurgiu. Ţărmurile se depărtează. Din coşurile înalte ale fabricilor gâlgâe rotocoale negre de fum, ce se risipesc molatic în zarea nesfârşită. Dunărea liniştită, largă, are aspectul unui lac frumos, poleit de razele soarelui. Un şes neted, verde, răsare în mijlocul apei. E ostrovul *San-Giorgio*, pe care a stat odinioară un falnic castel, zidit de Genovezi — stăpânitorii mărilor de-acum o mie de ani. In dreptul acestei insule se întinde, pe câmpia din stânga, Giurgiul — sentinela capitalei la Dunăre, — vechea şi sbuciumata cetate, stăpânită când de Români, când de Turci, bătută şi pusă în flăcări, când de unii, când de alţii, neştiind până pe la începutul acestui veac, cărui Dumnezeu să se închine şi cui şi în ce limbă să-şi spue durerile. In cinci sute de ani şi-a văzut de paisprezece ori bisericile prefăcute în giamii: creştinii trebuiau să se ascundă prin beciuri ca să se poată închina în legea lor.

Pe-aici şi-a întins pod peste Dunăre acum trei sute de ani, bătrânul şi nebiruitul Sinan-Paşa — spaima creştinătăţii. El venea cu oaste multă şi cu vâlvă mare, hotărît să sfarme — odată pentru totdeauna — stăvi-

larele române din poalele Carpaţilor, cuibul acesta de viteji, cari de-atâta timp stăteau străji neadormite la porţile Europei apusene şi nu lăsau puterea semilunei să-şi întindă mai departe valurile-i cotropitoare. Pentru fericirea neamului nostru, pe vremea aceea Domn în ţara românească era Mihai Viteazul, una din cele

Ruinele dela Comana.
Clişeul: Inginer Stelian Petrescu

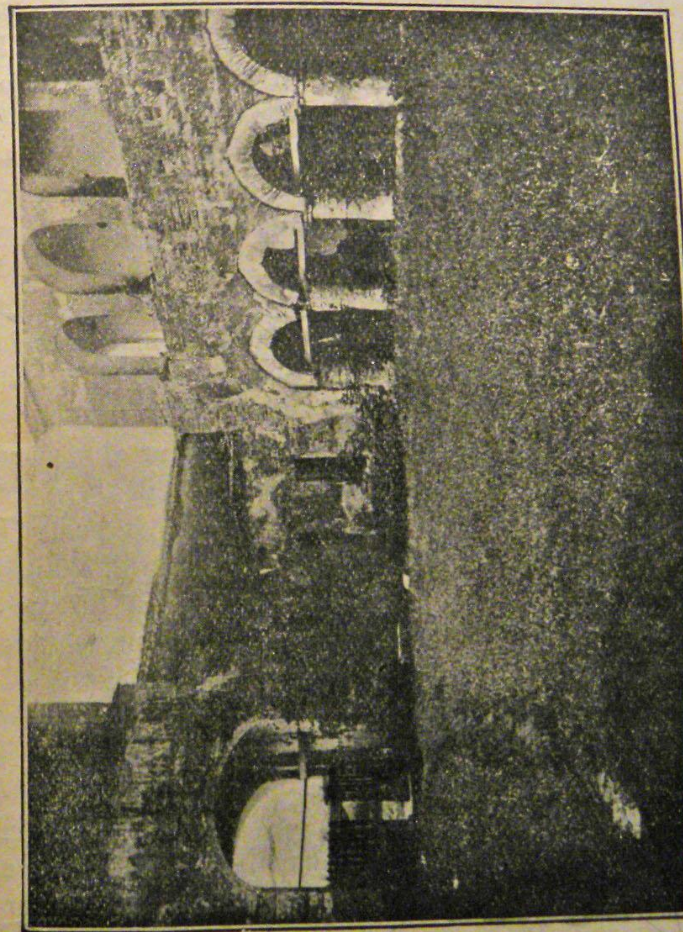
mai eroice figuri în istoria omenirii. Văzând el ce potop de oaste vine asupră-i şi cugetând că o luptă în câmp deschis nu e cu putinţă, se retrase la câteva ceasuri departe de Giurgiu, pe valea Neajlovului, la locul numit Vadul Călugărenilor. Aici, drumul spre Bucureşti trecea printre două dealuri, acoperite de păduri.

Valea era îngustă şi mlăştinoasă. La intrare era un pod lung de lemn peste băltoacele Neajlovului. Mihai trecu podul şi se aşeză în strâmtoarea aceasta, ca într'o cetate. Puţini erau la număr ostaşii lui, dar inimoşi, încercaţi în lupte, cu multă iubire de ţară, şi hotărîţi cu toţii a-şi da scump viaţa. Împărţiţi în cete, aşteptau pe vrăjmaş şi-şi plănuiau lovirile. A patra zi, pe la nămezi, pândarii de pe măguri zăriră dinspre Giurgiu un nor mare de praf întunecând văzduhul. — Pe la toacă, oastea marelui Vizir, de zece ori mai numeroasă decât a lui Mihai, era împânzită la gura vadului, dincolo de pod. Din înfundăturile codrului, Românii îşi măsurau vrăjmaşul cu care-aveau să dea piept a doua zi. Noaptea şi-o petrecură sfătuind împrejurul focurilor. Când se lumină de ziuă, toţi erau în picioare, nerăbdători, gata de luptă.

Mărimea primejdiei îi înfierbântă. Mihai se primblă printre ei. Privirea şi vorba lui dau sufletelor încredere şi braţelor tărie. — „Cu inimă, copii, şi nu pierdeţi nici o mişcare. Gândiţi-vă, că în cumpăna bărbăţiei voastre atârnă azi destinele Ţării, mândria şi viitorul neamului nostru!..“

Cumplită a fost lupta, şi mult sânge s'a mai vărsat până să se hotărască biruinţa acelei zile. De trei ori s'au izbit, din ce în ce mai îndârjite şi mai furioase, cele două armate. De trei ori neînfricoşatele şiruri ale lui Mihai se răped dincolo de pod şi-şi despică drum cu paloşele în gloatele adânci şi dese ale lui Sinan. Năbuşiţi însă de covârşitoarea mulţime a duşmanului ce, părea că, de ce-o tai, de ce sporeşte. Românii se retrag, încet şi cu rânduială, în strâmtoarea, în care Turcii nu îndrăznesc încă să se adâncească. Se lasă soarele spre asfinţit. Printre copaci se văd ostaşi legându-şi rănile în pripă nerăbdători de a-şi jertfi patriei cea din urmă picătură de sânge. In vale viermuiesc tur-

banele. Sinan Paşa se pregăteşte să treacă podul şi să înainteze cu toată armata. Incep clipele marilor griji. In vremea asta, iată că soseşte în tabăra Românilor o ceată de trei sute de puşcaşi Ardeleni. Ajutorul acesta

Comana.
Clişeul: Inginer Stelian Petrescu

venit la timp, e primit ca un semn dumnezeesc. Acum, nu mai e un moment de pierdut. — Mihai îşi întocmeşte iute rândurile, s'aşează în fruntea călăreţilor şi, smulgând o secure din mâna unui soldat, îşi face

cruce și dă pinteni calului. Un freamăt lung, ca de stârnirea unui vânt, cutremură pădurea. Turcii apucaseră a-și trece o frunte de oaste dincoace de pod. Mihai se răpede voinicește în ea, și învârtejindu-se își face loc cu calul și cu brațul în mulțimea înspăimântată, rătează dintr'o lovitură de stângaciu capul lui Caraiman Pașa și învălmășește cu ai săi șirurile rupte și zăpăcite de iuțeala izbirii. Sinan, fierbând de mânie, își ridică grosul armatei și trece podul. Mihai se face că se retrage și-l lasă să înainteze puțin în strâmtoare, unde mulțimea, neputându-și desfășura rândurile, nu mai era așa de primejdioasă. Turcii încep să se creadă biruitori, când deodată se trezesc izbiți în față de oastea învăpăiată a lui Mihai. Puterea, și mai ales iuțeala atacului neașteptat, îi oprește în loc; loviturile cari curg ca grindina, le iau văzul. Țipetele celor din nainte aruncă groaza în sufletele celor din urmă. Măcelul se înfierbântă. Luptătorii sunt piept la piept. Ochii scapără, și inimile se îndârjesc de o parte și de alta. Adânc străbate în gloată fulgerătorul Voivod, lăsând dâră de morți pe unde trece: ostașii lui ucid cu mânerul când li se rupe spada. Ei înaintează mereu, spărgând șir după șir, împrăștiind spaimă și neorânduială în oastea păgână, care începe să dea îndărăt și să se învălmășească. Cei din urmă, văzându-se împinși spre pod, o iau la fugă. Sinan se răpede să-i întoarcă. El răcnește, blestemă, și bate în mișei cu ghioaga-i de fier. Dar strigătul morții răsună mai tare. Oastea vizirului se tulbură toată, năpădită ca de-o furtună. Românii lovesc orbește. Piepturi și capete trosnesc sfărâmate sub copitele cailor. Mulțimea, nebună de groază, își caută scăparea în fugă. Fricoșii târăsc pe eroi. La pod se înghesuesc să treacă deodată cai, oameni și tunuri. Se face o larmă s'un învălmășag, de nu mai știu încotro să se miște. Toți poruncesc și ni-

meni n'ascultă. Unii mor striviți de îmbulzeală, alții s'asvârl în mocirlă. Sinan, îmbrâncit, cade de pe pod și-și rupe dinții, — un supus îl ia în spate și-l scapă. Soldați și Pași fug laolaltă lăsând și arme și steaguri în mâinile Românilor, cari-i gonesc, lovindu-i de zor, — până când noaptea ia sub ocrotirea întunericului ei sfărâmăturile ce mai rămăseseră din marea oaste-a lui Sinan.

Mihai se întoarce încărcat de trofee. Stelele clipesc peste bălțile de sânge. Bătrânul, cruntul vizir, bocește în cortu-i, rupându-și hainele de pe el. Năuc, nepricepând ce-i asta, aiurit de durere, geme clătinând din cap: „Alah, Alah!...“ Și pe când spahii lui tremură tupiiați prin bălării, din tabăra Românilor se 'naltă în liniștea nopții cântece de biruință.

13. Intre țărmurile noastre.

Dela Giurgiu în jos trecem printr'o largă alee de răchiți. Dunărea-și croește matca drept, pare c'ar fi canalizată. Pe lângă mal se mișcă 'ncet șlepuri mari, încărcate cu lemne. Nori albi, scămoșați, plutesc în albastrul cerului. Amurgește. Din stânga, în zidul de sălcii, se deschide o poartă prin care intră, liniștit, Argeșul. Aici, în unghiul acesta de ape, pe ruinile Constanțiolei, veche cetate zidită de Constantin cel Mare, e târgușorul Oltenița — schela de grâne a județului Ilfov. Malurile se țeșesc. De-o parte și de alta, pământul se așterne pustiu și neted ca o apă. In depărtare, spre miazăzi, se pierd într'o lumină roșietică înălțimile Balcanilor. Ne oprim câteva minute la Silistra, port bulgăresc. — De aici, din fața vechiului fort Arab-Tabia, amândouă țărmurile ni-s deopotrivă de scumpe. In dreapta, încep să se desfășure șesurile

ondulate ale Dobrogei, — în stânga, nesfârșitul câmp al Bărăganului, care a văzut pe Alexandru Machedon, gonindu-și falangele pe urmele Geților înspăimântați și pe Mircea cel Mare, biruitorul dela Rovine, alungând de pe hotarele României oastea sfărâmată a trufașului sultan Baiazid-Fulgerul. De-aici pornește marele braț al Dunării — canalul Borcea — care trece prin fața orașului Călărași și, bătând spre miază-noapte, încurge cale de cinci poște între deșertul pururea însetat al Bărăganului și suhaturile mlăștinoase ale ostrovului Balta.

Noaptea se lasă tăcută, vastă, solemnă. Luceferi mulți răsar din fundul apei și tremură pe valuri. Sub tainica mângâiere a lunei, Dunărea, culcată între pădurі, cari-i aduc aminte de izvoarele-i depărtate, pare că visează.

Câte a mai văzut, Doamne, și câte mai știe Dunărea asta a noastră, — când ar sta ea să le povestească pe toate!... Încă din vremurile tulburi, de pe când pământul nu-și așezase neamurile în granițі hotărîte roiau popoarele pe malurile ei atrăgătoare. Și n'a fost împărat mare să nu-și poarte pe aici doru-i de cucerire. N'a fost colț de lume, în care să nu fi străbătut faima „Frumosului Istros“, fermecătoarele legende ale acestui minunat fluviu, la care se închinau atâtea noroade, și-a cărui apă — scrie Sofocle — avea, în credințele celor vechi, darul de a spăla de păcate. De-alungul acestui măreț torent, care spintecă Europa în două, au curs puhoaiele de barbari, oardele sălbatice ale pustietăților dela miază-noapte și dela răsărit — popoare vechi s'au risipit, iar altele au odrăslit și s'au ridicat pe sfărâmăturile lor — și crai din toate părțile lumii și-au năpustit pe aici oștile în războaie, din strășnicia cărora s'au deslegat și lămurit cele mai mari evenimente în istoria omenirii. Rămâi uimit, când stai să cugeți, ce de noroade

s'au vânturat pe malurile Dunării, și câte frunți încoronate s'au oglindit în undele ei „dela Dariu până la Domnitorul Carol“.

Corturi (Dobrogene).
Foto: N Ghika-Budești.

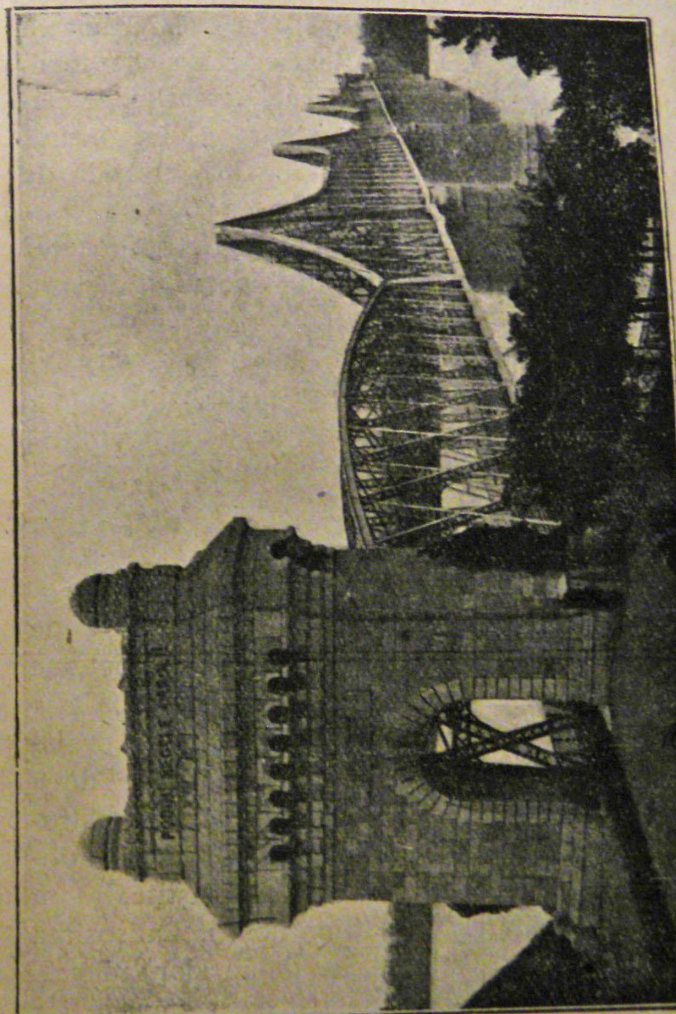
Pe drumu-i lung, de trei mii de chilometri, Dunărea

spală trei împărății, șase regate și două principate, dă viață la 30 de orașe, din cari trei sunt capitale, soarbe 120 de râuri, sparge două șiruri de munți și — în falnicu-i mers spre mare — își ascultă gloria cântată în șase limbi; dar doina, adânc mișcătoarea doină a României, o farmecă într'atâta, că-și dă acestei țări cea mai frumoasă și mai bogată jumătate din stăpânirea valurilor ei. Nici nu se putea visa un dar mai prețios și mai binefăcător pentru patria noastră, pururea râvnită de atâția megieși puternici, țintă atâtor visuri lacome, Ileană Cosinzeană pusă de soartă în calea smeilor înviforați, răpiți de frumusețea ei: Dunărea e brâul vrăjit din basme, care încingând trupul mândru al acestei fecioare, încremenește pe loc brațele vrăjmașe întinse asupra ei.

14. Podul de peste Dunăre.

Ne apropiem de Cernavoda. Inaintea noastră se 'nalță, alb, strălucitor în bătaia lunei, podul „Carol I". In liniștea nopții, sub cerul limpede și înstelat, frumusețea și măreția acestei puternice întrupări a geniului românesc, ne dau impresia că suntem într'o lume de vrăji, în fața unuia din acele minunate poduri de argint, de cari ne vorbeau poveștile în copilărie. Picioarele de sprijin zidite în piatră, sunt așa de departe unele de altele și atât de înalte, încât toată uriașa împletitură de fier, pe care aleargă sguduitoarele trenuri, pare că plutește în aer, ușoară ca o dantelă. Acum cele două maluri se împreună pentru totdeauna sub măestria acestui neperitor arc de triumf, închinat bătrânului Danubiu, de poporul care atâtea veacuri a luptat alăturea cu el, și de-atâtea ori și-a amestecat sângele în undele lui pentru ocrotirea civilizației apusene. Dobrogea, vechea noastră Dobroge al cărei pământ e o comoară ne-

secată de amintiri istorice, după un somn de cinci sute de ani sub jugul străin, se deșteaptă la o nouă viață. Un Domn, tot așa de viteaz ca și Mircea, cuceritorul ei

Podul peste Dunăre.
Clișeul: Inginer Stellian Petrescu

de odinioară, a venit și i-a sfărâmat cu spada lanțul de robie. Acum România întinde asupra ei puternice brațe de fier peste valurile Dunării, și, cu drag strângând-o la sânu-i, mândră, încrezătoare, privește înain-

te-i deschise largi porţile Răsăritului şi calea nesfârşită a mărilor.

Ne oprim câteva minute la Cernavoda, port aşezat în scobitura malului drept, pe marginea vechei albii, prin care — cu mii de ani în urmă — îşi tăia Dunărea un drum mai scurt la mare. Noaptea-i aşa de luminoasă, parcă-i ziuă. Sclipitoare, tăcute, valurile se împing încet unele pe altele. De-asupra, Calea lactee, calea lui Traian, cum îi zice poporul, albă, stropită de stele, pare-o răsfrângere a Dunării pe cer. Dar pe puntea vasului, privesc visător în urmă, spre dorobanţul de bronz, păzitor etern la căpătâiul podului dinspre mare.

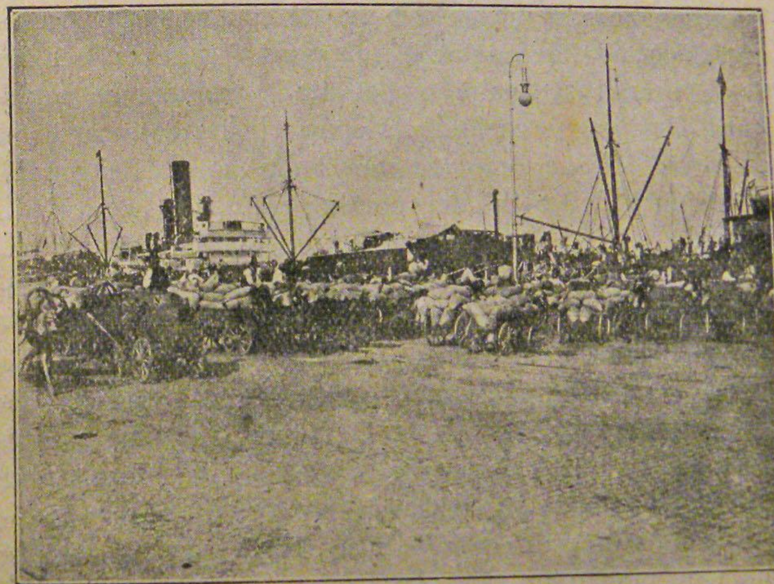
Intre cele două maluri, peste bătrânul fluviu, îndrăsneţele arcuri de fier se înalţă, ca nişte aripi gigantice, într'o falnică pregătire de sbor, ce pare a înfăţişa închipuirii avântul şi speranţele ţării noastre.

15. Brăila.

Se luminează de ziuă. Copacii sparg perdelele de ceaţă. Pământul se desface ca din scutice şi-şi dişterne priveliştile, din ce în ce mai limpezi, din ce în ce mai largi. In faţa portului Hârşova, aşezat pe malul drept, la poalele dealului Ciobanu, se împreună cele două braţe ale Dunării. Puţin mai înainte, din vale de ostrovul Gâsca Mare, despicând ogoarele, îşi aduce Ialomiţa dinspre apus undele-i galbene şi liniştite, — a patra solie din împărăţia Carpaţilor noştri. La sosirea ei, Dunărea se tulbură, ajunsă ca de-un dor adânc... Ce tânără şi falnică era, când se bătea cu stâncile, ca să-şi facă loc în lume! Ce dulce cânta freamătul codrilor întunecaţi! Un popor de amintiri o strigă din urmă. Apele ei se răzleţesc şi se împrăştie ca viţele unei funii despletite: unele apucă înspre răsărit, spre mă-

gurile Dobrogei, îmbrobodite în negură, altele se îndoaie spre apus, spre straşina Carpaţilor, ca şi cum, dornice de înălţimi, ar căta să mai întâlniască în cale munţii aceia frumoşi, cu cari s'au luptat odinioară şi pe care i-au lăsat învinşi.

O luncă mare, scrijălată de privaluri şi spartă de bălţi se aşterne între aceste braţe, cari străbat astfel răschirate o depărtare de trei poşte. Stufişuri de pa-

In portul Brăilei.

pură înaltă, deasă ca peria, astupă viroagele. Soarele răsare încet de după dealurile Măcinului. Văile fumegă în depărtare. In urma noastră, pe luciul apei, tremură vine albastre şi roşii. Păduri seculare de sălcii întunecă malurile. Intrăm într'un canal drept. Deoparte şi de alta copacii, înşiraţi ca pe-o alee, se văd răsturnaţi în apă. Stoluri de grauri se vântură, în aer, ca o pulbere vânătă. Incet perdeaua de arbori se trage la o parte, deschizând ochilor una din cele mai încântătoare pri-

velişti. In fund, pe-o colină ridicată, în faţa înălţimilor fumurii aie Dobrogei, se desfăşură, în toată măreţia ei, Brăila, vechea Proilava, unul din cele mai frumoase oraşe ale ţării noastre. Turlele bisericilor strălucesc în razele dimineţii ca nişte globuri de cristal. Aici orizontul se lărgeşte, se luminează din toate părţile. Avem impresia că suntem pe Bosfor, la intrarea în Constantinopol. Dunărea îşi împreună braţele cu zgomot. Valurile, stârnite de roata vaporului, fug speriate în urma noastră şi se izbesc de maluri. De pretutindeni s'aud fluere, sute de steaguri fâlfâie în aer, în faţa portului se înalţă o adevărată pădure de catarguri. De-alungul cheiului, şlepuri înşirate încarcă şi descarcă. Mii de braţe se mişcă în zorul de muncă al dimineţii. Movili de porumb se dau la lopată. Cărbuni, piatră, baloturi grele de mărfuri se asvârl, huruind pe jghiaburi de lemn. De-asupra acestui furnicar de muncitori, pe dealul culcat de-alungul Dunării, se ridică oraşul cu străzile lui largi şi drepte, cu grădini frumoase şi clădiri măreţe, cari-i dau înfăţişarea unei capitale apusene. Ca la o bătaie de puşcă, cum ieşi pe bariera dinspre miazăzi, dai de parcul „Monumentului", o adevărată pădure, în mijlocul căreia se înalţă pe o movilă, între patru tunuri, o piramidă de piatră, ale cărei inscripţii amintesc, că la 1828 fortăreaţa Brăila a fost luată de sub stăpânirea Turcilor şi redată pentru totdeauna României. — Puţin mai înainte sunt vestitele băi dela Lacul-Sărat. Cu treizeci de ani în urmă era câmp pustiu aici, doar bolnavii se răcoreau pe arşiţă în mlăştinile sărate ale acestor bălţi. Acum s'a ridicat un orăşel, cu grădini, hoteluri şi băi, în mijlocul acestei câmpii nisipoase, lângă lacul al cărui nomol negru — un adevărat izvor de tămăduire — atrage vara mii de bolnavi din toate unghiurile ţării.

Prin multe focuri şi prin mari greutăţi a trecut şi Brăila pe vremuri. Pusă aci, în pragul cel mai bântuit de primejdii şi mai greu de apărat al ţării, a trebuit şi ea, ca mai toate oraşele noastre dunărene, să-şi vadă adesea porţile sparte de ghiulele turceşti, bisericile în flăcări şi steagurile verzi ale semilunii fâlfâind pe zidurile stropite de sângele vitejilor ei fii. Azi, după lupte şi suferinţi de veacuri, o altă Brăilă, liberă, mândră şi strălucitoare, se ridică pe vechile-i ruini, — un oraş nou, însufleţit de o nouă putere de viaţă, îşi înalţă în cer uriaşele-i coşuri de fabrici — stindarde de pace, de muncă şi de propăşire.

16. Galaţi.

Pornim. Malurile drepte şi uscate fug îndărăt. O pulbere măruntă de aur pluteşte sub cerul albastru, în zariştea înecată de soare. Departe, la răsărit, dealurile goale, rumene, ale Măcinului, par aprinse. Un val de pământ, aşternut de-a curmezişul înaintea noastră, ascunde vederea Galaţilor. Din stânga, despicând malul plecat şi gol, intră liniştit bogatul Siret, mănunchiul puternic în care se împreună toate apele curgătoare ale Moldovei. Nici unul din râurile cari străbat ţara noastră, nu soarbe atâţia afluenţi în undele lui. Privit pe hartă, Siretul pare un copac uriaş, culcat de-alungul Moldovei, cu rădăcina în Dunăre şi cu crengile răschirate, înfipte prin crăpăturile munţilor. Cărăuş neobosit, — el aduce corăbiilor catarguri, şi umple schelele Dunării de avuţiile codrilor depărtaţi. Zi şi noapte răsună vara frumoasele-i văi de doinele plutaşilor.

Acum ni s'a deschis întreagă strălucitoarea privelişte a Galaţilor. Lunecăm încet pe dinaintea cazărmilor. In port stau sute de vase. Ne credem într'un

oraş pe apă. Pe tot brâul cheiului e îmbulzeală, fierbere, amestec de limbi.

Ciudată impresie îmi dau primii paşi pe uscat, după atâta plutire. Mi se pare că pământul se mişcă, se leagănă cu mine.

Aici, în partea aceasta de jos a oraşului, se vântură bogăţiile şi marele negoţ al portului. Aici sunt fabricile, gările, pescăriile şi docurile cu largul lor basen înconjurat de magazii de grâne şi de mărfuri, la uşa cărora trag corăbiile din Dunăre, ca o trăsură la scară. Aceasta-i vatra Galaţilor vechi, vestita schelă a Moldovei, „Veneţia Mării Negre", — cum îi ziceau odinioară scriitorii străini. Pe-aici se întorceau Domnii noştri cu pitacul împărătesc dela Ţarigrad. De-aici şi din limanul Brăilei, porneau în răsărit corăbiile Turcilor, încărcate cu zaherele strânse cu hapca de pe mănoasele noastre ţinuturi, pe vremea când firmanele lor numeau Moldova şi Valachia „hambarele Sultanului".

Fruntea oraşului, partea liniştită, curată şi luminoasă a Galaţilor, se desfăşură în sus pe podişul ridicat între Siret şi Prut. Nimic nu-ţi mai aminteşte timpurile de groază şi de jaf, prin cari-a trecut oraşul acesta, mare şi plin de viaţă. In centru se grămădesc clădiri înalte, râzătoare, oteluri, prăvălii bogate, cari te cheamă de pe drum. Mai pe de margini, în curţi largi, între copaci, case vechi, cu ziduri groase şi drepte, văruite pe dinafară, cu obloane la ferestre şi cu balcoane ruginite, de cari atârnă vrejuri uscate de ederă, au aerul unor bătrâni gospodari cari-şi păstrează portul, firea şi datinile strămoşeşti neatinse de prefacerile vremii. Rătăcesc singur pe străzile largi, tăcute şi pline de soare ale oraşului, pe când gândurile mele mă poartă cu veacuri în urmă. Văd republica înfloritoare a Galaţilor, înainte de Dragoş-Vodă, des-

cărcând pe pieţele ei bogăţiile răsăritului şi ale apusului, în zarva negustorilor adunaţi din toate politiile lumii. Văd pe Alexandrru cel Bun petrecând pe Ioan, fiul lui Ioan Paleologu, împăratul Bizanţului. Alaiu mare, şi muzici şi călăreţi însoţesc pân' la corabie pe tânărul mosafir, care mai târziu, ajungând împărat, îşi aduce aminte de frumoasa ospitalitate a ţării noastre şi trimite Voivodului Moldovei titlul de rege şi coroană imperială, iar mitropolitului mitră de patriarh. Văd pe Petru Rareş, cu pletele pe umeri, cu cămaşa desfăcută la piept, îngenunchind pe marginea Brateşului şi încordându-şi braţele vânjoase pe măjile încărcate cu peşte: de unde să-i treacă prin cuget că, pe când el asudă trăgând la năvod, crainici trimişi prin ţară îl caută de zor să-i spue că sfetnicii Moldovei s'au strâns la Iaşi şi l-au ales Domn!... Văd apoi Tătari şi Turci gonind pe uliţi mulţimea orbită de spaimă, călcând femei, copii şi bătrâni în copitele cailor, dând foc caselor părăsite, prefăcând bisericile în grajduri şi înfigându-şi suliţile ude de sânge în ochii sfinţilor de pe icoane. De sub nori negri de fum sbucnesc lungi, sfâşietoare ţipete de groază şi de jale. Şi iarăşi zarea se limpezeşte. S'aşează zile de pace şi de muncă. Pribegii se întorc pe la vetrele lor. Oraşul prinde a se înfiripa. O viaţă se urzeşte sub cârmuirea pârcălabilor înţelepţi şi harnici. Şi când de pe cele două maluri ale Milcovului pornesc glasuri de fraţi să cânte:

„Hai să dăm mână cu mână
Cei cu inima română"

Galaţii ne dau pe Costachi Negri, unul din cei mai învăpăiaţi apostoli ai Unirii, — iar când cele două Principate, ridică în mâinile lor o singură coroană şi cer un Domn pământean — Galaţii îi dau pe Alexandru Ioan Cuza.

17. Tulcea.

„Varda!“ — și punțile se trag cu zgomot. Roata izbește puternic în valuri, începe malul să fugă dinaintea noastră, — casele parcă se învârtesc. Tot mai în fund, tot mai departe, se văd pe cheiul plin de lume, fluturând batistele, ca niște aripi de porumbei. In stânga ne desparte de nemărginita oglindă a lacului Brateș un val de pământ clisos și fără vegetație, de-a lungul căruia se așterne albă vechea șosea a Prutului spre Reni. In dreapta, învălesc malul desișuri de lozii și de trestie. De după munții Dobrogei soarele s'arată, în ceața dimineții, ca o ghiulea de foc. Dunărea s'abate din drum, ca și cum ar vrea să mai arunce o privire — cea din urmă — în spre câmpiile Moldovei — și în larga îndoitură pe care o face în țărmul Dobrogei, ne pomenim din nou trecând prin fața Galaților. De astădată vedem pe deal tot orașul, ca într'o panoramă. Un vânt rece suflă dinspre miazănoapte, — e crivățul Rusiei. Dintre maluri umbrite de sălcii iese Prutul, tulbure și mâlos, — cea din urmă solie, pe care o mai primește Dunărea dela Carpați. De-aici până în furca Ciatalului țărmul stâng nu mai e al nostru. Ne-apropiem de munții Isaccei. Vârfurile lor vinete, pleșuve, trag linii colțuroase pe albastrul cerului, brâele sunt îmbrăcate în codru, iar jos, pe poale, se întind semănături, imașuri și livezi. Un braț mic se rupe din Dunăre. Pe malu-i trăgănat se vede orășelul Isaccea, vechiul Noviodunum, înconjurat de lanuri de grâu, și mai în jos fortăreața Eschi-cale, în preajma căreia au avut Turcii, pe vremuri, multe războaie cu Rușii, cari năvăleau aici ușor prin vadul Isaccei. Tot prin vadul acesta a fost venit și Dariu împotriva Sciților, cu cinci sute de ani înainte de Christos, — dar cum a venit, așa s'a întors, căci Sciții s'au retras departe spre munți, și Dariu și-a ostenit oastea zadarnic căutându-i.

Ceva mai la vale, la furca Ciatalului, Dunărea se desface în doua mari brațe cari, încovoindu-se pe după o rariște de sălcii, se depărtează, pentru a nu se mai întâlni nici odată. Brațul Chilia, râpos și sălbatec, fuge la stânga și spală hotarul nostru dinspre Rusia până la mare, unde-și descarcă apele prin șapte guri. Noi apucăm la dreapta pe brațul Sulina și peste-o jumătate de ceas suntem în fața portului Tulcea. Aici Dunărea face o curbă largă spre miazăzi și împinge orașul între două dealuri uscate, pietroase, pe spinarea cărora morile de vânt, puse la rând, se arată în zarea albastră a cerului ca niște cerșetori gârboviți, cu brațele întinse. E o căldură năbușitoare. Pe cheiul încins de soare oamenii, caii dela trăsuri, au o înfățișare tristă, obosită, și de-abia se mișcă. In tot orașul e o tăcere, o liniște de noapte. Casele dorm cu perdelele lăsate. Negustorii se întind și cască în fundul prăvăliilor fără mușterii. Mă primblu pe ulicioarele înguste ce se ridică din piață, și nu văd decât zăplazuri înalte, și porți închise, înegrite de ploi și de vechime. Mi se pare că mă aflu într'o mânăstire. Pe deasupra coperișurilor de șindrilă răsar mari și rotunde turlele verzi ale bisericilor. Și în aerul acesta cald, încropit, mă urmărește pretutindeni un miros de mușețel și de piele rusească. Lungi, nespus de lungi îmi par cele trei ceasuri pe cari le petrec aici.

18. Sulina.

Pe la toacă ne urcăm pe un vapor mai mic și plecăm înainte. De abia am pierdut din ochi morile de vânt de pe dealurile Tulcei și iată că din ramul Sulinei se desparte un al treilea braț — „Sfântul Gheorghe“, a cărui linie albă se îndoaie spre dreapta și se înfundă în stufăriș. In această rupere și împrăștiere de valuri

peste delta Dobrogei, Dunărea pare c'ar încerca să se ascundă, să fugă de puterea covârșitoare a mării, care-o atrage, o cheamă de departe cu strigătul talazurilor ei. De jur împrejur, cât bate ochiul, e o luncă mlăștinoasă, acoperită de papură și de sălcii. Brațul Sulina, în mare parte canalizat, cu malurile pietruite, s'așterne drept și alb ca o trâmbă peste netezișul acesta verde, pustiu, nemărginit. Unde și unde vezi pe mal câte un conac de pescari, o hrubă lungă, învălită cu malduri de stuh. Câte o barcă, cu pânzele întinse, se ivește ca o pasăre din alte lumi, în dunga argintie a apei. Cai slobozi, cu coame lungi, ies din desișuri, scutura din cap, și se uită țintă la noi, cu un aer mirat, întrebător. Pustietatea, sălbăticia acestor locuri neumblate, întinsele păduri de trestii, cari își leagănă în vânt vârfurile arămii, tăcerea aceasta adâncă, stăpânitoare pe întregul cuprins, toate fac să te crezi departe de pământ, într'o planetă nelocuită.

Către seară, zărim înaintea noastră, mai întâiu, câteva suluri de fum, risipindu-se molatic în albastrul limpede, străveziu, al cerului, apoi catarguri ascuțite, din ce în ce mai multe, din vârful cărora atârnă rețele de frânghii, ca niște pânze de păianjen, apoi coșuri înalte, turnuri de biserici, coperișuri de case, — un oraș, care iese din apă și se ridică încet, încet, atras, în vază ca de puterea unei vrăji. Este Sulina, limanul fericit în fața căruia trag corăbiile mării și ale Dunării, — poarta largă prin care trec bogățiile tuturor continentelor, purtate dela un capăt la altul al lumii, pe drumul neted și fără pulbere al apelor.

De-alungul cheiului sunt înșirate, cu privirea spre mare, hotelurile, agențiile, palatul Comisiunii Dunărene și toate clădirile mai de frunte ale orașului. Două diguri largi de piatră călăuzesc valurile canalului înlăuntrul mării. Aici se sfârșește lunga și glorioasa călătorie a bătrânului Istru. Aici mândria și puterea fluviului-rege se sfarmă de talazurile grele ale mării, învălmășind în vuetul acestei izbiri, undele și strigătele întregului popor de râuri, pe cari le-a smuls din coapsele munților. Și, în sfada aceasta de ape neliniștite, deasupra volburei acesteia îngrozitoare, se leagănă pururea un clopot, a cărui bătaie dă de știre marinarilor, pe vreme de ceață, să fie cu luare aminte.

E noapte. Sub cerul negru, fără stele, orașul doarme. Ascult plescăitul somnoros al valurilor — veșnica și deșarta frământare a mării. Departe, cele două faruri, dela capetele digurilor, licăresc în întuneric, ca două candele într'un cimitir. Din când în când mi se pare că aud glasuri tânguitoare bocindu-se pe valuri. Dangătul clopotului răsună rar, înduioșat, în fioroasa împărăție a nopții.

PE MAREA NEAGRĂ

19. Insula Serpilor.

Răsare soarele scânteetor din geana depărtată a mării. Razele aștern brâe verzui, galbene și roșii pe întinsul neteziș al apei. Pământul se retrage în urma noastră. Incet Sulina se pleacă, se scufundă sub valuri. Copacii, catargurile, sulurile negre de fum, toate se șterg; albastra boltă a cerului se lasă ca un coviltir uriaș peste pustietatea lucie a mării.

După două ceasuri de plutire spre răsărit, zărim înaintea noastră o movilă albă. Acolo-i insula Șerpilor. De departe par ruinile unei cetăți fantastice înfipte în valuri. La vreo sută de pași vaporul se oprește. O barcă ne ia, și peste câteva minute punem piciorul pe țărmul pietros al acestui singuratec ostrov. Un dorobanț chipeș, frumos, vine vesel înaintea noastră. El știe că odată cu noi i-au sosit merinde dela Sulina.

— Nu ți-e urît aici, leat? — îl întreb ca să intru în vorbă -- pe când ne urcam încet spre farul din vârful insulei.

— Poi, de ce să ne fie urît? Că doar nu suntem pe pământ străin... e tot țara noastră.

Și tânărul străjer îmbrățișă c'o privire mândră și fericită larga întindere a mării, ca și cum ar fi vrut să spue: „A noastră-i toată".

Pășind printre bolovani, îi povestesc cum a stat aici de mult, de mult, acum trei mii de ani, Ahile, cel mai

vestit viteaz al Grecilor, cum s'a însurat el aici cu Elena cea frumoasă, şi la nunta lor au venit Neptun, zeul mărilor, şi Amfitrite, soţia lui Neptun, şi zânele tuturor apelor cari curg în mare. Ii arăt locul unde a fost templul lui Ahile, şi-i spun cum pasările insulei sburau în fiecare dimineaţă la mare de-şi muiau penele, apoi veneau grăbite de stropeau toată podeala de marmură a templului ş'o măturau frumos cu aripile.

— Or fi astea, zise dorobanţul, sburătuind un stol de lari albi cari ciuguleau în petecul de secară de pe podişul ostrovului.

— Chiar ele... nu; dar strămoşii lor de bună seamă, c'au cunoscut pe mândrul Ahile.

— Ale naibii dihănii, — să le-auzi cum ţipă, domnule, juri că-s nişte copii cari râd.

Suntem pe vârf, lângă far. Nici un copac, nici o tufă nu se zăreşte pe scofâlciturile văroase şi crăpate ale acestui ostrov. In jurul nostru valurile foşnesc. Ele vin mereu, de departe, popoare în veci neliniştite, şi se sparg urlând, de coastele pietroase ale insulei, în care bat stăruitor, ca şi cum ar vrea s'o smulgă din loc. Soarele împrăştie raze tot mai fierbinţi din limpezişul albastru al cerului. Curcubeie s'aprind pe talazuri. Privirile noastre se adâncesc în zare, se pierd uitate pe deşertul nemărginit şi strălucitor al mării. Valurile parcă ard. Niciodată n'am văzut atâta lumină, atâta spaţiu. De-un sentiment de evlavie ni se umplu sufletele, şi stăm neclintiţi, ca într'o tainică rugăciune, sub farmecul acestei uimitoare priveliști. Timpul pare a se fi oprit din sbor. Gândurile noastre aţipesc de legănarea şi tânguirea neîntreruptă a valurilor. Toţi tăcem ca într'o biserică.

20. Constanţa.

Aşa liniştită şi blândă s'arăta marea, când am plecat din Sulina! Şi cât ne-a prins în larg a şi început a se posomorî şi, din ce în ce mai cu mânie, a-şi ridica oştirile-i de valuri înaintea noastră. Soarele a asfinţit. Pământul nu se mai vede. Un întuneric greu, ameninţător, se lasă din cerul înorat, fără stele. De pretutindeni, mugind, talazurile negre vin ca nişte matahale vii şi se izbesc de coastele vaporului, care gâfâind greoiu, se luptă cu nămeţii de apă şi-şi taie cale dreaptă pe marea învolburată. Şueră în vânt frânghiile întinse de catarguri. Legănarea neregulată a vasului mă ameţeşte. O căldură năbuşitoare îmi învălue capul. Culcat pe spate, în aerul greu al cabinei, îmi încopcesc mâinile sub ceafă, închid ochii şi încerc să cuget; dar vijelia de afară pare că împrăştie şi gândurile mele. E o larmă, un zgomot înfiorător de scaune răsturnate, de uşi trântite. Aud paşi repezi pe punte, strigăte nedesluşite. Cu un vâjâit năprasnic se înalţă valurile, aruncându-se pe podelele vaporului, şi în hârtoapele ce se deschid, vasul scăpătând se pleacă într'o parte, pereţii trosnesc, strânşi între mişcătoarele dealuri de apă. — O amăgire a simţurilor zăpăcite de spaimă: Mi se pare că în loc să înaintăm, ne lăsăm în jos, ne scufundăm încet în adâncul mării. Mă uit la uşă, — pe-acolo are să năvălească apa, pe-acolo are să vie moartea. O aştept. Invălmăşit şi repede, ca la lumina unui fulger, îmi apar icoane din copilărie, stoluri de amintiri vechi, nechemate, tresar deodată în scăpărarea unei clipe. Cuvinte, şi lucruri, şi întâmplări, la cari nu m'am mai gândit de mult, vin acum stârnite din depărtările vieţii, aduse val-vârtej ca de suflarea unei vijelii. — Măsor cu gândul întinderea mării; peste talazurile-i furioase văd vasul nostru — o jucărie, o coajă de nucă, pe care iscu-

sința omului o cumpănește ș'o poartă totuși pe mări, înfruntând mânia furtunilor. In luptele-i de veacuri atâtea primejdii și greutăți ce-i stau în cale, omul îmi apare ca acel voinic năzdrăvan din povești, pe care nimic nu-l înspăimântă. Cine poate prevedea până unde-și va întinde într'o zi hotarele puterilor lui cuceritorul acesta îndrăzneț și neobosit!

In albul zorilor ies pe punte. Furtuna s'a potolit. Marea e liniștită — ostenită parcă de atâta frământare în deșert. Un oraș frumos strălucește înaintea noastră: Constanța — farul României, aprins la porțile răsăritului, în pragul apelor nestăpânite. O, pământ binecuvântat!...

Orașul e revărsat pe-o ieșitură de mal, implântată în valuri.

Prin câte-a mai trecut, Doamne — și colțișorul acesta de lume!... La început, au aruncat ancorele și și-au așezat liman aci Fenicienii, cei dintâi colindători ai mărilor. După ei au venit Grecii, cu puternicile lor corăbii. Apoi a început năvala noroadelor de pe uscat. Și așa, neamuri pe neamuri s'au împins în căutarea „Berbecului cu lâna de aur" dela gurile Istrului. Vieți peste vieți s'au așternut în trei mii de ani pe țărmul acesta, și vijelii după vijelii au bântuit ș'au spulberat așezările lor din temelie.

Constanța de azi — chemată să devie peste câțiva ani unul din cele mai mărețe și mai însemnate porturi din lume — stă pe mormântul vechiului oraș Tomi, a cărui intemeiere e învăluită în negura unei triste și crude povești: „Frumoasa Medeea, fiica lui Aetes, regele Colchidiei, fuge dela părinți, luând cu ea și pe micu-i frățior Absirt. Furios, Aetes o urmărește pe mare. Iată-l, — e gata s'o ajungă. Nebună de spaimă, Medeea, ca să scape de corabia prigonitoare, ale cărei

pânze se văd tot mai aproape, ucide pe Absirt și, sfertecându-i trupul, i-aruncă bucățile pe valuri. Nefericitul părinte oprește mereu corabia, s'adune de pe apă bucățile însângerate ale iubitului său copil, și, când le strânge pe toate, plângând de durere, trage la țărm să le îngroape. Limanul acesta, cu orașul care s'a ridicat apoi aci, s'a numit Tomi dela cuvântul grecesc Τόμη = bucată).

De pe atunci au trebuit să fie îmbelșugate și atrăgătoare locurile acestea, pentru ca să roiască și să s'așeze pe-aici popoare venite din depărtări așa de mari. Inscripții vechi, stâlpi de marmură, dăltuiți cu măestrie, atâtea ruini de case, de temple și de băi ce se desgroapă de sub malurile acestea, arată starea înfloritoare la care ajunsese Tomi odinioară. O viață puternică, civilizată, încolțise aci, și cine știe unde ar fi ajuns azi, dac'ar fi fost lăsată în pace. Dar s'au pornit dela o vreme șuvoaiele de barbari, și au curs, au curs încoace năprasnice și pustiitoare, spărgând întăriturile romane, culcând cetățile la pământ și prefăcând în pulbere munca de veacuri a atâtor neamuri. Din năruita Tomi s'a ridicat, sub Constantin cel Mare, Constanța, căreia mai târziu Genovezii i-au redat, pentru câtva timp, vechea strălucire și însemnătate comercială. Apoi a căzut sub stăpânirea turcească: cheiul și digurile de apărare, lăsate în grija vremii, s'au stricat, — frumoasele clădiri ale portului s'au părăduit, toată mișcarea și viața orașului a început a tânji, un somn îndelungat și greu, ca o robie, s'a întins peste întreaga Dobroge. Valurile mării boceau stingerea unei lumi.

Dar iată că dinspre Dunăre se 'nalță deodată, ca un freamăt reînvietor, cântecele de biruință ale Românilor; stindarde ciuruite de gloanțe flutură în vânt, și aceleași brațe vânjoase, cari au semănat moartea în

câmpiile Bulgariei, vin acum să împrăștie viață, putere și lumină în câmpiile și orașele Dobrogei.

Astăzi, în portul Constanței, sirenele vapoarelor românești chiamă vijelioasele trenuri din depărtările apusului; mărețul pod dela Cernavoda leagă pentru totdeauna căile uscatului cu ale mărilor, deschizând Europei drumul cel mai scurt înspre bogatele țărmuri ale Gangelui. Din malul împodobit de vile strălucitoare, pornesc diguri uriașe, puternice brațe de piatră, cari înfrânează furia talazurilor și dau liman liniștit corăbiilor. Azi, Constanța, renăscută, privește cu mândrie peste nesfârșita împărăție a mării. Pe schelele ei curg avuții din toate climele, — iar vara lume de pe lume se adună pe plajele ei calde.

Soarele asfințește, lungind pe mare umbrele orașului. E o seară frumoasă, liniștită, una din acele dulci seri de vară, în care simți o adevărată fericire să te lași în voia visurilor. Valurile, cu vâjâitul lor legănător, țin ison orchestrei de pe mal, a cărei fanfară se împrăștie lin în largul mării. Pe cer, se aprind candelabre de stele. De pe terasa hotelului „Carol", îmi lunec ochii pe sclipitoarea câmpie a mării, și cuget la vremile îndepărtate, la câte întâmplări și prefaceri au curs după ele. Mă gândesc la blândul și nefericitul Ovidiu... Aici și-a plâns amărăciunile surghiunului gingașul poet al Romei. Străin, bolnav, neînțeles de nimeni, el nu găsește, în sufletu-i abătut, un cuvânt de laudă, nici pentru locul, nici pentru poporul în mijlocul căruia e osândit să trăiască. In versul lui urlă crivățul iernelor grozave cari înghețau marea, pe lira lui suspină dorul de soție, de prieteni, de patria lui pururea frumoasă și surâzătoare, din care a fost gonit și pe care n'avea s'o mai vadă niciodată.

Au trecut de atunci nouăsprezece veacuri. Azi, poete, nu te-ai mai simți așa de străin în locurile acestea!

N'ai mai vedea chipuri fioroase de barbari, îmbrăcați în cojoace, nici marea prefăcută în pod sunător de ghiață. Sciții s'au dus, și Tomi s'a dărăpănat și toate s'au

Statuia lui Ovidiu.

schimbat de atunci. Patria ta, neamul tău, a răzbătut încoace, și o lume nouă a răsărit aici, pe pământul acesta stropit de lacrimile tale; un nou oraș s'a ridicat

din valurile Pontului, sub un cer tot așa de albastru și de cald, ca și al frumoasei Italii. Din mijlocul acestui oraș, statuea ta de bronz privește visătoare peste câmpia acoperită de ruinile cetăților și lagărelor romane, sub zidurile cărora zac oasele compatrioților tăi. Azi te-ai primbla pe uliți romane, printre vechi monumente, pe ale căror lespezi de marmură ai citi nume cunoscute și scumpe inimii tale: pe scutul legionarilor de piatră ai revedea pe cei doi prunci aplecați la sânul lupoaicei, și ai căuta cu noi în adâncimea vremii obârșia îndepărtată a gloriosului tău neam. Azi nu s'ar mai tângui așa de jalnic lira ta, căci ai trăi aci în mijlocul unui popor, care ți-ar fi drag, între oameni al căror chip ți-ar aminti trăsăturile mândre ale cetățenilor romani, și în a căror limbă — mlădioasă și sonoră, ca și versurile tale — ai regăsi, cu atâta sfințenie păstrate, urmele vii din graiul stins de mult al poporului tău.

Caliacra —

Balcic —

IN MUNȚII NOȘTRI

21. Pe Colibaşi.

Demânecate ieşim din Turnu-Severin, pe şoseaua Târgu-Jiu. Valea, în care scăpătăm de pe podişul oraşului, se umple şi răsună toată de zuruitul zurgalăilor şi de tropotul uscat al cailor. Dorm încă vietăţile cuprinsului. Numai ciocârlanii, mai harnici, păşesc mărunţel pe marginea şanţului. De jur împrejur nu vezi decât holde şi livezi. Inaintea noastră drumul se aşterne alb, neted, pe sub colnice. In aer e o răcoare dulce ş'un miros sănătos de câmp şi de pădure. Nici un zgomot, nici o mişcare, nici o adiere de vânt nu se simte. Copacii, cu frunza neclintită, par zugrăviţi. Brobonit de rouă, pământul doarme încă în lumina umedă şi nehotărîtă a dimineţii. Peste un ceas începem să urcăm dealul Colibaşi Sub noi zarea se lărgeşte. Inainte, spre răsărit, cerul se dogoreşte, ca de bătaia unei flăcări. O pulbere fină de aur se ridică din spatele codrului şi se împrăştie în sus, ca şi cum ar sufla-o gura unui vulcan. Câţiva nori zgrunţuiţi, ce plutesc în albastrul cerului, prind a se rumeni pe margini. Deodată o suliţă de foc străpunge perdeaua de arbori. Porţile zilei se deschid şi, în valuri, curge lumina pe văi. Pământul tresare din somn, vesel şi plin de viaţă, sub calda binecuvântare a soarelui.

Pe culmea Colibaşilor oprim, să răsufle caii. Privelişti largi, fermecătoare ni se desfăşură din toate păr-

tile. Lanuri și pajiști s'aștern în răzoare, pe coaste de grinduri ușor trăgănate. Casele albe ale satelor, revărsate pe tăpșane, strălucesc printre livezile de pruni. Pe ogașele verzi ale văilor pătate de umbră, gârlele trag dungi tremurate, vinete și sclipitoare ca oțelul. Departe, într'un albastru fumuriu, se încalecă, încrețindu-se în valuri neregulate, din ce în ce mai dese, spinările mătăhăloase ale dealurilor acoperite de păduri.

Vizitiul — un țăran chipeș și deștept din podgoriile Oreviții — îmi arată cu biciul, ca pe hartă, munții, plaiurile și apele Mehedinților și îmi povestește, cu șart, legendele pe cari le-a auzit și el dela bătrâni.

Muntele Babelor..." L'am lăsat în urmă — se vede bine din șosea, cum vii dela Vârciorova, pe lângă Schela Cladovii... nu-i așa înalt, da-i priporos grozav. Pe el și-a lepădat Dochia cojoacele. „Ci-că era baba asta o zgripțoroaică urîtă și bătăioasă, și rea de mama focului — și avea un fecior, Dragomir, care se însurase cu o fată frumoasă și harnică, și cuminte, de nu mai avea pereche; da baba n'o putea suferi, și nu știa cum s'o mai canonească, doar o face-o să-și ia lumea 'n cap. Intr'o zi îi dă un caer de lână neagră să-l spele până l-o albi. Și pe când zolea la fântână și plângea biata nevastă de înduioșa pietrele, iacă vine un moșneag c'o barbă albă pân' la brâu, ș'o întreabă blând, că de ce plânge; ea-i spune cum o prigonește ș'o hăinește soacră-sa și cum tot la munci grele și fără spor o mână, ca s'o părască pe urmă la Dragomir că nu-i nici de-o treabă și s'o izgonească din casă. Auzind una ca asta moșneagul — care era chiar Dumnezeu — dintr'o vorbă-i nălbește caerul, și-i dă și o chită de ghiocei înfloriți, să-i ducă babei. Cum vede baba ghioceii, crede c'a și venit primăvara și strigă: „Dragomire, mamă, să ne pregătim de amù, să suim oile la

munte, c'au prins a se ridica zăpezile..." A doua zi mână pe noră-sa c'un caer alb să-l spele până l-o face negru. Și iar trece Dumnezeu pe la fântână și, făcându-i-se milă de biata nevastă, blagoslovește încet cu dreapta, și caerul, din alb, se face deodată negru ca pământul în desprimăvărat; apoi îi întinde o chită de fragi coapte și-i zice: „Na, să le dai babei și să-i spui că le-ai cules de pe câmp". Când a văzut Dochia fragile, roșii ca sângele, nici n'a mai stat la gânduri: iute s'a încotoșmănat în cele nouă cojoace, a luat pe Dragomir, și au pornit cu turmele la munte. Ș'a dat Dumnezeu întâi trei zile de vară, și pe urmă o moină ș'o ploaie caldă, c'a început baba să-și lepede cojoacele, ude leoarcă și grele de nu le mai putea duce, până a rămas numai cu unul... Și atunci s'a lăsat de-odată un ger ș'o lapoviță ș'un îngheț de crăpau pietrele. Și umblând baba de colo colo, rebegită de frig, vede pe feciorul-său răzemat cu șalele de-o stâncă și prinde a-i grăi: „Așa, Dragomire maică, lumea se prăpădește de frig, și tu stai și cânți din fluer!..." Da el era mort, înțepenise acolo, prididit de zloată, c'un ciubuc de ghiață la gură. Și așa au înghețat sloiu și baba, și oile, și s'au prefăcut toate în stane de piatră, de se cunosc și azi momâile lor albe, risipite ca o turmă, pe muntele care de-atunci se chiamă „Babele".

Ascultându-l, mă gândeam că tot legenda asta cu puține schimbări, mi-a povestit-o un cioban de pe muntele Ceahlău, arătându-mi o turmă de stânci împrăștiate pe prispa verde ce se întinde la picioarele Panaghiei.

22. La umbră.

Pe la amiază conăcim în Broșteni, sat mare și frumos, răvărsat pe valea râului Motru. Vrednici, și cuminți, și buni gospodari trebuie să fie oamenii prin

părțile acestea. Văd căsuțele lor vesele și curate, livezile îngrădite, curțile pline de păsări, fânul strâns cu îngrijire și așezat în pătuiace, vitele grase, femeile bine îmbrăcate și copii rumeni la față. Mă dau în vorbă c'un moșneag, care împletește la un coșer de nuele.

— Sunt, ce e dreptul, și pământurile bune pe aici, îmi spunea bătrânul, dar și ai noștri s'au ales tot oameni harnici și de ispravă. Noi pe la târg mai mult vindem decât cumpărăm, că avem aici, slavă Domnului, tot ce ne trebue. De-ale îmbrăcămintei — lucrează nevestele în casă; opinci și căciuli ne facem noi; și de ale gurii — ne dă Cel de sus, de-ajuns și de rămas. Uite-o cum stă podoabă pe dealuri hrana noastră, din belșug; numai sănătoși să fim și zile s'avem s'o mâncăm! Vezi Dumneata, noi avem în comuna noastră, de șapte sute de suflete, patru biserici și numai două cârciume. De-aceea nici nu s'aud pe-aici gâlceve, ori bătăi, ori furtișaguri, cum sunt de-o pildă pe la Ponoare, unde sunt pruni mulți și unde oamenii beau țuică și în loc de aghiasmă, la Bobotează. Acolo ci-c'ar fi vrut odată sfântul Nicodim să le facă și lor o biserică, și ei, ticăloșii, ca să scape de sfânt, s'au apucat și i-au vârît pe-ascuns un miel în traistă, și apoi au sărit să-l bată, zicând că le-a furat mielul, și a plecat sfântul în lume blestemându-i să nu mai aibă biserică în sat, ci numai de cimpoieri și de toboșari să le facă Dumnezeu parte. Și multă vreme ci-că au rămas fără biserică. Acuma au, nu-i vorba, s'a milostivit Cel de sus cu ei — dar ce folos, că tot cârciuma li-e mai dragă!... Urît lucru mai e Doamne, și băutura asta! Lasă că aduce și pagubă, și te sărăcește de te lasă pe drumuri, — da-ți strică și minte, și sănătate, și vieață, și tot, de-ajungi din om neom. Eu — mulțumesc lui Dumnezeu — iacă sunt aproape de nouăzeci de ani și muncesc cât și feciorii mei, și nu știu ce-i boala. Când mi-i sete, mă duc colea

la șipot, îi trag un gât bun de apă rece și parcă întineresc...

Mă uit la figura blândă și luminoasă a moșneagului, ascult cu drag vorba lui așezată și cuminte, și mă gândesc că în el sunt întrupate toate bunele însușiri ale poporului român. Câtă înțelepciune, ce de comori nu zac ascunse în sufletele acestea cinstite și senine, cari-au trecut de-atâtea ori prin cumpene mari, prin greutăți și nevoi cumplite, și au înfruntat cu bărbăție vijeliile vieții, și au știut pururea să-și păstreze credința lor în bine și în dreptatea Celui de sus.

Multe și neprețuite frumuseți ar descoperi acel care ar putea străbate în sufletul acestui popor ales și atât de bine înzestrat din fire, în adâncurile tăinuite ale inimii lui bune și răbdătoare, unde s'au păstrat cu atâta sfințenie credințele, datinele, graiul și virtuțile neamului nostru, și de unde-a izvorît cel mai cald și mai duios cântec din câte vreodată s'au spus pe lume — dulcea și fermecătoarea doină, în a cărei largă mlădiere pare că freamătă toți codrii și plâng toate izvoarele țării.

La plecare strâng cu iubire și cu adâncă recunoștință mâna aspră și noduroasă a lui moș Dumitru. Cugetul meu îmi spune, că cea mai mare parte din bunurile și fericirile de cari mă bucur, le datoresc acestei mâini harnice, cojite de soare și de muncă.

23. Valea Motrului

Mergem o bucată bună pe marginea Motrului, ale cărui unde verzui, pripite, se sparg de bolovani. Apoi urcăm pe-un podiș larg și luminos. Miresme dulci, îmbătătoare, de sulcină și de dumbravnic, se împrăștie în aer de pe fânețele bătute de soare. Un vânt căldicel adie și grânele coapte își leagănă spicele, ca de vraja

unui cântec. In depărtare se pierd liniile încâlcite ale dealurilor întunecate de desimea codrilor. Lanurile sunt împânzite de secerători. Cârduri de fete în cămăși albe și vâlnice roșii se pleacă muncii și-și mișcă brațele în tactul unei doine. Dulce răsună valea de glasurile lor. Pe miriști și pe șesuri alunecă încet umbrele călătoare ale norilor. In urma noastră Motrul, tolănit în spin-tecătura dealurilor ca un balaur ostenit, își tremură sol-zii sclipitori în soare. Copaci bătrâni s'apleacă pe un-dele lui sfătoase, să li-asculte poveștile. El scoboară de sus, dinspre „Culmea Frumoasă", dela poalele mun-telui Oslea, unde-a stat în vechime încolăcit năpras-nicul șarpe cu nouă ochi, de groaza căruia se cutremura toată valea Dunării, până când într'o zi iată c'a sosi acolo Iorgovan, voinicul fără seamăn, și s'a așezat într'o groapă, cu calu-i năzdrăvan și cu tolba-i de săgeți și când șarpele, flămând, a ridicat capul să înfulice-o turma de vite ce păștea pe vale, Iorgovan, întinzând arcul l-a izbit c'o săgeată și i-a scos un ochiu, iar muntele s'a zguduit din țâțâni de svârcolirile dihăniei. Și to așa l-a pândit și l-a săgetat, până când șarpele, rămâind numai c'un ochiu, a rupt-o de fugă pe la Furca Al-nului, pe unde se vede și azi dâra lui, căreia îi mai zic unii și „brazda lui Novac". Iorgovan s'a luat călare după el, și unde-l ajungea, îi mai hărtănea cu paloșul o bucată din trup; la apa Cernei însă voinicul a stat locului, fermecat de cântecul unei zâne, iar capul șar-pelui a trecut Dunărea pe la Cazane, și s'a ascuns în peștera neagră, de unde iese vara musca cea rea, care bântue vitele de prin meleaguri.

Departe, hăt, Motrul scapă 'n luminiș și, după ce soarbe undele Coșuștei, se îndoaie pe la capătul satului Colibași și trece domolit și gânditor, pe sub zidurile mănăstirii Strehaia, unde-a văzut într'o noapte p Mihai Viteazu, viind ostenit din războiu și, grăbit

du-se să ridice până în ziuă, pe ruinele castelului părintesc, o biserică, pe care, de zor mare ce-a avut, a greșit s'a zidit-o cu altarul spre miazăzi. De-acolo, bătând spre răsărit, se lasă molatic pe șes deschis, printre imașuri și semănături, până în mânăstirea Gura Motrului, unde-și descarcă undele în Jiu. Mânăstirea, împrejmuită cu ziduri groase, sparte de vremi, e așezată pe poalele unui deal. Acolo odihnesc oasele cuviosului patriot Eufrosin Poteca, unul din cei mai harnici apostoli și luminători ai neamului nostru, pe la începutul secolului al XIX-lea. Pe porțile de fier dela intrare, mâncate de rugină, se cunosc încă urmele gloanțelor repezite din flintele pandurilor lui Tudor la 1821, când, de frica lui, boerii greci se închiseseră acolo, ca într'o cetate, cu averi, arme și arnăuți. Pe toată valea Motrului și a Jiului, pornind din câmpia Padeșului, de pe plaiul Cloșani, unde s'a ridicat întâi steagul libertății în mântuitoarea răscoală de la 1821, și până în șesurile Dunării, — prin toate satele Olteniei, auzi vorbindu-se de „Domnul Tudor", ca și cum ieri ar fi trecut pe-acolo, în fruntea pușcașilor săi, așa viu, și mare, și întreg a rămas în mintea tuturora „viteazul răzbunător" al poporului, eroul legendar, care îmbrăcase „cămașa morții" pentru mântuirea neamului său.

24. Mânăstirea Tismana.

De pe Culmea Frumoasă, din codrul de fagi bătrâni, în desișul cărora e pururea noapte, scăpătăm în valea largă și luminoasă a Tismanei. Aerul fierbe de zăpușală. Cerul pare că arde deasupra noastră. Pe lanuri zoresc muncitorii, desculți, cu frunze de brusturi pe cap, cu mânecile cămășii de pânză aspră sumese până în subțiori. Trecem prin satul Tismana, așezat la poa-

lele munţilor, între două vâlcele, de-o parte şi de alta a râului Tismana. Stârniţi de clingătul zurgălăilor, copii aleargă de pretutindeni, se urcă pe garduri, zburdalnici, veseli, gălăgioşi. Câinii îşi amestecă lătratul în chiotele lor. Din sat ieşim într'o pajişte frumoasă, aşternută pe o vale, care se îngustează din ce în ce. In fund, se deschide înaintea noastră ca o poartă în

Mânăstirea Tismana.

tainica şi întunecata domnie a codrului. Prin spintecătura aceasta a munţilor, drumul, şerpuind pe marginea râului Tismana, se adânceşte într'un desiş de castani seculari. Umbra ne învălue din toate părţile. Un dulce miros de fâneaţă pluteşte în aerul răcoros. In liniştea sfântă a codrului, în măreţia şi sălbăticia acestor locuri, şopotul somnoros al apei, uşoara clătinare a frunzelor, stropii de lumină ce picură din stra-

şina de ramuri, toate te farmecă; — inima-ţi bate de un fior neînţeles, ca şi cum ai fi intrat într'o lume de închipuiri, de basme. La o cotitură a drumului, crengile se desfac, — o ferestrue se deschide în păretele de verdeaţă, din fund răsare, peste vârfurile copacilor, un turn înalt şi galben. Deabia l-ai zărit însă — şi bolta de ramuri se închide din nou. Dintr'acolo se aude tot

Schitul Cioclovina.

mai tare, tot mai aproape, un vuet ca de moară şi un răpăit, un plesnet de apă care cade pe lespezi. De odată, ca la un semn, perdeaua de arbori se dă la o parte, în toată fantastica ei măreţie, mânăstirea Tismana, cu zidurile ei îndrăzneţe, cu turnurile ei înalte de castel din timpurile vechi. Te uiţi înmărmurit, ca la o minune, şi nu ştii bine, de-i aeve, ori e în vis — când iată că o nouă privelişte te cheamă; torentul Gur-

niei, repezit de sus, de sub talpa mânăstirii, se aruncă vâjiind, și cade de la o înălțime amețitoare peste o grămadă de stânci dărâmate, unde sulul de apă se sparge și se preface într'o spumă fumurie, pe care o ia și o duce în undele-i repezi râul Tismana.

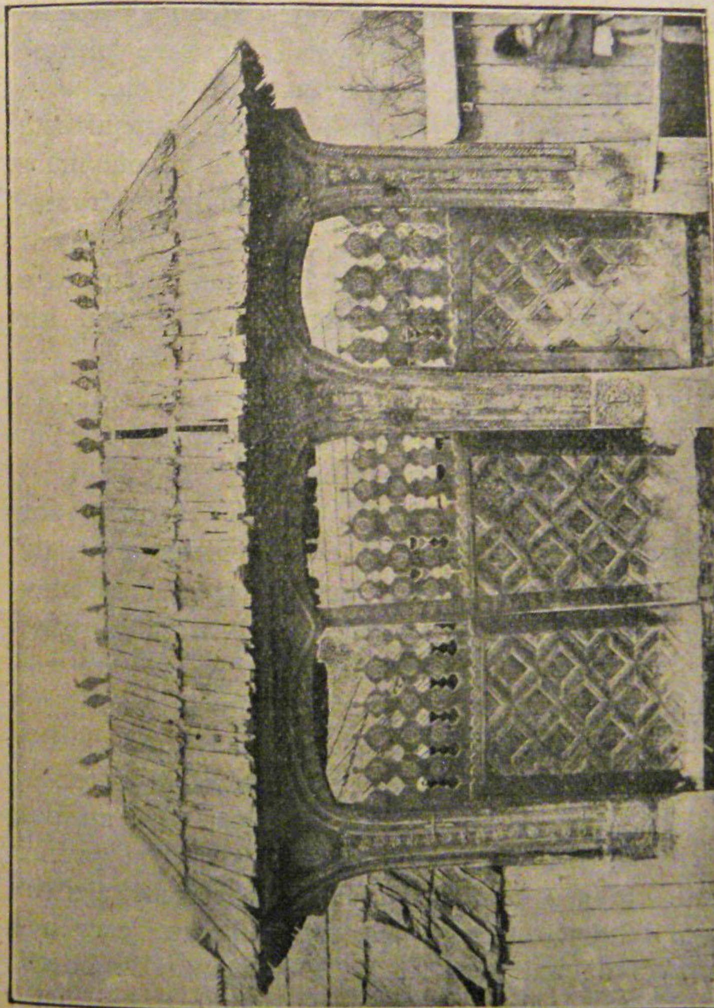
Drumul ocolește 'n larg, ca să facă urcușul lin. Trecem un podeț și suim pe-un tăpșan, între două ziduri vechi, dărăpănate. In poarta mânăstirii ne iese înainte „piticul Tismanei“, un călugăr mic, spân, cu fața sbârcită ca un hrib, o mogâldeață de om, cu glas de copil, cu ochi și mișcări de maimuță. Arătarea aceasta ciudată se potrivește de minune cu sălbăticia locului, în care ne aflăm. Intrăm, pe sub bolta înaltei clopotniți, în curtea largă, tăcută, a frumoasei mânăstiri. In mijloc e biserica plină de scule și odoare vechi. Pe ușile-i de stejar sunt săpate cu multă măestrie iconițe și înflorituri migăloase, fine ca o horbotă. In stânga, spre săritoarea Gurniei, se înșiră, de-alungul zidului, împrejmuitor, încăperile stăreției și chiliile cu două rânduri, în fund, — arhondaricul. Aripa dreaptă e un morman de ruini arse, acoperite de bălării. Patru turnuri înalte, cu ferestrui înguste, străjuesc, din cele patru colțuri ale curții, liniștita și măreața lavră, ridicată aci, în locul acesta ascuns, acum șase sute de ani, de părintele Nicodim, cu ajutorul milostivilor Basarabi de pe acele vremuri. Spre miazăzi vederea e astupată de o stâncă uriașă, în al cărei perete drept se văd două spărturi negre, tăiate în chip de ferestre, la o înălțime fioroasă deasupra peșterii, din care iese urlând șivoiul Gurniei și trece printr'un canal pe dedesubtul mânăstirii. Acolo sus, îmi spune piticul, cu un glas pițigăiat ce nu are nimic din glasul omenesc, în chilioara aceea, scobită în piatră, se retrăgea sfântul Nicodim și, zile, săptămâni întregi, se ruga în taină lui Dumnezeu pentru păcatele oamenilor. El a venit de peste Dunăre, trimes

încoace de un înger, care i s'a arătat în vis și i-a spus și locul anume, unde să ridice mânăstirea. Ș'a umblat ș'a rătăcit mult sfântul, până a dat de săritoarea Gurniei. Erau ponoare pe-acolea și întunecime mare, sălbăticie și desiș nestrăbătut. Și el, singur, a curățit și a netezit locul, și întâiu a făcut aici, în fața peșterii, o bisericuță dintr'un tis bătrân și a potrivit să fie chiar pe rădăcina tisului! Pentru credința lui cea mare îl dăruise Dumnezeu cu putere făcătoare de minuni. Și oricine venea, pătimaș de boală trupească ori sufletească, aici îndată își găsea alinare — cât se lățise vâlva în lumea întreagă de bunătatea și harul cel mântuitor, al sfântului. Și-a venit pe vremea aceea din depărtările apusului și-un împărat păgân, ce-i zicea Jigmond și care avea o fecioară bolnavă rău, „bântuită de duhul cel necurat“. Și cum au ajuns aici, s'a și îndreptat fata. Apoi într'o zi, ci-că primind împăratul plocon niște purceluși, i-a dat bucătarului să-i gătească într'ascuns, și să-i aducă la masă într'un blid acoperit — și, vrând el să cerce puterea sfântului, i-a zis: „blagoslovește părinte, acești păstrăvi“. Iar sfântul blagoslovind, când s'a descoperit blidul, s'au găsit într'adevăr păstrăvi în loc de purcei. „Văd, că este mare puterea ta“, i-a zis împăratul uimit — și de aceea vreau să-mi mai faci o minune: dacă vei putea trece nevătămat prin foc, să știi, că eu cu toți ai mei ne vom boteza în legea ta“. Atunci sfântul cic'a poruncit de i-au adus lemne multe și vreascuri din pădure, ș'a aprins un foc mare în fața bisericii și, îmbrăcând odăjdiile preoțești, a luat crucea și evanghelia și încet a trecut de trei ori prin mijlocul flăcărilor. Iar când a ieșit neatins din văpăi, împăratul, cu toți ai lui, spăimântați i s'au închinat și-au cerut grabnic taina botezului.

25. Târgu-Jiu

Pe la toacă plecăm spre Târgu-Jiu. Câţi-va nori fumurii călătoresc încet pe bolta albastră a cerului. Şoseaua dreaptă, bătută ca în palmă, tae întinsa câmpie ce se desfăşură înaintea noastră. La răsărit se văd, peste şirul de dealuri verzi, înălţimile Vulcanului, cari, împreunându-se pe la cheia Jiului cu măgurile cenuşii ale Parîngului, alcătuesc cununa muntoasă a judeţului Gorj şi graniţa României dinspre Transilvania. După un ceas de drum, pe şes deschis, intrăm într'o pădure mare şi frumoasă, de stejari seculari. Ne adâncim în ea, ca într'o lume tăinuită, plină de vrăji. Din desişul ramurilor se cerne întuneric. Treptat aerul se răcoreşte. Crengile încep să se mişte, frunzele foşnesc de vânt. Fulgere dese, orbitoare, spintecă cerul din ce în ce mai posomorit şi tunete prelungi se aud bubuind în depărtare. Când ieşim în limpeziş, vedem ploaia, ca o perdea de suliţi, dreaptă şi întunecoasă, viind dinspre munţi şi cotropind câmpiile, c'un ropot de oştire îngrozitoare, năprasnică. Tunetele se înteţesc, şi peste câteva minute un adevărat potop s'abate vijelios asupra noastră. Nu mai vedem nimic. Caii aleargă îndemnaţi de ţipetele vizitiului, speriaţi de răpăitul stropilor, cari cad, repezi şi grei, ca o grindină de gloanţe. Intr'un sfert de ceas toată câmpia e o mare. Cu chiu cu vai ajungem la Brădiceni, unde ne adăpostim subt umbrarul unei cârciume. Ţăranii desculţi, cu iţarii sumeşi până deasupra genunchilor, cu braţele goale, încrucişate pe piept, stau în picioare neclintiţi, şi privesc cu jale la ogoarele înecate, la căpiţile risipite, la snopii desfăcuţi şi luaţi de puhoae, la munca şi speranţele lor nimicite într'o clipeală. Şi nimeni nu scoate-o vorbă, nimeni nu se tângue. E în liniştea aceasta a lor o măreţie de eroi de prin cărţi, o înţelepciune antică, înălţătoare, care mă umple

de respect. Pe chipurile lor uscate e întipărită răbdarea sfântă a Românului, tăria legendară a neamului acestuia, oţelit în dureri, care-a văzut ş'a îndurat atâtea,

Poartă — (Gorj).
Foto: Arhitect N. Ghika-Budeşti.

că nimic nu-l mai poate îngrozi. Incerc să mă dau în vorbă cu ei. Duşi pe gânduri, cu privirea pierdută în văzduh, îmi răspund scurt şi silnic. De obiceiu ţăranul

nostru vorbește puțin; nouă mai ales, celor dela oraș, foarte cu greu își deschide inima lui largă și răbdătoare.

Pornim. Ploaia a mai contenit. Satul e pe jumătate în apă. Femei, cu pruncii în brațe, aleargă, țipând, dealungul șanțului prefăcut în gârlă, pe care plutesc împrăștiate copăi, țoale și perine, luate de șivoiu.

La asfințitul soarelui intrăm în Târgu-Jiu. Orașul este așezat într'o vâlcea pe marginea Jiului. Un zăvoiu mare de plopi și de anini seculari umbrește malurile frumosului râu. Străzile sunt largi și drepte. E liniște ca la țară; și ce aer de bătrâni gânditori au unele case vechi, boerești, tupilate în fundul curții, în desișul lor de arbori!

Se înserează. Singur mă primblu prin aleele tăcute ale parcului. Unde și unde, câte un felinar clipește în frunzișul umed. Spre miază-noapte, munții Gorjului își crestează pe albastrul închis al cerului vârfurile lor înalte, negre, neregulate. Și în tăcerea acestei nopți de vară, freamătul plopilor, șuetul Jiului, par glasuri omenești ce îmi povestesc întâmplări, amintiri dureroase din vremile de demult... Aci, în orașul acesta retras, își căutau scăparea la 1802 boerii Craiovei, goniți de groaza lui Pasvantoglu, pașa Vidinului; și au năvălit atunci peste ei cârjalâii lui Manaf Ibraim, după ce-au spart bâlciul Clanovului și au prădat case, și au dat foc bisericilor, și au tăiat bătrâni și femei, și prunci nevinovați. Pe așa cumplite vremi, s'a născut aici în casa logofătului Broșteanu, George Bibescu, care peste patruzeci de ani avea să fie ales Domn de boerii pământeni din obșteasca Adunare, moment însemnat în istoria noastră: de-un veac și jumătate nu se mai rostise glasul țării pentru alegerea Domnitorului ei.

Aici amintirile istorice sunt vii, strânse cu pricepută grijă, și păstrate cu sfințenie. Nicăeri n'am găsit atâta

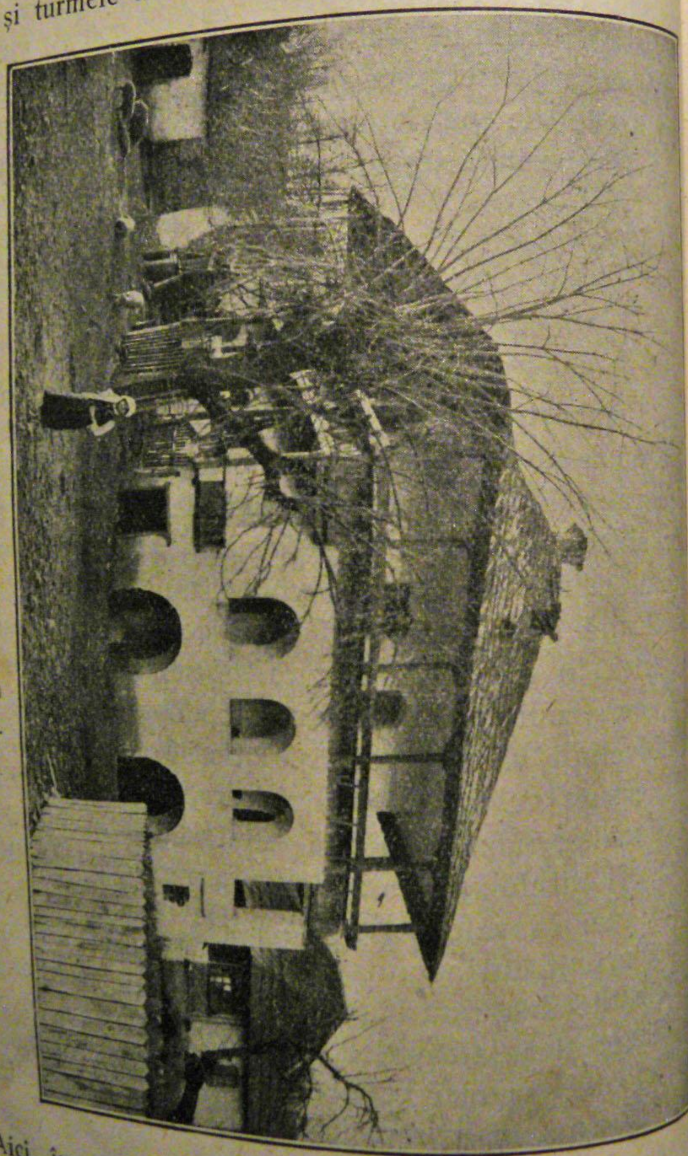
iubire de țară, atâta respect pentru trecutul neamului nostru, ca în orașul acesta liniștit, unde toate parcă te îndeamnă la gânduri frumoase și la fapte bune. Statuea lui Tudor Vladimirescu — așa de potrivit așezată în fața gimnaziului — această neperitoare întrupare a vitejiei și a jertfei, este și va fi pururea cea mai minunată lecție de patriotism, pentru fragedele generații, ce se vor perinda dinaintea ei.

26. Pe Valea Jiului.

De dimineață o luăm în sus, pe șoseaua care duce, prin Bumbești, la graniță. Drumul se așterne drept, între două rânduri de arbori, pe malul stâng al Jiului, tăind valea îmbelșugată, ce pleacă de sub poalele munților și se împânzește spre miazăzi, netedă ca o apă. Trecem prin Vădeni, sat vechiu, harnic și cuprins, care-și înșiră gospodăriile frumoase de-o parte și de alta a șoselei. In spatele caselor vesele, se întind livezi mari de pomi roditori; de-a lungul prispelor atârnă pe culmi velinți vărgate, cămăși înflorite, scurteici și zăvelci cusute cu fluturi. In picioare, la umbra duzilor, femei înalte, rumene la față, curat îmbrăcate, întind pe rășchitori firele galbene de borangic. Fetele nălbesc pânze, mai la vale, între sălcii. De departe s'aude în răstimpuri țipătul ascuțit și răsunător al unui herăstrău. Soarele, de-abia răsărit, cerne peste codrii munților ca o pulbere fină, albăstrie. Drumul, cărările, casele, copacii, toate par mai vesele și mai frumoase, gătite ca de sărbătoare, în lumina dulce a acestei dimineți senine de vară.

După două ceasuri de drum în câmp deschis, printre ogoarele și fânețele spălate de ploaia de ieri, sosim în Bumbești, așezare de moșneni muncitori și cu dare de

mână, sat întins și bogat, care-și desfășură livezile și viile aproape pe întreg plaiul Jiului, și-și poartă vi-tele și turmele în imașuri până pe sub codrii Sadului.

Casă boerească — Gorj.
Foto: Ghika-Budești.

Aici, în coasta dinspre Jiu a Bumbeștilor s'au desco-perit, adâncite 'n pământ, rămășițile unei cetăți dără-pănate, de pe vremea luptelor lui Traian cu Dacii. Ce-

mai în sus, dincolo de schitul Lainici, se văd urmele unor băi romane și ale unui drum de piatră, tot de pe vremile acelea.

Cum ieșim din vatra satului, cotim la stânga și intrăm, pe spintecătura Jiului, în strâmtoarea munților. E de o frumusețe negrăită drumul acesta până sus, la Polatiștea. Nicăeri n'am văzut desfășurate cu atâta măestrie, în același cadru, cele trei mari podoabe ale pământului: munții, pădurile și apa, — ca în trecătoarea aceasta spre Petroșani. Șoseaua, o prispă netedă, scobită în brâul stâncos al muntelui, largă de două care și lungă de 29 de chilometri, merge șerpuind pe marginea Jiului, care-și taie voinicește albia 'n piatră. Codrul răsună de vuetul undelor călătoare. De-oparte și de alta se desfac, în felurite îndoituri, înălțimile sălbatice ale Carpaților, unele goale, colțuroase — prăbușituri, deschise ca niște răni în mijlocul desișurilor verzi — altele rotunde, acoperite de păduri mari, întunecoase, nestrăbătute încă de pas omenesc. Pe une-locuri ne uităm cu frică în sus, la stâncile ieșite din zid, gata să se rupă și să se prăvale peste noi. Priveliști neașteptate, uimitoare, pururea altele, se desvălesc la fiecare cotitură a drumului... Dar ce zgomot se aude înaintea noastră? Par urletele unei vijelii năprasnice, ș'amestec de glasuri, și bubuituri de tunuri. Ai crede că-i pieirea lumii. Este Jiul, puternicul Jiu, care se sbate și strigă, zugrumat între două stânci uriașe, ce vor să-i ație calea. Undele lui colcotă, sfărmate de bolovani, și asvârl în aer clăbuci albi, bulgări de zăpadă; curcubee subțiri tremură în pulberea străvezie a stropilor bătuți de soare. — Voinicul, frumosul râu, se smulge din brațele monștrilor, și pleacă hăulind de vale. Iată-l tolănit într'un larg boschet de plute. Apa lui, limpede și potolită, pare-o oglindă culcată 'n ramă de verdeață. Și 'n tăcerea adâncă a codrului, biruitorul doarme, — o ațipire de-o

clipă, sub grija bătăliilor viitoare. Din când în când vin ajutoare; — pârae repezi, desfundate din văgăuni întunecoase, gonesc curmăturile munților, și-l caută, strigă de departe și Jiul le aude, le cheamă, și le soarbe lacom în undele lui.

Uneori păreții înalți de pe delături se desfac, deschizând de-odată ca o spărtură largă în orizont. Toată valea se umple de lumină. Privirile noastre se pierd uimite, peste mormanele depărtate, care se urcă mereu, fac scară la cer, încălecându-se unele pe altele. Apoi iar se lasă perdeaua, și umbra ne 'nvăluie sub îngusta fâșie de cer întinsă pe grebenii munților.

După un ceas de drum, vedem deschizându-se în dreapta noastră o poiană frumoasă, în mijlocul căreia e așezat schitul Lainici — o bisericuță și câteva chilii împrejmuite cu leațuri de brad — unde-și fac mătaniile opt călugări bătrâni.

— Aici la noi, e bine — îmi spune starețul — mai trece-o trăsură, mai vezi un om, mai afli ce-i pe lume, dar e un schitulet încolo, departe, pe munte — unde-i zice la Răcoarele — mergi patru ceasuri de-aici, și tot prin locuri rele. Acolo în sălbăticia și pustietatea aceea trăiesc patru schimnici, în adevărată pusnicie, ca pe vremea sfinților. De cu toamnă își iau dela noi făină pentru toată iarna, că, de cum se lasă zăpada, nu mai e chip de răzbătut la ei. Stau, săracii, ș'ascultă noaptea cum le urlă lupii la fereastră.

E soarele-amiazi. Codrii aburesc ca după ploae. Nesfârșite se desfășură 'n zarea înaltă încovăerile munților cu coarnele 'n lumină, cu brâe de umbră pe la încheeturi. Înaintea noastră, dunga vânătă a drumului ușor tăgănat în suiș, se încolăcește pe grumajii măreților stânci, spărgând desișurile de fagi, și merge una cu Jiul, nedespărțit, ca și cum ar vrea să-i arate că mintea și stăruința, și brațele omenești sunt tot așa de puternice și de străbătătoare, ca și undele lui nebiruite. Nici

nice și de străbătătoare, ca și undele lui nebiruite. Nici nu știi unde să te mai uiți. Din toate părțile te cheamă priveliști, care de care mai fantastice. Ar fi de-ajuns frumusețile și minunățiile acestei văi, să le poți dișterne în larg peste întreg cuprinsul unei țări, pentru ca să

Spre Lainici.
Clișeu: Inginer: Stelian Petrescu

faci din ea una din cele mai mândre și mai fermecătoare podoabe ale pământului.

De la cotul stâncos, ce-i zice „Cârligul Caprei", mergem o bucată pe jos. Pe lespezile calde de pe marginea șoselei, șopârle aurii, culcate la soare, clipesc somnoros din ochi, ascultând șuetul adormitor al apei și cân-

tecul privighetorilor. De-odată valea se îngustează
se întunecă. Doi munți înalți de piatră își apropie de-
supra noastră vârfurile lor colțuroase. Intre ei se des
chide ca o poartă uriașă, pe sub arcadele căreia Jiu
trece maestos, sunându-și nahlapii de stânci c'un zgo
mot de fanfară ce äue prelung prin bolțile acestui caste
din basme.

Ne oprim la Păiuș, la vamă. Mai sunt șapte chilo
metri de-aici până la graniță. E așa de îngustă valea
că — pe toată distanța asta — nu s'a putut găsi un lo
așezat, pe care să se poată zidi o casă de vamă ma
aproape de hotar. După prânz, înaintăm prin strâm
toarea aceasta întunecoasă, pe fundul căreia Jiul curge
ca pe un jgheab scobit în stânci. Poduri frumoase
tăiate ca în marmură, aruncă șoseaua de pe-un mal p
altul.

La graniță, Polatiștea vine limpede și grăbită di
spre răsărit, spintecând făgetul unei văi, și se asvârl
în jiu, sub podul de piatră, care leagă malurile a dou
țări.

Seara vameșul ne ospătează cu păstrăvi proaspeți
cu erunci.

După masă ne primblăm pe șosea. In liniștea nopț
Jiul vuește mai tare. Mii de licurici sburători răsar d
întunecimile codrului, stropesc aerul cu luminile lor a
băstrii, și trec în roiuri de pe un mal pe altul, țesân
peste luciul apei punți străvezii de jerbii fine și tr
murătoare. De departe se văd printre ramuri lini
albe ale podului așternut între două stânci, deasup
unei prăbușiri zgomotoase a Jiului. Apa lovită de m
chile stâncilor se sfarmă în bulgări sclipitori, din c
cotul undelor pripite, fuioare de argint se desfac
bătaia lunei. Și toate-ți par vedenii dintr'o lume fe
mecată. In înălțimea zărilor munții își taie pe albastr
cerului coamele lor neregulate. Pădurile dorm în s

tul izvoarelor. Stelele clipesc, scuturând pe ape pulberea luminii lor.

27. Pe înălțimile Parîngului.

Dela Păiuș până la Novaci facem o jumătate de zi. Șoseaua e largă, dreaptă, netedă. Mai pe toată întinderea ei, începând dela Bumbești încolo, sunt înșirați de-o parte și de-alta pomi roditori, cari-și apleacă drumeților crengile lor încărcate de fructe răcoritoare. Ci-că binefacerea aceasta se datorește unui duhovnic dela Polovraci, care — în loc de mătănii, acatiste și zile de post pentru iertarea păcatelor — hotăra fiecărui credincios să sădească un număr de pomi pe marginea drumului mare — și vorba lui a fost lege.

Pe la prânz intrăm în Novaci — un sat lung, de nu se mai sfârșește, așezat la poalele munților, în frumoasa vale a Gilortului. Casele albe, învălite cu draniță, răsar ici colo, prefirate pe tăpșanele cuprinse de livezi. Prin mijlocul satului trece Gilortul, puind în mișcare, cu undele-i harnice, mori, pive și joagăre, de-al căror vuet răsună zăvoiul de anini, ce se 'ntinde de-alungul râului. De cu seară năimim caii, și ne pregătim merinde pentru trei zile.

In zori pornim. Satul rămâne 'n ceață. După un ceas de drum printr'o pădure de fagi și de goruni, eșim în luminiș. Pe dealul sterp, acoperit de-o iarbă măruntă și crăpat de arșiță, caii, gâfâind sub noi, iau pripoarele în piept. Doi plăeși înalți și trupeși merg pe lângă cai. Ei calcă ușor și lin, ca și cum ar pluti. Un drumeac îngust, săpat cu multă greutate, pleacă din coasta Novacilor și urcă, șerpuind printre surpături și vârtoape mâncate de șivoae, până la Titvele. Aici descălecăm, după cinci ceasuri de drum, și intrăm în răcoroasa pădure de brazi, ce acopere ca o căciulă vârful țuguiat

al muntelui. In mijlocul acestei păduri, străbătută de izvoare, sunt câteva case de lemn, — locuinţi de vară pentru iubitorii de linişte, de aer curat şi de natură frumoasă. Gustăm şi noi, două ceasuri, farmecul acestui colţ de raiu şi pornim mai departe. Cum eşim din pădure, apucăm la dreapta şi — după un ceas de suiş anevoios — ne oprim pe vârful Păpuşii, munte gol şi singuratic, înfipt deasupra Titvelor ca o căpăţână de zahăr. De-aici, în zarea largă ce se deschide în jurul nostru, vedem limpede coamele munţilor cum se înşiră în depărtări: Spre miază-noapte şi apus, ne îngrădesc piscurile pleşuve ale Vulcanului cari pornesc din fund, din coastele Oslii, şi vin, în clocotişuri, până 'n spintecătura Jiului, de unde încep să se ridice şi să se înlănţuie gheburile din ce în ce mai mari ale Parângului, falnicul munte acoperit odinioară de gheţuri, din a căror înceată topire i-au rămas pe zănoagele de la Găuri turme de stânci albe, rotunjite de frecarea apelor, iar printre ele lacuri albastre şi minunate căderi de izvoare, cari fac din acest munte una din cele mai frumoase podoabe ale Carpaţilor noştri. In fund, dela apus spre răsărit se înşiră ca nişte sentinele uriaşele vârvare: Comanda Prisloapelor, Grivele, Mândra, care se ridică la o înălţime de peste 2500 de metri, Gruiu, Pâclişa, Piatra Tăiată, Coasta lui Rusu. — Din spatele Mohorului, grebenii Părîngului se despart în două şiruri, şi, apucând între ei undele Lotrului dela obârşie, le împreună mai încolo cu ale Lotriţei şi le duc în hiolă de vale, clăbucindu-le de stânci, până dincolo de Brezoiu, unde Lotrul se varsă în Olt. Numai spre miazăzi privirea scapă şi se adânceşte în limpezişul văilor. Pe strunga aceasta de lumină, departe, în fundul zării, vedem cuibărite la un loc câteva pete argintii, sclipitoare, ca nişte cioburi de oglindă în bătaia soarelui. Acolo-i Târgu-Jiu.

Ne scoborim pe partea cealaltă a Păpuşii şi scăpătăm pe-o tarniţă întinsă, acoperită de-o iarbă subţire, uscată şi lunecoasă.

Până pe la toacă mergem tot pe locuri deschise. De jur împrejur avem măreaţa panoramă a munţilor. Unde şi unde vedem turme de oi presărate pe limpezişul plaiurilor; izvoare cu sclipiri de oţel tivesc poalele codrilor. Şi nici un zgomot nu s'aude, nici un fum nu se ridică în larga pustietate a zărilor. Cei doi plăieşi se uită mereu la soare — ceasornicul şi călăuza lor prin coclaurile acestea fără drum şi fără adăpost. Ne lăsăm în vale, şi mergem o bucată pe matca bolovănoasă a unui pârâu. Apoi facem la stânga şi intrăm într'o pădure de molifţi. Pădurea-i deasă şi pripoarele râpoase. Ne dăm pe jos, şi, cu caii de frâu, urcăm din greu pe cărările încâlcite şi întunecoase, printre stânci prăbuşite, peste copaci doborîţi de trăsnete, lungiţi în neorânduială ca nişte leşuri de uriaşi după un războiu năprasnic. Incepe să se întunece, şi noi horbăcăim mereu. In desişul nemărginit ochii noştri caută cu dor o zare de lumină. Tăcerea plăeşilor ne pune pe gânduri.

— Nu ne-om fi rătăcit, nea Gheorghe.

— Aşi... că doar am ajuns.

De sus, de departe s'aude un câine lătrând, apoi alţii. Inaintea noastră albeşte, ca o ferestrue, o geană de lumină, la marginea codrului. Mai suim un dâmb, şi eşim într'o poiană largă pe vârful Mohorului, unde ne adăpostim pe noapte, la stâna lui Iordache.

28. Pe coama Mohorului.

Se crapă de ziuă. Bacii îşi pregătesc găleţile pentru mulsoare. Oile behăesc înghesuindu-se la strungă. Văile sunt înecate de ceaţă. Pădurile, vârfurile munţilor parcă

plutesc în aer. Departe, dinspre curmătura Oltețului, slomnește pe poalele cerului lumina albă a zorilor, și norii argintii prind a se rumeni pe margini.

Intr'acolo zarea se limpezește și măgurile par dogorite ca de bătaia unei flăcări. O geană roșie se aprinde, la îngemănarea pământului cu cerul. Incet se saltă soarele, rotund și scânteetor. Negurile se risipesc. Plaiurile verzi, brobonite de rouă, par bătute cu diamante.

Incălecăm, și-o luăm înainte, pe coama Mohorului, spre Piatra Tăiată. Ca 'ntr'o minunată panoramă ni se arată acum, de jur împrejur, îndoiturile Carpaților, cu crestele încununate de raze, cu văile adânci și întunecoase spintecate de izvoare repezi, și umbrite de păduri seculare. Mă uit uimit la vârfurile acestea stâncoase, ce se înalță la cer ca niște falnice turnuri de cetăți, și gândul mă duce cu sute de ani în urmă, în trecutul viforos al neamului nostru. Din câte primejdii nu ne-au scăpat pe vremuri munții și codrii aceștia! Aici, în întăriturile acestea zidite de Dumnezeu, au stat adăpostiți aproape o mie de ani strămoșii noștri, când, prin șesurile Dunării, curgeau puhoaele de barbari, când noroadele sălbatice ale Asiei se năpusteau cu duiumul, împingându-se unele pe altele asupra Europei, jăfuind orașele și pustiind pe unde treceau. In munții aceștia s'a închegat tăria și unitatea neamului românesc. Ei au fost ocrotirea și scăparea noastră în zilele de groază, cetatea sfântă în care s'au păstrat așa de curate credințele, și limba, și datinele poporului nostru. In locurile acestea tăinuite, pe veci îngrădite de străjile Carpaților, plutesc umbrele strămoșilor noștri, de 'nainte de descălecătoare. Aici, în șoptitul izvoarelor și 'n freamătul codrilor, a răsunat pentru întâia oară frumoasa noastră doină — și nu e pârâu, nici plaiu de care să nu fie legată o amintire scumpă sufle-

tului nostru, nu e vârf de munte, în tot cuprinsul acesta, care să nu-și aibă povestea și cântecul lui.

Mai târziu, după ce-au contenit năvălirile și s'au coborît ai noștri iar la șesuri, de câte ori o primejdie mare ne-a amenințat, munții ne-au chemat în adăposturile lor și vai de dușmanul care ne-a urmărit în întăriturile cetății noastre! Când Carol Robert, trufașul rege al Ungariei, și-a împins oștile în câmpiile Olteniei, și, la sfatul de pace al blândului nostru voivod Alexandru Basarab, i-a răspuns semeț, că „el e păstorul oilor sale și-l va scoate de barbă din vizuina lui", — Românii îl atraseră cu încetul într'o vale strâmtă și întunecoasă din munții Gorjului și de odată, ca prin farmec, cu bubuiri asurzitoare stâncile începură a se rostogoli din înălțimi, și toată falnica lui oaste, învălmășită și zdrobită sub grindina de bolovani, pieri în fundul acelei râpe. Și în sutele de ani cari au mai curs deatunci, câte n'au văzut, Doamne, munții aceștia, de câte ori n'au răsunat codrii și văile acestea de buciumul vitejilor noștri plăeși!

29. In Novaci.

Suntem pe Piatra-Tăiată, la o înălțime de peste 2200 de metri. In depărtare, munții rotunzi se văd ca niște mușuroae, pe ei pădurile de brazi par pete de cerneală. Un vânt rece, cu lapoviță, bate dinspre miază-noapte și culcă pe jnepi palele albe de nori. Și cum se schimbă de repede vremea! Aci e soare, aci se războesc stihiile, ca 'n zilele babei. Tăcerea și pustietatea în care ne aflăm, văile prăpăstioase, prin cari am trecut, priveliștile uimitoare și atât de felurite, ce ni-au lunecat pe dinaintea ochilor, fac să ni se pară foarte depărtată lumea din care am plecat, și un sentiment de neliniște,

de grijă, pare că 'nvălue dorul și nerăbdarea noastră de a ne vedea mai curând în Novaci.

Ne lăsăm de vale pe făgașele puhoaelor și, după vre-o două ceasuri de scoborîș prin ponoare și desișuri, ce păreau că nu mai au sfârșit, sosim la obârșia Gilortului, sub Coasta Pietroasă, și o luăm oblu printre stânci, pe matca prăpăstioasă a râului.

Seara, târziu, ajungem osteniți în Novaci.

A doua zi, Duminecă, e horă mare la cârciuma din mijlocul satului. Ce chipuri rumene și frumoase au Novăcenii și ce curat se poartă, și câtă cuviință e în vorba, în privirea, în mișcările lor! Pe aici n'au putut răsbate nici dresurile, nici stămburile orașelor. Cămășile albe, cusute cu arniciu și cu fluturi, maramele învârstate de borangic, scurteicile înflorite și sumăeșele cu ciucuri, vâlnicele de lână negre vărgate cu roșu, betele înguste, cusute cu mărgele, ițarii de dimie albă — toate sunt țesute și lucrate în casă. Și ce bine-l prinde pe Român portul acesta al lui, așa de curat, așa de simplu și de frumos! Nevestele se piaptănă cu conciu și se îmbrobodesc cu ștergare lungi. De obiceiu ele nu joacă, ci stau de-o parte, în picioare și privesc. Fetele-și împletesc în cozi panglicuțe și flori de câmp, la gât poartă șiraguri de mărgele colorate și la brâu busuioc — floarea dragostei.

In picioare, doi țărani, tineri, Novăceni, zic, unul din scripcă și altul din cobză. In jurul lor, în roată largă, se mișcă încet, în dulce legănare, strămoșeasca horă, joc potolit, tacticos, în care se prind și oameni mai în vârstă, uneori moși cu barba albă — ca să-și mai aducă aminte de când erau și ei tineri. La țară *hora* e temeiul jocului. Ea înfățișează, în închipuirea poporului, ca și în cântecele poeților, împăcarea, frăția, unirea tuturora într'un singur cuget, — e veche dela întemeierea neamului nostru, și aceeași a rămas

în toate părțile locuite de Români. Celelalte jocuri (brâul, sârba, căzăceasca, țiitura, joiana, bătuta, învârtita, ca la Breaza ș. a.), se mai amestecă, se mai schimbă după locuri. — Unele sunt vijelioase, cu mișcări repezi și smâncite, cu încleștări de brațe și învârtejiri amețitoare, ce parc'ar da să închipuie o luptă, o răpire, o rupere de fugă.

Un farmec deosebit au „chiotele "sau „strigătele", pe care le rostesc, în tactul jocului, cu glas tărăgănat, jumătate vorbă, jumătate cântec, flăcăii cei mai deștepți din sat.

Aici, la joc, își spun tare dorul și păsul inimii lor, în versuri scurte, făcute sau numai potrivite de ei, duioase și gingașe pentr'o logodnică iubită:

„Sucă-mi-te, suveicuță,
Dacă știi că-mi ești drăguță
Sucă-mi-te suveicea,
Dacă știi că ești a mea;
Și te sucă într'un picior,
Dacă știi toarce fuior —
Și te sucă 'ntr'amândouă,
De știi țese pânză nouă".

glumețe și pilduitoare în pofida fetelor, cari n'au rost la treabă:

„Fetele dintre Vâlcele,
Spală iile 'n ulcele
Și le 'ntinde pe zăbrele
Și latră câinii la ele.
Le ridică mai în sus —
Latră câinii ca la urs".

ințepătoare și fără îndurare, cu cele cari se țin numai de petreceri și nu-și văd de casă:

„La argea nu știu să țes,
La horă mă 'ndes, mă 'ndes!"

sau:

„La drăguța jucăușă
Stă gunoiul după ușă:
La drăguța'n joc voinică,
Spală oala, tu, pisică!"

30. Mânăstirea și peștera Polovraci.

Pe la toacă plecăm spre Polovraci, peste dealuri ce se culcă pe lângă poalele munților. Vremea-i frumoasă și drumul bun. După vr'un ceas de urcușuri și scoborîșuri, printre porumbiști, dăm în satul Baia de fier, așezat pe-o costișă clisoasă, spartă de gropniți, — băi din cari se scotea odinioară fier pentru trebuințele țării. De aici ne lăsăm în valea adâncă a Oltețului și mergem puțin în sus pe matcă. Râul curge repede și zgomotos printr'o rariște de anini subțiri și svelți, ale căror ramuri se 'ndoaie și acoper drumul cu bolți de frunziș. Trecem prin vad și urcăm pieziș malul înalt și râpos din stânga. De-asupra, eșim într'un șes larg și neted pe care e așezat satul Polovraci. Mânăstirea, unde ne găzduim pe noapte, e retrasă mai în fund, într'o margine de crâng, la eșirea Oltețului din munți. Un zid vechiu de piatră amestecată cu cărămidă, împrejmuește acest adăpost liniștit, în care pusnicesc șapte călugări. O curte îngustă, acoperită de iarbă, în mijloc bisericuța, zidită la 1704, de jupân Danciu Părăianu; în tindă, pe păretele din față e zugrăvit iadul — spaima păcătoșilor; lângă ușă, pe ușorul din dreapta stă scris cu slove vechi de mâna lui Tudor Vladimirescu: „Am venit și eu robul lui Dumnezeu la această sfântă și dumnezeiască mânăstire pe vremea de la 1821 Maiu 28, în

zilele lui Alexandru Ipsilant V. V. Sluger Vladimirescu".

De jur împrejur chilii vechi, joase — unele părăsite și dărăpănate; — aripa dinspre Olteț, mai înaltă, mai arătoasă, își înșiră în lungul pridvorului odăile arhondaricului și ale stăreției, ale căror ferestre mici privesc ca niște ochi bătrânești la cei doi molifți înalți și falnici din fața bisericii; puternici și nepăsători de anii cari trec, ei își ridică în slăvi bogata lor podoabă de cetini pururea verzi, pe când în jurul lor toate se 'nvechesc și se părăduesc.

A doua zi de dimineață plecăm la „Peșteră". Mergem din vatra mânăstirii ca o jumătate de ceas, în sus, pe spintecătura Oltețului. O cărăruie sucită ne duce prin crăpăturile păretelui din stânga; ne urcăm pe brâe înguste de piatră, pe mărgini de prăpăstii, pe unde deabia trecem agățându-ne uneori cu mâinile de colțurile stâncilor; jos sub noi, la adâncimi amețitoare urlă vâltorile Oltețului. Intrarea peșterii e largă și se aseamănă cu tinda unei biserici mari scobită în piatră. Călugărul care ne 'nsoțește aprinde-o lumânare de ceară și pășește încet înaintea noastră. La slaba lumină ce joacă pe păreții umezi și întunecoși ai peșterii, vedem o bogăție uimitoare de stalactite și stalagmite — ciucuri mari de piatră atârnați de tavan, cu niște țurțuri de ghiață, gata să se împreune cu alții ce cresc de jos în sus — plăsmuirea minunată a picăturii de apă, care — strecurându-se prin steiuri, în mii și mii de ani de stăruință — cioplește stâncile, topește piatra și face din ea ce vrea. Inaintăm mai bine de-o jumătate de ceas în uriașa hrubă, ale cărei bolți răsună fioros de pașii și de glasurile noastre, și de pe ai cărei pereți întunecoși par gata să se desprindă tot felul de vedenii fantastice: balauri încolăciți pe stânci năruite, trupuri trunchiate, brațe întinse în 'ntuneric, animale diforme,

monștri ce te privesc amenințători din firidele lor negre, chipuri omenești învălite 'n zăbranice de piatră.

— Mai ține mult așa părinte?

— Ehei, Domnișorilor, zile întregi să mergem, și nu-i dăm de capăt. Am auzit și eu din vechi, că sparge pe dedesubt două șiruri de munți și răspunde tocmai în Transilvania.

Gândul că ne-am putea rătăci, c'am putea rămânea fără pic de lumină în boștura aceasta umedă și fioroasă, ne tae pofta de a merge mai departe.

Și lung, îngrijitor de lung ni se pare drumul la întoarcere. Călugărul ne spune că 'n vechime a fost aici capiștea păgânilor, și — ca și cum le-ar fi văzut aevea — ne povestește cum a trăit în tainița asta Zamolxe, zeul Dacilor, — cum, odată din bătrân s'a făcut tânăr ș'a mers de-a îmbărbătat poporul la luptă, — cum, însfârșit, după ce au răzbătut pe-aici Romanii și s'au măsurat viteaz cu viteaz, ș'a văzut el prăpădul și risipa norodului lui, de jalea înfrângerii a închis ochii și s'a făcut duh, și 'n clipa aceea s'a deslegat, așa din senin, o vijelie cumplită și s'au răscolit stihiile toate, cât, din învălmășagul lor, pământul s'a lămurit cu altă față, cu alte neamuri și cu alte legi — și de-atunci ne tragem noi, Românii, suflet nou și învăpăiat, trezit în zile de vifor, din zăngănit de paveze și zbârnâit de săgeți... iar stropii, ce se preling și picură și azi din steiurile-acestea, sunt lacrimile lui Zamolxe.

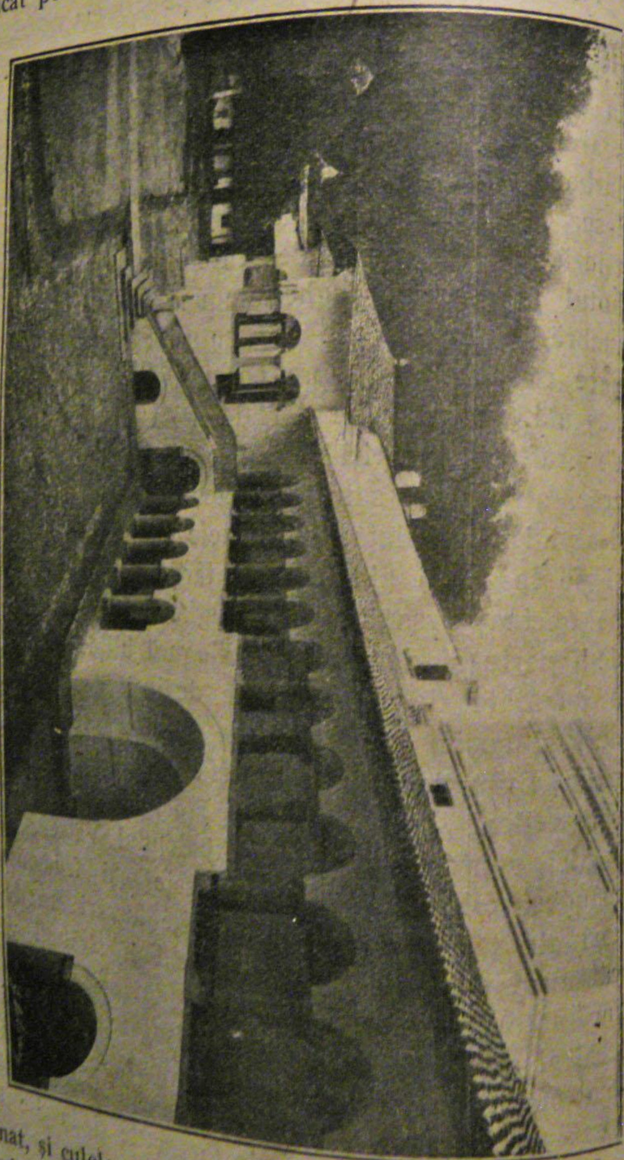
In sfârșit!... Când ne-am văzut iar la lumină, ni s'a părut c'am înviat din morți. Afară era soare. Codrii abureau. Un dulce miros de rășină îmbălsăma aerul căldicel, în vale răsuna, ca un tropot de cai, goana năprasnică a Oltețului. Sus de tot, în limpezișul cerului albastru, se învârtea încet, în roate largi, tot mai largi un vultur cu aripele întinse.

31. In Vâlcea.

Pe la nămezi pornim înainte pe șoseaua netedă, care tae de-a curmezișul dealurile ce se lasă din poalele Parîngului și se întind buziș între Olteț și Olt, până în câmpiile Romanaților. Văi și coline sunt înecate de soarele arzător de Iuliu — și nici o abureală de vânt. Iarba și tufele prăfuite de pe marginea drumului pălesc, ca bătute de pară. In depărtare, miriștile scânteiază. Pe imașurile desvălite oile stau grămadă, cu botul în pământ, înghesuite una într'alta, ca să-și ție umbră. Crâmpeiu de nor nu se zărește, — tot cerul pare că arde de-asupra noastră. Aerul tremură de zăpușeală, și ochii ne dor de atâta lumină. Intr'un nor de praf, și urmăriți de o droaie de câini cari ne asurzesc, străbatem satul Fometești, așezat la curmătura dealului Gurguiata, în spatele muntelui Slătioara, — și pe la toacă ajungem în târgușorul Hurez, așternut pe opcina Ursanilor, cu dughenile lui mici, înșirate de-o parte și de alta pe-o singură uliță. Mai mergem o jumătate de ceas printre dealuri acoperite de păduri și sosim la mânăstirea Hurez, întemeiată de familia Brâncovenilor către sfârșitul veacului al șaptesprezecilea.

Aici suntem în mijlocul județului Vâlcea, podoaba mândrei Oltenii și unul din cele mai frumoase ținuturi ale țării. Multe și minunate lucruri are de văzut călătorul în Vâlcea. Numai când îi străbați văile ei încântătoare, umbrite de livezi, spintecate de izvoare repezi și acoperite de lanuri îmbelșugate, înțelegi și grija cea mare, cu care-și zideau locuințele și sfânta dragoste de pământ a vechilor moșneni, cari se întăreau, ca în niște cetățui, în culele lor înalte și, în zile de neliniște și de năvăliri, trăgeau plugul sub șopron, zăvorau ușile de fier și se așezau cu flintele la metereze.

S'au împărţit gospodăriile de-odinioară, moşiile s'au dumicat pe mulţimea gurilor, multe din averi s'au în-

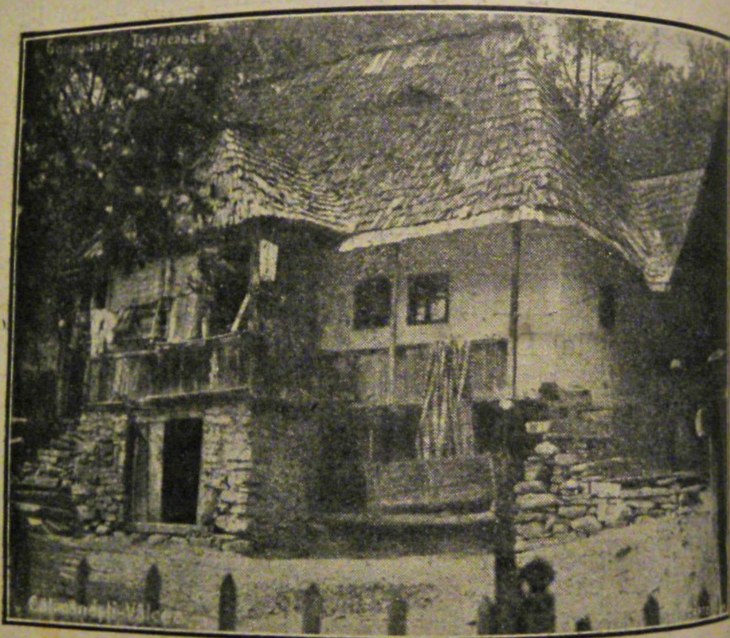

Mânăstirea Hurez.
Clişeu: Inginer Stelian Petrescu.

străinat, şi culele — micile castele ale Vâlcenilor — s'au părăginit. Astăzi, urmaşul vechiului moşnean, stăpân pe

o palmă de loc — „boer încins cu teiu" — îşi pune drobul de mămăligă în sân şi încalecă pe deşelate o umbră de cal, — dar de supus nu-l supune nevoia, ori cât de sărac ar fi, — el slugă nu se bagă şi, când îl întrebi de unde-i, îşi dă căciula pe ceafă şi-ţi răspunde semeţ: „sunt Vâlcean" — ca şi când tot judeţul ar fi al lui. Şi are într'adevăr de ce să fie mândru. Acestei bogate fâşii de pământ, ce se lasă din culmea Plătăneştilor, ca o perdea lungă şi grea, cu falduri largi, natura i-a dat cu amândouă mâinile din toate frumuseţile şi din toate comorile, cu cari-i înzestrată ţara românească. Pâinea şi sarea — simbolul strămoşesc al îndestulării şi al ospitalităţii patriei noastre se găsesc în Vâlcea să saturi un popor. Pe valea Oltului, de la Ocna în jos, vezi numai lanuri de grâu, fâneţe şi întinse ogoare de porumb. La miazăzi, chiar în pragul judeţului, cum vii dinspre Romanaţi, ai în faţă dealul viilor, vestitele podgorii de la Drăgăşani; păduri de nuci seculari şi de pruni împodobesc colinele cât vezi cu ochii; de la gura Cernişoarei în sus, între Olteţ şi Olt, Vâlcea e o livadă încântătoare, cu văi străbătute de ape limpezi, cu pajişti înflorite pe sub poalele codrilor, cu sate vesele pe marginea râurilor, cu drumuri albe şi netede, ce s'aştern ca nişte dungi de lumină pe brâele verzi ale dealurilor. Şi bogăţia aceasta de privelişti atrăgătoare, darurile şi frumuseţile acestui pământ binecuvântat, au croit o fire mai deosebită ţăranului de aici. În privirea lui deşteaptă, în portul lui îngrijit, în umbletul lui semeţ, cu pieptul înainte şi cu fruntea sus, în vorba lui cumpănită şi desgheţată, şi 'n felul cum te întâmpină şi te ospătează în cei patru păreţi ai lui, are ceva din măreţia blândă a naturii care-l înconjoară, din dărnicia largă a pământului pe care trăeşte, din aerul curat şi sănătos pe care-l respiră. Dela cea dintâi vorbă, de cum îţi zice „bună ziua", simţi că ai de-

afface cu'n om de ispravă, gata să-ți dea un sfat bun, o mână de ajutor dacă e nevoe — și asta — fără socoteli negustorești, fără nici un gând de răsplată, mulțumit că i-ai adus prilej să facă și el un bine. Și câtă plăcere simți să vezi cum își iubește țăranul vâlcean toate lucrușoarele gospodăriei lui, cum caută să le înfrumusețeze, și în tot ce face să pue ceva din sufletul

Călimănești-Vâlcea.

lui, din gustul și priceperea lui, din darul mâinilor lui meștere și răbdătoare. Mă oprisem la o casă țărănească de pe valea Cernei și mă uitam cu drag la poarta ogrăzii — o poartă grea de stejar, lucrată toată în sculpturi migăloase, cum se lucrau în vremile vechi și bune, ușile sfintelor biserici.

— De cine e făcută poarta asta așa frumoasă? —

întreb pe tânărul gospodar, care ne ruga cu stăruință să poftim înăuntru.

— A, e de mult — a fost la casa bătrânească... e făcută de un unchiu al tatei, — Ilie Rotarul îi zicea lui.

— Azi nu se mai fac lucruri de astea...

— Ba pe aici se fac. Lucrăm și noi, așa, cât ne tae capu.

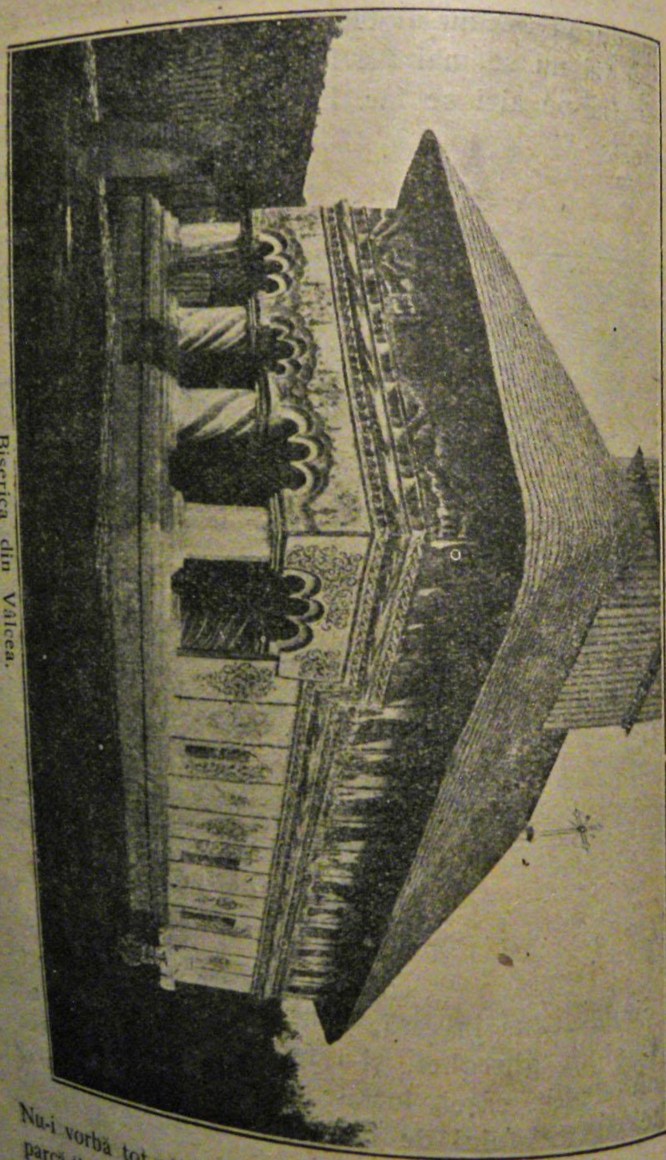
Culesul viilor Drăgășani.

Și ne-a dus în casă, și ne-a arătat un războiu de țesut, și-un gherghef, și-o furcă de tors, și multe alte scule de-ale casei, lucrate toate de mâna lui, împodobite cu tot felul de înflorituri săpate în lemn, ca de cel mai iscusit meșter.

Și ce simplu, ne spunea, zâmbind de mirarea noastră.

— Astea, iarna le lucrăm, când nu prea avem ce

face... Stăm la vatră şi ciopârţim şi noi, ba una, ba alta, ca să nu şedem degeaba şi ca să mai treacă ziua.

Biserica din Vâlcea.
Foto: Ghika-Budeşti.

Nu-i vorbă tot atâta se toarce şi c'o furcă mai aşa, dar parcă-ţi umblă mâna mai uşor pe-o sculă frumoasă,

şi, nu ştiu cum, ese şi lucru mai curat. Şi pe urmă, rămâne la feciori, şi-şi aduc şi ei aminte, — cum pomenim şi noi, bunăoară, pe unchiu tatei. De câte ori ne uităm la poarta lui, parcă-l vedem pe el...

Grija aceasta de a-şi lega vieaţa de un lucruşor, care va rămânea pe urma lui, la care se vor uita feciorii cu drag, când el nu va mai fi, — această duioasă întindere de braţe a celui care se duce, spre cei cari or să vie, este semnul unei simţiri alese, ş'al unei bunătăţi largi, înălţătoare, pe care ţăranul vâlcean pare c'o respiră cu aerul sănătos al văilor şi al pădurilor, cari-l înconjoară.

32. Pe Cheia Bistriţei.

Dela mânăstirea Hurez în sus, locurile se sălbăticesc, văile-s tot mai înguste şi mai râpoase, dealurile acoperite de păduri se 'ncolăcesc, se 'ncalecă şi 'nchid zarea din toate părţile. E aşa de adâncă şi de sfântă tăcerea, că înaintezi cu grijă, pare că ţi-e frică să nu deştepţi, cu zgomotul trecerii tale, cine ştie ce fiinţi legendare adormite de mii de ani în liniştea acestor pustietăţi. După vr'un ceas de drum cotit prin strâmtori şi desişuri întunecoase, auzi un vuet, o gâlgâire de izvoare, ca şi cum o stavilă s'ar fi abătut, de odată din calea undelor nerăbdătoare, — valea se deschide, codrii se trag la o parte, o privelişte neaşteptată, negrăit de mândră, se înfăţişează ochilor. Sus, pe brâul muntelui din faţă, răsar dintre copaci turnuleţele mânăstirii Arnota, sfânt lăcaş în care se odihnesc oasele bunului şi milostivului nostru Domn Matei Basarab. Jos, la poalele muntelui, pe malul drept al Bistriţei, s'aşterne o poiană de toată frumuseţea, în mijlocul ei se ridică zidurile cenuşii ale mânăstirii Bi-

strița, clădire mare și arătoasă, — întemeiată acum patru sute de ani de Barbu Craioveanul, ban al Craiovei, unul din stâlpii vechei și puternicei familii a Pârvuleștilor, cu care Domnii de pe vremuri căutau să se înrudească, pentru mai bună pază și îngrădire a tronului.

De-aici încolo nu mai poți răzbate decât cu piciorul. Chiar din spatele mânăstirii intri în cheia Bistriței, în lumea prăpăstiilor și a vâltorilor: tot muntele e crăpat de sus și până jos și, pe fundul acestei tăeturi, între înalții păreți de piatră, s'asvârle Bistrița, vijelios bătându-și nahlapii de stânci, c'un zgomot asurzitor. In păretele din dreapta, la o înălțime amețitoare de-asupra torentului, se deschide peștera Sfântului Grigore. O potecuță cu trepte scobite'n piatră te duce de-alungul cheei, pe sub creasta muntelui, la gura unei vizuini înguste, prin care de-abia te strecori, și mergi târîș prin întuneric ca vr'o zece pași, până dai subt o boltă înaltă care primește puțină lumină de-afară prin crăpăturile păretelui din dreapta; apoi te cobori pe sfărmături de pietre în tinda peșterei, la paraclisul Sfântului Grigore; de-aici se despart două hrube adânci, întunecoase: una a „liliecilor“, unde într'adevăr, huzuresc acești sburători ai nopții, ca 'n propria lor domnie — alta a „chiliei“, care te sue prin fel de fel de cotituri la o chilioară părăsită, cu icoane șterse, cu pereții afumați, acoperiți de vechi pisanii — urmele pusnicilor cari, retrași din lume, și-au fost închis vieața de bună voe în tainițele acestea umede și întunecoase.

Toți munții de prin părțile acestea sunt sparți și scorboroșiți de ape. Cărări înguste și primejdioase te poartă pe mărgini de prăpăstii, în adâncul cărora ți-e frică să te uiți. Pe une-locuri pământul sună sub picior ca o boltă. Pe sus vezi stânci uriașe scoase din zid, gata să se prăbușească. Copaci chirciți, schilozi,

cu ramuri strâmbe, ies de prin crăpăturile păreților de piatră. Te crezi într'o lume dărăpănată, pustiită în urma unui mare dezastru. Doar glasul apelor sbuciumate răsună ca un bocet, în tăcerea și neclintirea atâtor ruini.

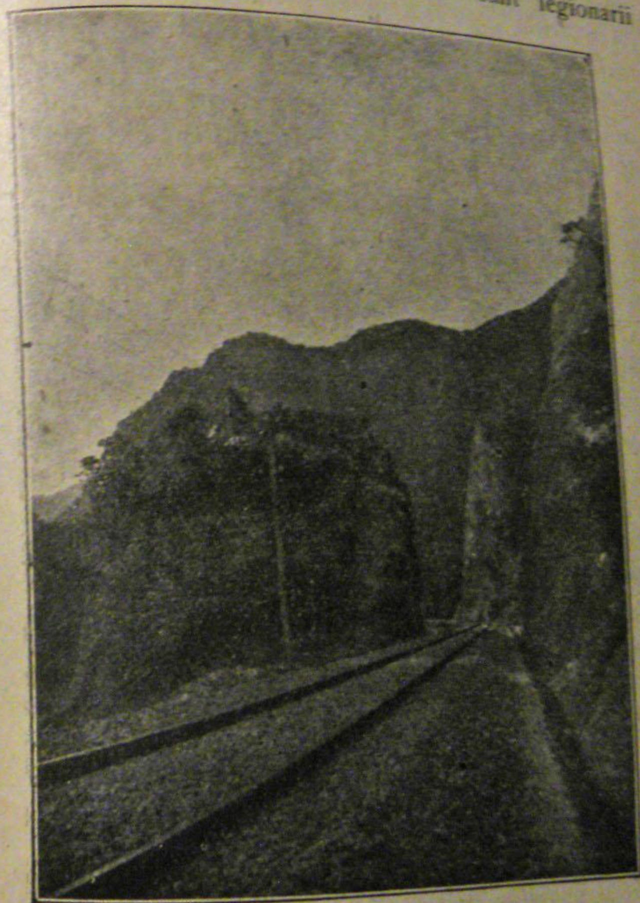
33. Râmnicu-Vâlcii. Valea Oltului.

Dela obârșia Bistriței, de sub curmătura Văleanului, mergi mai bine de trei ceasuri spre răsărit, pe sub codrii ce se lasă din culmea Parîngului, și dai de cheia Recei, în pragul căreia se deschide fantastica peșteră Stogu. Te sui anevoe pe-o lungă scară de grohotiș până la intrarea ei largă, triunghiulară, din vârful căreia atârnă o stalactită de mărimea unui om aproape, podoabă uimitoare, ce pare că înadins stă spânzurată acolo ca să te vestească de ce minunății ai să vezi mai departe. Intr'adevăr, de-abia faci vre-o douăzeci de pași în gârliciul peșterei, și te găsești în lăuntrul unei bolți uriașe, din tavanul și de pe pereții căreia atârnă mii de stalactite lucii și străvezii, candelabre, potire acoperite cu năframe de piatră, ciucuri mari și perdele horbotate, din încrețiturile cărora se preling și cad picături de apă („lapte de piatră“) pe creștetele stalagmitelor de jos, ce cresc în felurite forme, înălțându-se spre podoabele de sus. Mai în fund găsești tidve de urși, oase risipite de cine știe câte mii de ani; pe sub păretele din dreapta un izvor lunecă încet, cu sclipiri argintii, răsfirându-și apa limpede ca o pânză de lumină pe lespezi netede de alabastru, — hrube înguste se deschid pe de lături, tainiți încâlcite te scoboară în adâncimile întunecoase ale muntelui, în care înaintezi orbăcăind — și dela o vreme pășești tot mai încet, tot mai cu grijă — temeri

nedeslușite te năvălesc, începi să asculți tăcerea pustiului, ca un copil lăsat singur în întuneric, — dorul de lumina soarelui te cheamă îndărăt.

Pe sub seară coborim în satul Olăneștii vestit prin băile lui de ape minerale și prin marmura care se găsește în munte. A doua zi dimineață suntem în Râmnicu-Vâlcii. Orașul se urcă pe-un tăpșan trăgănat, pe malul drept al Oltului. Biserici multe își înalță turnurile strălucitoare dintre copaci; case vechi tupilate sub acoperișuri mari, înegrite de ploi, par adâncite în amintirea bunelor vremuri de demult. In fund, dealul Capela îngrădește vederea spre munți; în partea dinspre miazănoapte-i Episcopia, așezată aici pe la jumătatea veacului al paisprezecelea; dincolo, spre miazăzi, se întinde „Zăvoiul" — grădina publică a orașului. Cum eși din Râmnic, pe șoseaua ce sue spre Râul-Vadului, vezi în stânga „Cetățuia", un schituleț înfipt în vârful unui deal înalt și țuguet, loc de strajă și de apărare în zilele de viforoase învăluiri. Aici a fost prins Radu dela Afumați și ucis, împreună cu fiul său Vlad, de boerii țării răsculați sub Neagoe Vornicul și Drăgan Postelnicul la 1529. In fața Cetățuiei, de partea cealaltă a orașului se ridică, tot așa în formă de stog, dealul Troian, pe vârful căruia generalul Magheru își așezase tabăra de panduri gata de luptă, în mișcarea dela 1848. Toată valea Oltului, această mare cetate ocrotitoare a Românilor în zile de primejdie, este plină de amintiri istorice. Nu e zidire veche, ruină, movilă de pământ, de care să nu fie legat un cântec, o legendă, un nume de viteaz. Pe-aici au străbătut Romanii în inima Daciei, lăsând lagăre întărite la *Pons Aluti*, la *Buridava* și la *Praetorium*. Sfinte ni-s văile și măgurile acestea — ele au văzut aevea chipul măreț al lui Traian — codrii lor au răsunat de tropotul cailor cari duceau la biruință pe cei mai mari și mai îndrăzneți cuceritori

ai lumii; sfânt ni-i râul acesta cu apa învolburată și cu nisip de aur — în undele lui s'au oglindit lucitoarele scuturi cu cei doi prunci cari sug la lupoaică, — ostașii secerători de pe columna lui Traian sunt legionarii

„Masa lui Traian". Valea Oltului.

cari, acum optsprezece veacuri, în drumul lor spre Sarmisegetuza, s'au oprit în holdele părăsite de pe valea Oltului ș'au secerat un lan de grâu, ca să-și facă provizie.

Drumul largi și neted șerpuește pe malul drept al Oltului. Lungi s'aștern peste luncă umbrele plopilor înșirați pe marginea șoselei: — sclipesc în soare ca niște bănuți de argint frunzele sălciilor aplecate pe apă, și e liniște — n'auzi decât șuetul Oltului, în aer e un miros de fân și de pădure; peste dealurile verzi ce se înșiră înaintea noastră se ridică uriaș muntele Cozia cu creștetul pleșuv în soare. După un ceas și jumătate de drum, sosim în Călimănești, sat cuprins și frumos

Mânăstirea Cozia.

așezat pe malul drept al Oltului. In marginea de sus sunt băile și marele otel, în care vara e atâta lume, și zarvă, și mișcare, că te crezi în mijlocul unui oraș. Ceva mai încolo, la zece minute cu piciorul, sunt binefăcătoarele izvoare — vestitele ape minerale dela Căciulata. In fața hotelului e un ostrov cu fâneață și drumuri printre copaci — în mijlocul ostrovului e o bisericuță veche, zidită de Ion Neagoe Voivod pe la începutul veacului al șaisprezecelea. Sus, pe malul celălalt e satul Jiblea; pe-

acolo trece noua cale ferată, care desfundă munții și răzbate — prin strunga dela Turnu-Roșu — în Transilvania. Intre Jiblea și Călimănești e un pod umblător. De-aici valea începe să se mai strâmteze, codrii se lasă din înălțimi până'n matca Oltului, șoseaua pe une-locuri e scobită'n stânci. Puțin mai în sus de izvoarele Căciulatei răsar din Olt sfintele ziduri ale mânăstirii Cozia. Clădită de Mircea Voevod, aici în spintecătura Carpaților, această mânăstire istorică a fost nu numai un loc de retragere și de rugăciune pentru cei cuvioși, ci și o cetate de pază și de ocrotire în zile de primejdie. Vechiile încăperi s'au schimbat, s'au refăcut, un turn întreg din aripa stângă s'a desprins și s'a prăbușit în apă, numai zidul de-afară, în care bat valurile Oltului de mai bine de cinci sute de ani — și biserica din mijlocul curții au înfruntat puterea stricătoare a vremii. In lăuntrul acestei biserici, cu frumoasa-i catapeteasmă, ce pare o horbotă de marmură, cu pereții afumați, cu jilțuri de piatră lustruită de vechime, la puțina lumină ce străbate prin ferestrele-i înguste, nespus de triste ți-apar chipurile sfinților, ciopârțite de sulițile păgânești, — din ochii lor sgâriați pare că vezi lacrimi curgând. Aici, subt o lespede cu slove șterse, odihnesc oasele marelui Voivod Mircea, și tot aici e îngropată familia lui Mihai Viteazu: Maica Teofana, Doamna Florica și Nicolae Vodă. Un călugăr bătrân ne spune că, de lângă strana din stânga altarului se face o hrubă în jos, care merge pe subt albia Oltului și răspunde dincolo pe celălalt mal: pe-aici a scăpat Mircea într'o dimineață, când au năvălit Turcii pe neașteptate de-au spart zidurile mânăstirii, au jăfuit-o și i-au dat foc, iar stânca pe care a stat ș'a ospătat bătrânul Voivod în ziua aceea, — o stâncă singuratică sub care urlă vâltorile Oltului, — se chiamă și azi „masa lui Mircea". In dreptul mânăstirii, pe malul stâng, e locul numit Bivolari, unde s'au des-

coperit ruini de băi romane, un izvor cald și urmele unui drum vechiu, ce se pierde printre stânci. Sus, pe brâul muntelui, ascuns în codru, e un metoh al Coziei, schitul Turnu: în apropiere, pe o stâncă înaltă se văd părăginile unei zidiri îndrăznețe — vr'o strajă romană pe Olt — călugării îi zic „Turnu lui Traian“.

Dela Cozia în sus șoseaua se urcă șerpuind prin spintecătura din ce în ce mai strâmtă și mai prăpăstioasă a munților. Izvoare limpezi, cu sclipiri de oțel, s'asvârl printre stânci în valurile grele, tulburi, gălbui, ale mărețului Olt. Freamătă codrii de vuetul apelor. Departe, pe zările înalte, vezi, peste pădurile posomorîte, câte-o poiană verde, bătută de soare. Drumul se dă după îndoiturile Oltului, schimbând priveliștile ca într'o panoramă, așa că nici nu bagi de seamă cum trec cele cinci ore pe cari le faci cu trăsura dela Râmnic până la graniță. Cam pe la jumătatea acestui drum, cum scapeți, de după un morman de stânci năruite, de odată munții se dau la o parte, o luncă veselă, luminoasă se deschide jos la poalele codrilor, vezi înainte un pod alb, mai departe drumul urcă iar și, cotind pe după o coastă, se pierde ca o dungă de fum. In stânga se desface o vale largă, cu livezi și ogoare de porumb așternute la soare. Din fundul acestei văi s'aude viind un vuet, ca un ropot de ploaie, — e Lotrul, vijeliosul Lotru, care, isvorând din depărtatele steiuri ale Paringului, tae de-acurmezișul partea de miazănoapte a Vâlcii, deschide plaiuri frumoase, holde neașteptate și vetre de gospodari în ascunzătorile munților, mișcă mori, pive și herăstrae și vine mândru să-și verse în Olt undele-i limpezi, ce parc'aduc cu ele culoarea pajiștilor, răcoarea și freamătul codrilor prin cari au trecut. De pe podul înalt, așternut pe gura Lotrului, ne uităm cum undele verzui ale acestui râu învârstează pânza lată a Oltului, întinzând pe lângă malul din dreapta o fâșie lumi-

noasă, ca și cum apele celor două râuri împreunate n'ar vrea să se amestece.

La câteva minute de aici, pe valea Lotrului, într'un adevărat colț de raiu, e așezat satul Brezoiu. Mulți orășeni iubitori de natură, de liniște și de aer curat, vin să-și petreacă vara aici. In fața satului, dincolo de Lotru, se înalță ca un foișor Țurțudanul, de pe al cărui creștet pleșuv și ascuțit se deschid priveliști mărețe în depărtarea zărilor, peste spinările vinete ale munților și pe văile înoptate de codri, pe fermecătoarele văi, prin cari șerpuiesc luminoase cele două râuri. In spatele Țurțudanului se văd la rând trei munți golași, trei namile de stânci ce se rotunjesc în sus ca niște turle uriașe: oamenii de pe-aici le-au dat numele sfinților Mihail, Gavril și Vasile. Tot pe Lotru, dar în fund de tot, dincolo de meterezele Parângului, e Voineasa, sat mare și bogat, tăinuit în mijlocul codrilor silhui, într'un luminiș adăpostit, unde iernile sunt dulci și verile răcoroase, și unde vieața retrasă și tihnită a acelui cuib de Români ne amintește așa de bine veacurile petrecute de strămoșii noștri în ascunzătorile Carpaților, pe când curgeau pe șesurile Dunării puhoaele de barbari.

Dela gura Lotrului în sus șoseaua se îndoae în urcușuri trăgănate, prin adânca deschizătură a Oltului, al cărui torent rupând stăvilarele munților, aci strâns între ziduri de stânci, gonește de vale cu zgomot de vijelie, aci întins la poalele unui codru, se odihnește molcom și străveziu pe largi așternuturi de nisip. Drumul nostru pe valea Oltului se închee la granița țării, din sus de râul Vadului, la strunga dela Turnu-Roșu, care, în vechime, întărită de Romani, purta mărețul nume de „*Poarta lui Traian*“. Aici Oltul desfundă munții, spintecându-i din creștet până în temelie, și-și deschide drum larg în văile noastre. Pe undele lui ne vin cântece duioase din Ardeal, glasuri de dor din Țara Bârsei, tân-

guitoare doine din câmpiile Făgărașului, — pe undele lui ne vin amintiri sfinte din Avrig, din satul care ne-a dat pe cel dintâi dascăl român, — pe nemuritorul Gheorghe Lazăr. De aici ne uităm și cu drag, și cu durere, în sus, pe albia Oltului... Dincolo de munții aceștia sunt frați de-ai noștri, s'acolo e o parte însemnată din istoria noastră. Câte steaguri n'au fluturat pe aici, câte oști n'au curs prin strunga aceasta, în multele și sângeroasele războae pe cari au avut a le purta strămoșii noștri cu neamurile megieșe.

34. La Câineni.

Ne întoarcem de vale în Câineni, sat mare așezat de o parte și de alta a Oltului, ca la o fugă de cal din pragul țării. Aici e răspântia vechilor drumuri de șleau cari leagă Oltenia și Valahia mare cu Transilvania, — aici e întâiul popas al chervanelor ce vin de dincolo încărcate cu mărfuri, și umplu bătătura cârciumelor, toamna mai ales, pe vremea, iarmarocului dela Râureni. Trecem de partea cealaltă a Oltului, pe un pod plutitor.

Soarele scapătă în asfințit, puind cununi de aur pe creștetele codrilor. Acum, de pe țărmul stâng, în pacea amurgului, aruncăm cea din urmă privire dincolo, pe pământul Olteniei, în acea grădină frumoasă, plină de podoabe, de cântece și de legende, pe acel pământ binecuvântat în care râurile curg pe nisip de aur, munții, înváliți de codri nemăsurați, ascund în sânul lor comori necunoscute, — dealurile sunt acoperite de vii și de livezi, — câmpiile de holde îmbelșugate. In Oltenia și-au înfipt Romanii cele dintâi steaguri cuceritoare, și tot în Oltenia am avut cel dintâi voivodat; iar la zile grele Oltenia ne-a dat pe Mihai Viteazu, pe frații Buzești, pe Tudor Vladimirescu, atâtea su-

flete mari, atâtea pagini frumoase și înălțătoare în istoria neamului nostru.

Inchisă între Carpați, Dunăre și Olt, partea aceasta a țării, păzită chiar de hotarele ei, a fost mai puțin bântuită de năvălirile barbarilor și mai apărată de amestecul popoarelor străine. In ea s'au păstrat neatinse și firea, și graiul, și portul românesc. Casele, livezile, drumurile în Oltenia sunt mai îngrijite decât în alte părți, și oamenii sunt mai desghețați, mai iubitori de țară, mai cu credință'n Dumnezeu. Pe marginea șoselelor, pe la fântâni și pe la răspântii, adesea vezi cruci zugrăvite, icoane așezate prin copaci, sfinte semne de credință cari amintesc că pretutindeni e casa Domnului, — în fața lor drumețul se oprește, își ia căciula în mâna stângă, își pleacă fruntea cu evlavie și se închină.

Păstor în munți, plutaș pe Olt, plugar la câmp, sau precupeț la târg, băștinașul mândrei Oltenii e pretutindenea „cruce de voinic", Român deștept și vrednic, făcut să ție piept nevoilor, pururea semeț, încrezător în el, gata să lupte morțiș pentru ceeace i s'o părea lui că-i sfânta dreptate, — în firea lui aprigă și svăpăiată, în pornirea lui caldă la visuri mari și la fapte îndrăznețe are ceva din Popa Farcaș și ceva din Banul Mărăcine. Tinerețea aceasta înflăcărată, prisosul acesta de vieață, au făcut să se zică despre Olteni, că au *„douăzeci și patru de măsele"*.

35. Pe Argeș. Curtea de Argeș.

De mânecate pornim călări din Câineni pe drumul neted ce se lasă, șerpuind printre colinele plaiului Loviștea, în valea mândră și bogată a Topologului. Trecem prin șirul de sate ce-și aștern livezile și holdele pe poalele trăgânate ale muntelui Cozia, și pe la o amiază

scoborim în Sălătruc, sat de cherestigii și drăniceri, așezat între păduri de brad, pe apa Topologului, ce izvorăște de sub pripoarele Făgărașului, tae 'n lung toată partea muntoasă a județului Argeș, până în măgurile Pleșoiului, și se varsă în Olt, puțin mai sus de gura Luncavățului. Pe valea asta, în satul Bălcești, s'a născut acum optzeci de ani, Nicolae Bălcescu, unul din cei mai mari scriitori ai noștri, înflăcăratul patriot dela 48 și neintrecut povestitor al celor mai glorioase zile din viața neamului nostru.

Dela Sălătruc lăsăm drumul mare ș'o luăm oblu, pe cărări de codru și pe scursuri de puhoaie, peste culmea Comarnicului, care se desface din muntele Negoiu, cel mai înalt vârf al Carpaților noștri (2547 m.) și-și întinde spinarea ca un zid despărțitor, între cele două văi frumoase și rodnice ale acestui județ: valea Topologului și valea Argeșului. Pe la toacă sosim în satul Căpățineni. O dulce boare adie dinspre miază-noapte. Câțiva nori albi își lunecă umbrele pe desișul verde al codrilor. Freamătă valea de vuetul morilor și-al herăstraelor. In apropierea acestui sat, între doi munți păduroși, pe vârful unei stânci uriașe, de-asupra râului Argeș, stă singuratică, pustie și dărăpănată, „Cetatea lui Vlad Țepeș“, la zidurile căreia se zice, că au muncit ca salahori, boierii Târgovișteni răzvrătiți împotriva cruntului Domn. Tot pe valea asta, puțin mai în jos, în dreptul satului Poenarii, se văd dărămăturile palatului domnesc, zidit de Țepeș Vodă cu aceiași salahori. Pe vremile acelea de bântuire și de jaf, aici, în locurile acestea depărtate și sălbatice, în ascunzătorile acestea păzite de întunecoasa desime a codrilor, își închidea vajnicul Voivod soția și averile, iar el se lăsa cu oastea la câmp și sta vitejește în calea vrăjmașilor, ce ne călcau hotarele.

In amurgit, sosim la Curtea de Argeș. Cine-ar mai

zice azi, că acest orășel retras, liniștit, cu căsuțele lui joase, împrăștiate pe coasta unui deal, a fost odinioară

Troița — (Argeș).
Foto: Ghika-Budești

capitala țării! Nimic — nici măcar ruinile nu i-au mai rămas din vechea-i mărire. In jurul Bisericii Domnești,

unde se odihnesc oasele primului nostru Voivod, Radu Negru, de-abia se mai văd, din bălării, urmele vechiului palat al Basarabilor. Şi totuşi, călători din toate părţile lumii se abat cu drag prin părţile acestea. Ei vin să vadă minunata zidire care întrupează visul Voivodului-artist de-acum patru sute de ani. In mijlocul unei lunci, ce se aşterne puţin mai în sus pe malul stâng al Argeşului, la poalele Carpaţilor, ca din vrăjirea unor basme, răsare uimitor de frumoasă, cu turlele ei svelte, aurite, încinsă de brâe albe, sculptate în piatră, strălucitoare ca un juvaer, mândra biserică a Curţii de Argeş. Ridicată pe la începutul veacului al şaisprezecilea, de înţeleptul şi cuviosul Domn Neagoe Basarab, stricată apoi de vreme, de foc şi de cutremure, ea a fost din nou întemeiată şi împodobită după vechile-i izvoade, în zilele gloriosului nostru rege Carol I. Zidită toată în piatră, îmbrăcată ca într'o reţea de sculpturi migălite cu o rară măestrie, clădirea întreagă pare c'ar fi dintr'o singură bucată, şi, ori din ce parte o priveşti, îţi înfăţişează o desăvârşită armonie de linii şi de proporţii. E fără îndoială una din cele mai frumoase biserici ale răsăritului creştin. Vechea legendă spune, că meşterul Manole, pentru ca s'o poată isprăvi, a trebuit să îngroape de vie în zidurile ei, pe buna şi scumpa lui soţie, — vrând înţelepciunea poporului să ne arate cu aceasta câtă jertfă şi tărie de suflet se cere unui om, ca să poată duce până la sfârşit o aşa de grea, o aşa de măreaţă şi de minunată lucrare.

In faţa bisericii, pe partea cealaltă a drumului, e vestita şi binecuvântata cişmea, numită „Fântâna lui Manole".

Puţin mai la deal, în marginea luncii, e aşezat palatul Episcopiei de Argeş, reînoit odată cu biserica. Dela una din ferestrele acestui palat îmi las privirea în jos, pe valea adormită sub farmecul lunei. Noaptea e limpede

şi răcoroasă. Peste toate domneşte o linişte, care te îndeamnă la visuri. Numai Argeşul, călător fără odihnă,

Culă — (Argeş).
Foto : Ghika-Budeşti.

trece hăulind pe spintecătura văilor, şi undele lui vorbesc într'una, când mai tare, când mai încet. Vorbesc

undele lui de măreţia şi frumuseţile Negoiului, din coapsele căruia au izvorît, — de codrii lui deşi, adânci, nestrăbătuţi, unde fiarele şed fără frică, tolănite în luminişuri şi ascultă ca omul cântecul privighetorilor, unde muşchiul e moale ca perna de puf, şi izvoarele albe ca spuma laptelui, şi brazii aşa de înalţi, că-ţi cade căciula din cap când stai să te uiţi în vârful lor. Vorbesc undele

Mânăstirea Curtea de Argeş.

Argeşului de străşnicia stâncilor dela Chei, pe cari le-au biruit şi le-au lăsat în urmă ca pe nişte cetăţi dărăpănate, — vorbesc de comorile pământului acestuia îngrăşat cu sângele atâtor viteji, — de mândreţea plaiurilor, — de rodnicia păşunilor şi holdelor pe cari le scaldă, — de turmele pe cari le-au adăpat, — de chiotele ciobanilor şi de tânguirea dulce a doinelor, pe

cari le-au ascultat cu drag în lunga şi sbuciumata lor călătorie. Trece bătrânul Argeş de vale, îndoindu-şi albia

Fântâna lui Manole.
Foto: Ghika-Budeşti.

spre răsărit, pe lângă oraşul Piteşti, unde s'au născut fraţii Dumitru şi Ion Brătianu — două figuri mari, lumi-

noase în istoria politică a patriei noastre, — de aici, din ce în ce mai potolit, se lasă în largul netezis al câmpiilor, și, după ce-și trage în matca-i nisipoasă din stânga Neajlovul și Glavaciocul, din dreapta Vâlsanul, Râul-Doamnei, Sabarul și Dâmbovița, abate spre miazăzi, tae șesul Ilfovului și merge de se toarnă în Dunăre, în dreptul Olteniței.

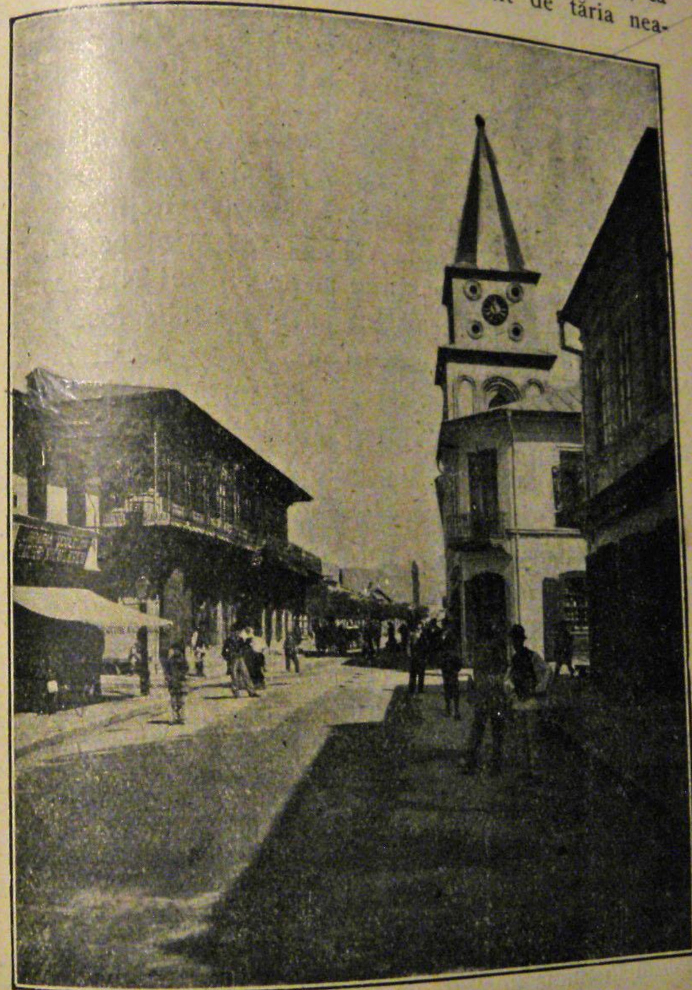
36. Câmpulung.

Dela Curtea de Argeș o luăm de-a dreptul peste muscele și, după șase ceasuri de umblet, mai mult prin pădure, sosim pe la prânzul cel mare în Câmpulung. Orașul se întinde pe-o vale răcoroasă, la poalele munților. Dealuri acoperite de livezi îl adăpostesc de vânturi. Râul Târgului îl spală și-l înveselește, cu undele lui limpezi și gălăgioase. Străzile sunt drepte, curate, umbrite de arbori, — mai toate casele au grădină: unde te uiți, vezi numai flori, răzoare de flori pe lângă ostrețe, glastre de flori în cerdacuri și pe la ferestre — orașul tot e împodobit cu flori.

Aici, la locul acesta liniștit, retras, a descălecat — acum șase sute de ani, — primul nostru Voivod, Radu Negru, care s'a scoborit din Făgăraș pe matca Dâmboviței și a venit să intemeeze „țară nouă" dincoace de Carpați. Aici s'a așezat cea dintâi capitală a României, — cuibul de scurtă odihnă al legendarului vultur menit să despice atâtea vijelii cu zboru-i îndrăzneț — aici s'a ridicat de norocosul descălecător cea dintâi *biserică domnească*, în amintirea acelor zile mari și însemnate, dela cari un alt drum ni se deschide, și începe o nouă istorie pentru neamul nostru.

Mă opresc gânditor în fața chipului de bronz al falnicului Basarab — păstor cuminte care și-a tras turma

din bătaia fiarelor. — Cum să nu te simți mândru, că ești Român, și cum să nu rămâi uimit de tăria nea-

Câmpulung.
Foto: Ghika-Budești.

mului tău și să nu-l slăvești, când cugeți la câte s'au petrecut de atunci... la câte primejdii au învăluit mâna

aceasta de oameni, semănată pe brâele Carpaţilor, — şase veacuri de lupte şi de sbucium, — şase veacuri de neadormită şi dârză împotrivire la năvala atâtor vrăjmaşi, cari aduceau, în ţara asta blândă, urgia şi jaful războiului cu toate cruzimile lui: stricarea gospodăriilor şi sălbăticirea oamenilor, izvoarele munţilor roşite de sânge, oraşele în flăcări, femei desculţe cu prunci în braţe, alergând pe lanurile pustiite, sute de leşuri zăcând neîngropate pe marginea drumurilor!... Şi ce de viteji şi-au pus zilele lor punte biruinţii, până să răsară şi pentru noi mult aşteptata zi de mântuire şi de linişte! N'a fost pe lume un neam mai încercat ca al nostru. N'a fost popor care să-şi fi plătit mai scump dreptul de a trăi în ţara şi în legea lui, popor pe care să-l fi împins la jertfe mai mari adânca dragoste de moşie şi dorul de neatârnare.

37. Rucăr. Dâmbovicioara.

De la Câmpulung plecăm la Rucăr pe frumoasa şosea care s'aşterne ca o prispă netedă pe vârful Mateiaşului, de unde în largi şerpuiri trăgănate se lasă în valea Dâmboviţei, ascultă şuetul apelor şi zgomotul morilor şi joagărelor dela Dragoslave şi dela Rucăr, apoi o rătează în sus peste măgurile umbrite de brazi, şi trece prin strunga dela Pajera, dincolo, în ţara Bârsei. Ne oprim câteva minute la Nămăeşti, la mânăstirea de călugăriţe, adăpostită între copaci, cu vestita bisericuţă, scobită în inima unei stânci pe coasta verde a unui deal, de pe care se vede în jos, ca 'ntr'o panoramă, oraşul Câmpulung cu mândrele-i împrejurimi. După două ceasuri de drum intrăm în Rucăr, sat mare, aproape un orăşel, aşezat sub straşina Carpaţilor, la răspântia a

două ape, în una din cele mai încântătoare văi ale judeţului Muscel. Toate te înveselesc aici: aerul curat, freamătul pădurii, şuetul apelor, casele albe presărate printre copaci, înfăţişarea mândră şi voinicească a gospodarilor, chipul rumen şi luminos al Rucărencelor şi portul lor adevărat românesc, ţesut, lucrat şi înflorit de mâna lor c'o măestrie pe care nu ştiu singure de unde au învăţat-o. In jurul acestui cuib fericit, munţii îşi desfăşură podoabele lor de o măreţie sălbatică, ţancuri ascuţite ies vinete din întunecimile pădurilor de brazi şi stau înşirate, ca nişte străji de veci, pe graniţele zării, la îngânarea pământului cu cerul. Deasupra tuturora, în fund spre miazănoapte, îşi ridică Păpuşa creştetu-i înalt, rotund ca o turlă de biserică. Deacolo, din coapsele Păpuşii, sbucneşte Râuşorul, şivoiu puternic care sparge meterezele de stânci, ce-i stau în cale, soarbe izvoarele codrilor şi în goana-i nebună strigă, se ceartă, se bate cu grămezile de bolovani ce vor să-i astupe matca, — învolburat şi alb de spumă soseşte în Rucăr, şi Rucărenii cum îl văd, îl pun la treabă: ei au porumb de măcinat, sumane de bătut, buşteni de retezat şi de înfeliat în scânduri — şi Râuşorul, sprinten şi harnic, se înhamă la toate, pe toate le face cu drag, iar când isprăveşte lucrul, voios se duce, de se culcă în patul larg al Dâmboviţei, râul norocos, care-a călăuzit paşii celui dintâiu Voivod al Munteniei şi care străbate Capitala unde s'a încoronat cel dintâi Rege al Ţării româneşti.

Din Rucăr plecăm călări la Dâmbovicioara. Şoseaua se urcă în cotituri mari, trăgănate, peste grebenii stâncoşi ai Scărişoarei, având în stânga zidul de piatră al muntelui, în dreapta desfăşurarea văilor, aci repezi, adânci, prăpăstioase, aci larg deschise în tăpşane regulate, acoperite unele de fâneaţă, altele de păduri răcoroase. Dela podul Dâmboviţei, lăsăm şoseaua şi cârmim la stânga pe drumeacul pietros ce merge în sus pe lângă

herăstraele Dâmbovicioarei. Dar iată, că în faţa noastră se ridică un munte înalt şi drept ca un zid năprasnic, de crezi c'aici e sfârşitul lumii. Ne-apropiem, şi deodată, la o cotitură, ni se deschide, printre două stânci colţuroase, intrarea în lăuntrul muntelui, cheia adâncă şi îngustă a Dâmbovicioarei. E răcoare şi vuetul apei răsună aşa de tare, că nu-ţi mai auzi glasul. De pe fundul acestei prăpastii, ne uităm cu groază în sus, la namilele de stânci aninate de păreţii cheii, ca nişte dihănii ce stau la pândă, gata să se prăbuşească peste noi.

Deasupra noastră se zăreşte un petecuţ de cer sprijinit, ca un capac albastru, pe crestele ascuţite ale înaltelor ziduri ce ne îngrădesc în umbra lor veşnică. Pe sus vezi câte un brad, ieşind strâmb şi chircit din crăpătura unei stânci, mirat şi el de fioroasa singurătate în care se găseşte, întinzându-şi cetinele-i triste, în aşteptarea zadarnică a unei raze de soare. Mergem aşa, în sus, pe matca întortochiată a râului, vr'o jumătate de ceas, şi deodată cheia se lărgeşte. In păretele din dreapta, deasupra unei prispe de piatră, se deschide gura neagră a „Peşterei", în hăul căreia intrăm cu luminări aprinse. E un întuneric rece, umed, apăsător, din când în când auzi câte un strop picurând din tavanul scund, şi'n jocul slabei noastre lumini, pe păreţii umezi şi scofâlciţi ai hrubei, se înşiră tot felul de vedenii urîte. Mă cred într'o lume din basme. Un glas bătrânesc pare că vine de departe, din adâncul beznei şi-mi spune: „In văgăunile acestea au trăit, fără foc, fără lumină, goi, slabi şi înfricoşaţi cei dintâi oameni — strămoşii voştri ai tuturora — din fundul acestor tainiţi au izvorît încetul cu încetul miile de popoare, ce-au împânzit pământul... Măsoară drumul, pe care l-a străbătut, numără stepenele pe cari le-a suit omenirea, dela sălbăticia şi întunecimea acestor vizuini până la puterea şi strălucirea ei de azi

— şi vezi din ce depărtată obârşie te tragi, şi câtă muncă i-a trebuit vieţii, ca să se desfacă din noaptea ce-o învăluia la început, şi să iasă tot mai în larg, tot mai în lumină".

Vierosu.
Foto: Ghika-Budeşti.

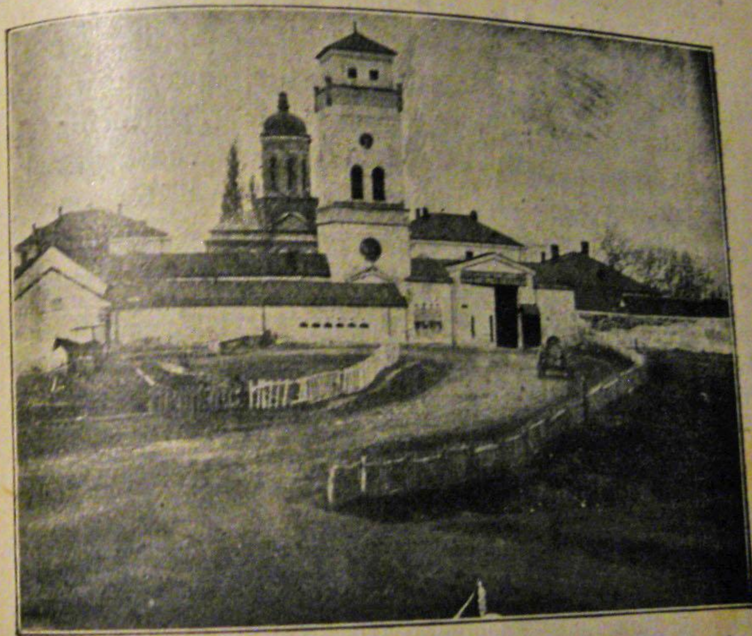
„Mai în larg, mai în lumină...“ Înţelesul acestor cuvinte capătă aici o deosebită însemnare, şi mereu mi le rostesc în gând, nerăbdător de a ieşi mai curând din peşteră: mereu îmi revin pe buze, tot timpul cât scobor lunga strâmtoare a cheiei. Mi-e aşa de dor de cer, de soare, de arbori, — un vac de om mi se pare de când n'am mai văzut pământ întins şi verde înaintea mea.

38. Târgoviştea. Ruinile.

Dormim noaptea la Podul Dâmboviţei, un sat cuibărit în fundul unei văi adânci, închise din toate părţile ca o căldare. Pe creasta zidului de stânci dinspre miazănoapte se văd rămăşiţele unui vechiu castel. Nu se ştie, al cui a fost. Bătrânii spun, c'aşa l-au apucat. Mulţi au căutat comori pe sub ziduri, căci mereu se zărea noaptea jucând o pară albastră, acolo, la „Ruina Pustie“, cum îi zic ei. Ceva mai în jos, dincoace de ruinile cetăţii lui Negru-Vodă, pe malul drept al Dâmboviţei, e satul Stoeneşti, unde s'a retras Mihai-Viteazul, acum trei sute de ani aproape, să-şi odihnească mica lui oaste, în urma strălucitei biruinţi dela Călugăreni.

Dela podul Dâmboviţei o luăm spre răsărit, pe cărări de turme, peste muscele; prin codri de brad şi de fag, suim din greu muntele Leaota, care se desface din culmea Bărsei şi se lasă în podişuri trăgănate până în măgurile de var şi de cărbune dela Şotânga. Mânem la o stână pe vârful Leaotii. A doua zi ne scoborîm în valea Ialomicioarei şi pe la asfinţitul soarelui sosim la Târgoviştea. Oraşul e aşternut în limpeziş, pe malul drept al Ialomiţei. Un lung şir de coline, acoperite cu vii, îngrădesc zarea spre răsărit, iar în mijlocul acestor co-

line, pe vârful cel mai înalt se vede, ridicându-se falnică dintre copaci, mânăstirea Dealului; întreagă, strălucitoare, stă mândră în faţa oraşului, ca şi cum vremea ar fi adormit la pragul ei. Acolo, în tinda bisericii, într'o raclă de sticlă, se păstrează capul lui Radu cel Mare, întemeietorul mânăstirii (acum patru sute de ani)

Mânăstirea Dealului.
Clişeu: M. Haret.

şi capul lui Mihai-Viteazul, pe a cărui frunte a strălucit — în fulgerarea unei clipe de noroc — cea mai glorioasă coroană, la care a ţintit vr'odată visul de mărire şi de dreptate al neamului românesc.

Aici, în Târgoviştea, şi-a aşezat Mircea Vodă scaunul domniei către sfârşitul veacului al paisprezecelea — şi, fiind lunca deschisă şi fără apărare, a făcut şanţuri

și ziduri tari împrejurul cetății — și 333 de ani a rămas aici Capitala țării. In vremea asta, orașul a fost adesea bântuit de oștile turcești, și cu toate nenorocirile cari l-au învăluit, a mers înainte, s'a ridicat și s'a îmbogățit mereu. Domni după Domni l-au înfrumusețat și l-au dăruit cu Mitropolie, cu biserici, cu tipografie; subt înțeleapta și blânda stăpânire a lui Matei Basarab, mulțimea norodului ajunsese la 60.000 de suflete.

Ce vieață, ce zarvă trebue să fi fost odinioară pe ulițele acestea, astăzi așa de liniștite, aproape triste! Aici bătea inima țării, cu toate grijile și bucuriile ei. Aici veneau negustorii din Veneția, din Genova și dela Țarigrad. Ei aduceau în acest „Damasc al României" scule și covoare scumpe, mătăsuri cusute cu fir de aur, haine și podoabe pentru Mitropoliții și Gospodarii țării, pentru Domnițele și bogatele jupânese de pe vremuri. Și de aici porneau, pe cele patru porți ale cetății, chervanele încărcate cu lână, cu miere, cu sare, și cu zaherele, ce împrăștieau vestea despre dărnicia și îmbelșugarea pământului nostru până în cele mai depărtate schele ale Europei.

Acum Târgoviștea e un oraș de amintiri. Zidurile cetății s'au năruit, șanțurile s'au astupat; pe unde se întindeau palatele și edecurile Mitropoliei, astăzi e obor de vite, iar curțile domnești, mândrele curți de pe malul Ialomiței, înlăuntru cărora s'a urzit o parte așa de însemnată din istoria patriei noastre, au rămas părăginite, — un morman de ruini, înecate de bălării, bolți surpate, grămezi de moloz, sprijinind câteva ziduri afumate, în cari se văd ca niște răni spărturile ferestrelor, lărgite de ploi. O singură odae își mai păstrează cei patru păreți lăturalnici: din mijlocul ei se înalță doi salcâmi. In toate părțile se întind desișuri mari de bozii și de urzici, — de jur împrejur pământul crește, ca și cum ar vrea să năpădească și să înghită și aceste

biete rămășiți din ceeace a fost odată fala și podoaba

Târgoviște. — Ruinele palatului domnesc și turnul Chindiei.

Târgoviștei. Ce păcat că nu ni s'a putut păstra măcar

palatul acesta, ca o mărturie scumpă a vremilor trecute! Am fi venit aici din toate unghiurile țării, am fi alergat aici, ca la o școală înălțătoare, să ascultăm șoapta zidurilor sfinte și să trăim o parte vie din istoria neamului nostru. Am fi pășit cucernici prin sălile largi și tăcute ale bătrânilor Voivozi, și am fi putut zice: pe ușa asta a intrat Marele Mircea, când s'a întors biruitor dela Rovine, — dela fereastra asta se uita cruntul Țepeș peste orașul lui domolit și spălat de fără-de-legi, — în jilțul acesta a stat Viteazul Mihai, pe când în mintea lui cutezătoare se împânzea un vis măreț — o țară întinsă, puternică și glorioasă — toată suflarea românească subt un singur sceptru. Dar a bătut nemilos viforul vremii, mai aprig decât războaiele și decât focul, ș'a pustiit mândrele curți, ș'a surpat zidurile falnicului palat, în încăperile căruia n'a stat nici un Domn fanariot. Numai biserica a rămas, cu sfinții ei sgâriați de sulițile Turcilor și înaltul turn al Chindiei, unde vegheau străjile și unde bătea meterhaneaua, când s'așezau Domnii la masă.)

Doarme bătrâna Târgoviște, cetatea atâtor glorioase amintiri. Un moment de tresărire a avut pe la începutul veacului trecut, și a dat atuncea țării trei poeți însemnați, aproape în același timp; pe Eliade, pe Alexandrescu și pe Cârlova. Dar la sunetele harfei lor pietrele nu s'au mai mișcat, să reînvie cetatea moartă, ca în bunele vremuri de demult la cântecele lui Orfeu.

39. Pe Ialomița. Dela Târgoviște la Petroșița.

Șoseaua, care se ridică din Târgoviște spre munți, merge pe stânga Ialomiței, dealungul văii, ce se deschide ca o albie între două șiruri de dealuri, din ce

în ce mai înalte, din ce în ce mai repezi și mai imponcișate. E o dimineață senină și răcoroasă de pe la sfârșitul lui August. Trecem pe sub viile și livezile aşternute pe costișa din dreapta. De sus, de pe măgura cea mai înaltă, ne privește Mânăstirea Dealului. Puțin mai în fund, pe un alt vârf de măgură stă mânăstirea Golgota, întemeiată de Pătrașcu Vodă, tatăl lui Mihaiu Viteazul, — iar mai jos la curmătura dealului, ferită de privala lumii, e Viforîta, mânăstire de călugărițe.

Dulce miroase în aerul dimineții fânul de pe luncă, și-i așa liniște — nu se-aude de cât tropotul cailor pe drumul neted și uscat. In urma noastră, Târgoviștea se-afundă, se șterg una câte una turlele numeroaselor ei biserici. Un farmec deosebit dă acestei văi priveliștea căsuțelor albe ce se ivesc dintre pomii încărcați de rod. Sate mari, îndestulate, își întind gospodăriile de-o parte și de alta a râului, până în negura munților. Printre ele trece calea ferată la băile „Pucioasa". Iată Doiceștii, sat vechiu, care-și are și el istoria și ruinile lui de întăriri și de palate: se spune din bătrâni, că aici se trimeteau doicile cu pruncii domnești, când era războiu în țară. Mai încolo, după un crâng de aluniș, Șotânga își dișterne livezile de pruni și ogoarele de porumb pe malul drept al Ialomiței, pe trăgănatele tăpșane, ce ascund în sânul lor bogate straturi de cărbune. Iată Lăculețele: în stânga o fabrică mare — pulberăria Statului — în dreapta, pe măgura ce se înalță chiar din marginea șoselei, sunt presărate vile frumoase, vesele, cu grădinițe în față, cu drumuri prunduite ce se deapănă pe sus, în rotocoale largi, dela ușă la ușă, — ai zice că un oraș nou stă să răsară, împins de comorile din lăuntrul pământului. De-aici încep Glodenii, satul norocos sub care gâlgâe izvoarele de păcură: o sută de guri sorb afară bogăția aceasta minunată, stoarsă din

nămolul gras al vechilor mări, adunată picătură cu picătură, în mii și mii de veacuri, — gonită din cine știe ce depărtări, pe jghiaburi întunecoase, de uriașele frământări ale globului, și strânsă aici, ca de o mână prevăzătoare, în tăinuitele cisterne ale adâncului. — Un miros, care nu e de loc plăcut, ne vestește c'am intrat în Pucioasa, așezare frumoasă, într'o vale deschisă, pe râul Ialo-

La Doicești (Dâmbovița) ieșirea din biserică.
Foto: Ghika-Budești.

mița, — de-o parte și de alta dealuri ușor trăgănate, în fund priveliștea munților acoperiți de codri; dincolo de râu, de subt o ruptură de mal, țâșnesc binefăcătoarele izvoare de pucioasă și de fier. Peste deal, spre apus, sunt băile de iod dela Vâlcana. Un izvor de pucioasă mai e și la Bezdead, cel mai întins și mai bogat sat din munții Dâmboviței. Acolo, în marginea

de sus a satului, e un zid de stânci foioase, numit — pentru ecoul răspicat și puternic pe care-l dă — „malul-de-răsună".

Dela Moțăeni în sus valea începe să se strâmteze. Șoseaua ține mereu șerpuirile Ialomiței, care de-aici încolo prinde a lua glas: tot mai limpezi și mai repezi se azvârl undele ei printre bolovani, îmbrâncind pe unii cu mânie, mângâind pe alții și puindu-le pe creștet rotunde coifuri de oțel. Intrăm pe la o amiază în Petroșița, sat mare cu mai multe cătune, frumos revărsate pe brâele plaiului. — De jur împrejur case albe, din ce în ce mai rari, se urcă pe coastele dealurilor, ca și cum s'ar fi luat la întrecere, care să privească mai de sus. — În lungul apei, herăstrae, mori, pive și dârste, zorite, se strigă unele pe altele până, hăt, în capătul de sus al Moroenilor, de unde începe înalta pustietate a munților, măreața și liniștita împărăție a Bucegilor.

40. Prin Cheia Tătarului la Schitul Peștera.

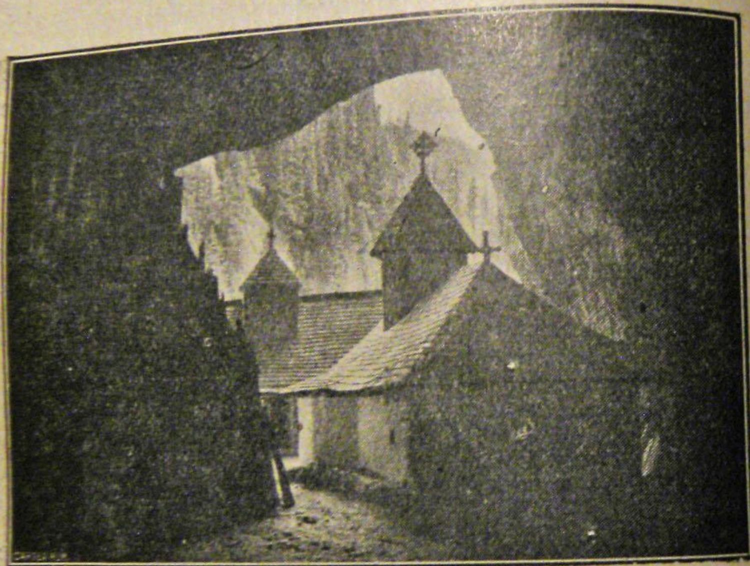
Dela Moroeni părăsim șoseaua, care — încovăindu-se pe sub poalele unui munte frumos cu nume urît — răzbate prin bezna codrilor de brad în valea Izvorului, la Sinaia, — și înaintăm pe jos, călăuziți de un pădurar, pe năprasnica spintecătură a Ialomiței. Trecem anevoe peste prăbușituri de stânci, chemând uneori și brațele în ajutor; urletul apei ne silește să vorbim tare.

— Nu ne-om rătăci, bade Stane, să înoptăm pe-aici!

Pădurarul se uită liniștit la noi și zâmbește; apoi, ridicând mâna, ne arată la stânga în fund, printre cheile munților, un țuguiu mai depărtat, aurit de razele soarelui.

— Stă soarele pe Zănoaga... avem destulă vreme.

Acolo să vedeți mândrețe. Sus de tot, chiar pe vârful Zănoagei, se așterne o pajiște frumoasă, care se cheamă „Podu-cu-florile“, că-i numa' flori toată, și la mijloc e un lac, așa cât fața unei arii de mare și-i limpede, limpede apa ca lacrima, iar împrejurul pajiștii, pe mărgini, sute de stânci înalte și colțuroase stau înșirate, parcă-s puse s'o păzească. Povestesc bătrânii că s'au

Schitul Peștera.

fost ascuns odată acolo niște Domnițe, pe cari le fugăreau Tătarii, și când li-au dat păgânii de urmă, ele s'au suit sărăcuțele pe stânci și s'au asvârlit în prăpastie, unde-au pierit...

Trecem printr'o rariște de fagi și ieșim la „Cheia Tătarului“. Aici Ialomița deschide vitejește porțile Bucegilor, și se-aruncă peste sfărâmăturile stăvilarelor, prin adânca desfundătură a muntelui, ce răsună ca un gang

uriaș, de vuetul nahlapilor. Pășim cu grijă printre stânci prăbușite, subt îngusta fâșie de cer întinsă, trâmbă de lumină albastră, pe crestele celor două ziduri de piatră ce se ridică, drepte, înalte, năprasnice, de-o parte și de alta.

Dar ce frumoasă și veselă priveliște ni se deschide la eșirea din Cheie! De-odată valea se lărgește, desfă-

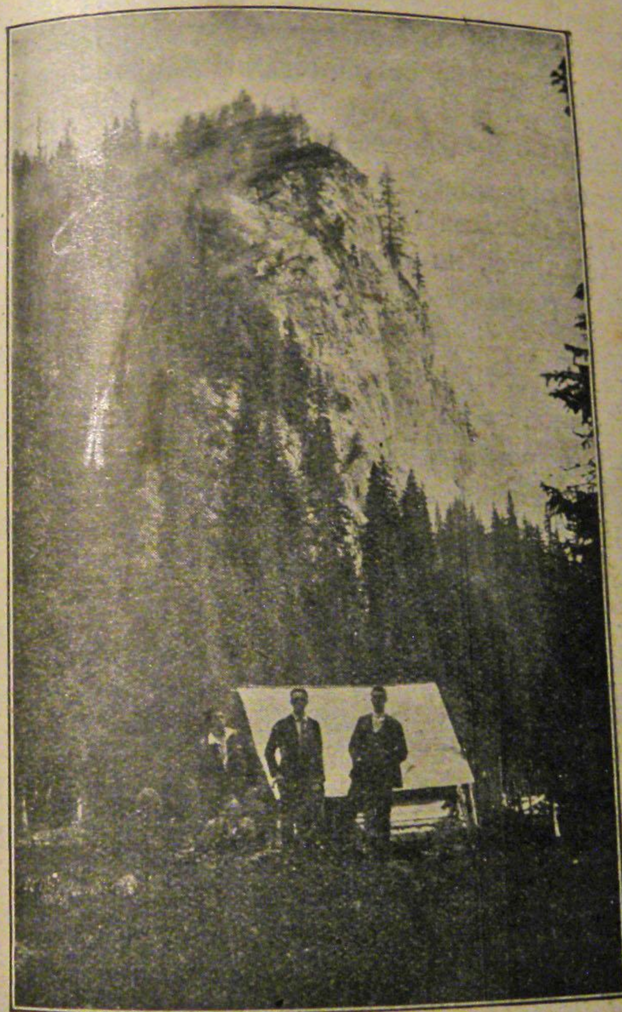
Intrarea la Peștera Ialomiței.

șurând în dreapta podișuri întinse, verzi, descoperite, pe legănarea cărora te uiți ca pe valuri în sus, până în cătarea „Vârfului cu dor“, — la stânga se înalță trăgănat muntele Padina, în crestătura căruia se vede-o căsuță albă, singură 'ntre stânci — vama dela Strunga. In fund, în fața noastră, peste dungile de brădet ce se diștern pe vale ca niște grădini, se ridică, vinete și prăpăstioase meterezele Obârșiei. Aerul dulce, răcoros, mi-

roase-a pajiște și a pădure. Soarele scapătă după muchea Padinei. Valuri de umbră îneacă valea. Trecem pe lângă un herăstrău părăsit, peste grămezi de leaturi și de scânduri înegrite de ploi. Nu se aude decât șuetul potolit al apei, ce pare că stă s'adoarmă, culcată între răzoare de flori. Și toate ni se par sfinte în singurătatea și măreția acestui cuprins. Inaintăm tăcuți, ca'ntr'un templu, în adânca liniște a'nserării. Un călugăr ne iese înainte și ne urcă pe-o potecuță tăiată'n brâul muntelui din stânga. — Suntem la schitul „Peștera“.

Pe-un prag, ridicat de-asupra vâltorilor Ialomiței, o spărtură largă se deschide boltindu-se în coasta stâncoasă a muntelui Bătrâna. La intrare, sub tavanul ei înalt, scobit ca un fund de corabie, e o bisericuță, — pe de lături, pe lângă pereții umezi și înegriți de fum, câteva chilii scunde, întunecoase, adăpostesc vre-o doitrei călugări, ale căror chipuri au împrumutat ceva din sălbăticia peșterei. Un izvoraș limpede lunecă pe sub zidul din stânga. In fund, tavanul se pleacă, pereții se apropie, ca și cum ar vrea să-ți închidă trecerea. Multă vreme nu s'a știut, ce e mai departe. Mâna îndrăsneață și scotocitoare a omului a spart în sfârșit și încuietorile acestor tainiți. Acum, vestita peșteră te lasă să intri în toate cămările ei, să străbați departe în fioroasele-i adâncuri, s'auzi șopotul izvoarelor ascunse și plescăitul răsunător al cascadei — o ploaie de pietre scumpe la lumina torțelor, — să vezi cele două lacuri ce dorm, limpezi, albastre, fără nici o 'ncrețitură, sub mândre pologuri de piatră, din vârful cărora atârnă felurimi de ciucuri albi și lucii ca de marmură, și de-aci să te urci în marele dom al peșterei, subt uriașa boltă, împodobită cu stalactite, — în minunatul palat unde-au împărățit odinioară „urșii speluncilor“, ale căror oase zac, de cine știe câte mii de ani, risipite pe lângă pereți. In

fund de tot este o altă încăpere largă — cea din urmă — care, pentru frumusețea și bogăția stalactitelor ei lungi

Masivul de la Schitul Ialomicioara.

Clișeu: Toneghin.

și sclipitoare, s'ar putea numi „sala coloanelor de marmură“.

41. Pe Obârşia. La Omul. Pe Valea Cerbului.

E frig; încă n'a răsărit soarele, și noi de mult urcăm pe coastele uscate și priporoase ale „Obârșiei". Schitul a rămas departe în urmă: la stânga, în jos, de-abia se mai zăresc, dincolo de spintecătura Ialomiței, câteva pete negre de codru, tot mai largă și mai adâncă se cască năprasnica vale sub noi; în dreapta se înalță surele metereze ale Bucegilor, turme de stane se 'nșiră pe creste, pale de ceață se mișcă molatec pe dinaintea lor. Unde te întorci, nu vezi decât spinări de munți, întinsa domnie-a prăpăstiilor și a pustietăților de piatră, — nici un copac, nici un izvor, nici un petecuț de verdeață, pe care să-ți odihnești privirea. — Deasupra „Babelor" o lumină albă se împrăștie pe cer, un pisc înalt s'aprinde de cealaltă parte apoi altul, — perdeaua de ceață se rupe, s'un snop de raze, lungi suliți luminoase, săgetează văile. Incă două ceasuri de urcuș, și suntem pe vârful cel mai înalt al Bucegilor, pe creștetul pleșuv al „Omului".

Când te vezi aici întâi te încearcă un fel de neastâmpăr, o dulce neliniște, parc'ai fi gata să sbori. E în cuprins ceva așa de măreț și de sărbătoresc, că uiți deodată și osteneală, și foame, și sete, și nu te mai înduri să stai jos, — privești uimit în toate părțile, respiri din adânc aerul acesta proaspăt, răcoros, ce pare că miroase-a zăpadă, ochii tăi sorb cu nesaț depărtările, și nu știu ce sentiment de voioșie, de copilărească semeție te face să-ți ridici fruntea și să cauți falnic în jurul tău, ca și cum ai fi lucrat și tu la așezarea atâtor podoabe, ca și cum, în clipa asta, anume pentru tine, se înalță în slăvi de pretutindeni popoarele de munți...

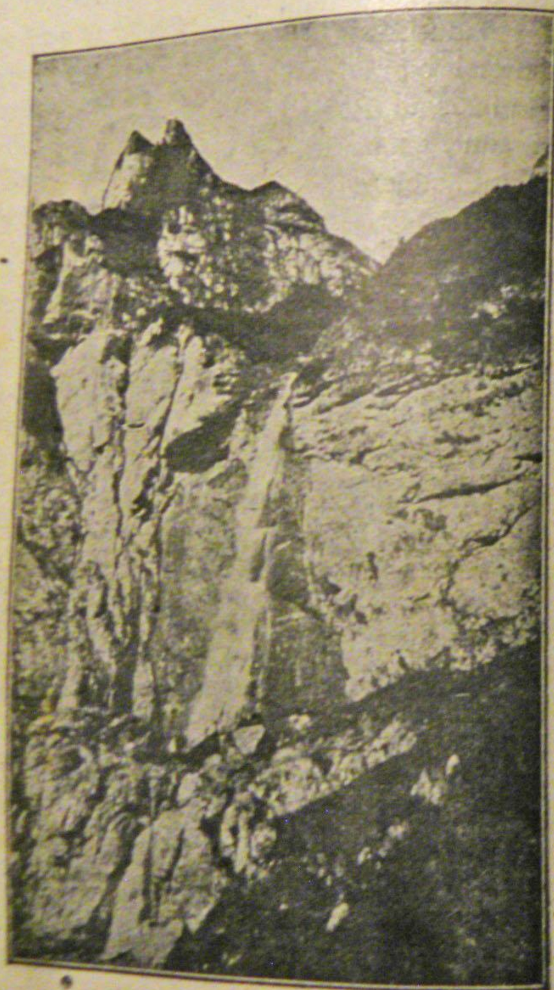
Ne oprim la picioarele celor trei namile de stânci, înfipte în creștetul „Omului" — cea din mijloc, privită mai de departe are într'adevăr ceva din chipul omenesc. In spatele lor e o colibă de piatră, unde te poți adăposti, pe vreme rea. De jur împrejur bolovani risipiți,—te-ai crede pe ruinile unei cetăți fantastice. Și-i liniște, nici o adiere de vânt, nici o pasăre în aer, soarele scânteie pe muchile Coștilei, ce-și sprijine spinarea de cei doi uriași bătrâni: Morarul, pe culmea căruia poți sta c'un picior în România și cu altul în Transilvania, și Caraimanul, cu țancuri ascuțite, pe brâele cărora cresc friguroasele „steluțe de munte" — „Floarea Reginei".

Pe vârful „Omului".

Și vârfuri multe, nenumărate, răsar din toate părțile, unele din altele, se pleacă și se înalță în limpezișul zărilor, ca și cum ar da să spargă cu zimții lor bolta albastră a cerului. — Printre ele privirile coboară pe stepene de codri în depărtările văilor; unde și unde se zăresc în pâlcuri locuințele omenești, stropituri albe pe fundul adâncului, unele sclipitoare ca niște ciobori de oglindă... Așa trebue să vadă vulturii orașele noastre, din mândra lor împărăție.

De pe Omul „o tulim o țară“ — cum spune badea Stan — pe șeaua ce se îndoaie spre Caraiman și, după

Cascada dela „Colții Babei“.
Clișeu: Toneghin.

ce scoborîm câteva sute de pași pe iarba lunecoasă, crescută în fuioare, așa de potrivit numită „barba ca-

prei“, facem la stânga și intrăm în „Valea Cerbului“ în uriașa spintecătură a Bucegilor, ce ține din străjile „Obârșiei“ până jos în matca Prahovei. Păreții crăpați, stâncoși, sunt așa de înalți și de repezi, poteca așa de îngustă și fără sprijin, că uneori te oprești cu frică pe câte-un colțișor de piatră la mijlocul prăpastiei, te uiți în jos, și parcă ți se taie picioarele, când vezi câtă adâncime e sub tine. In fund, pe trepte de stânci, s'azvârle pârâul Cerbului în sărituri mari, ce recheamă în închipuirea poporului goana speriată a unui cerb. Din când în când te uiți înapoi și ți se pare că munții se pornesc și vin după tine. Și mergi, prin prăpastia asta, mai bine de trei ceasuri, — iar cine-a pierdut cărarea poate să rătăcească ș'o zi întreagă până să-i dea de capăt. De vale malurile se pleacă. Intrăm într'un codru de brazi. Acum pășim fără grijă pe cărarea largă, umbrită, brazde moi de mușchiu ne îmbie să ne mai odihnim, izvoarele freamătă în toate părțile, ici colo câte o rază piezișă de soare tremură prin cetini; — de jos vine tot mai tare un sunet de clopot — ne-apropiem de Bușteni; încet, sufletele noastre încep să se reculeagă: priveliștea nemărginită din vârful Bucegilor, înălțimile acelea amețitoare, nenumăratele castele ce despicau zările cu turlele lor albe și neregulate, Valea Cerbului cu fioroasa ei măreție, toate frumusețile și minunățiile pe cari le-am văzut, acum, când ne revin în minte, pare că au ceva din farmecul lucrurilor visate.

42. Pe valea Prahovei: Predeal, Azuga, Bușteni, Sinaia.

Pe sub coastele Bucegilor, pe dinaintea celor mai înalte și mai frumoase vârfuri, se deschide — dela miază-noapte spre miază-zi — valea Prahovei — pu-

stietăți și întunecimi de codru acum două sute de ani — astăzi valea cea mai locuită și mai bogată din țară. Pornește dela hotar, din dâmbul Predealului, și se lasă în cotituri trăgănate printre munți, până dincolo de Câmpina, unde-și topește malurile în largul neteziș al șesului.

Cum intri din Transilvania, pe frumoasa șosea ce se așterne pe vale, ai — în dreapta — clădirile mari ale gării și ale vămii — în stânga — o cascadă de vile, ce se revarsă pe sub poalele codrului în jos pe tăpșanul verde, întins ca un covor la soare. Aici e Predealul, sat mare, așezat în curmătura munților, pe unul din cele mai înalte podișuri din marginea țării. De-aici țâșnesc de pe sub maluri izvoarele cari, mai la vale, se adună într'o singură albie și dau ființă Prahovei. Șoseaua se lasă pe sub Clăbucetul Taurului, pe lângă schitul Predeal, tae satul Azuga, căruia îi dau o înfățișare de oraș numeroasele fabrici, ce-și înșiră înaltele coșuri, înegrite de fum, coasta muntelui Sorica până în matca Prahovei. Păduri nesfârșite se ridică de-o parte și de alta. In lungul apei aleargă zgomotoasele trenuri, unele gâfâind la deal, altele repezite la vale, în goană ametitoare, desfundând munții și înfiorând codrii cu șuerul mașinilor și cu uruitul asurzitor al roților.

Din Azuga, șoseaua face o îndoitură largă spre dreapta, înconjură tunelul drumului de fier și dă în Bușteni. Aici valea se mai deschide. Poeni întinse, stropite cu flori, se aștern între izvoare. Case frumoase, vesele — un adevărat orășel de munte — se răsfață la soare pe tăpșanul din stânga, în fund codru de brazi, iar din întunericul codrului se ridică, vinete și prăpăstioase, crestele Bucegilor, cu brâe albe de zăpadă și cu țancuri ascuțite, pe cari numai vulturii și norii le ating. De nicăeri nu se văd așa de bine și de aproape uriașii gemeni din fața Zamorei, stâncoșii Jepi, ce stau

ca două străji la meterezele Bucegilor. Sub poalele Jepilor, din deal de „Poiana Țapului", e frumoasa cădere de apă, vestita „Urlătoare" unde pârâul se aruncă de sus, de pe o prispă de piatră și cade drept dela o

„Urlătoarea", Cascada în munții Jepi.

înălțime de 15 metri, — un sul lucitor de cristal, ce se sparge cu zgomot în volbura de jos.

La șapte chilometri din Bușteni, tot pe partea dreaptă a Prahovei, e Sinaia — capitala de vară a țării. Acum

două sute și mai bine de ani erau pustietăți pe aici. Muntele Molomoț (Furnica) era acoperit de păduri. Un singur schitulet era ascuns într'un luminiș pe brâul muntelui, unde pusniceau câțiva călugări. Povestea spune, că în noaptea de Sfântă-Mărie, îngrijitorul schitului, ieșind dela utrină, ar fi stat puțin să se odihnească pe culmea dealului, sub care e astăzi mănăstirea Sinaia și fiind ostenit, ar fi ațipit, și un vis prea frumos i s'ar fi arătat în somn. I se părea că din vale cântări îngerești se auzeau înălțându-se în slăvi, iar jos, pe-o poeniță, se făcea parcă o lumină mare ca ziua și două cete de tineri, îmbrăcați în alb, cu lumânări aprinse, cântau troparul adormirii și, cum au încetat cântările, s'a pus iarăși întunericul nopții". Mai târziu, auzind despre asta spătarul Mihai Cantacuzino — și aducându-și aminte că, pe când se afla, ascuns de prigonirile Turcilor, în muntele Sinai din Arabia, cugeta că, de se va mai întoarce cu zile în țară, să facă o biserică, — a pus de a zidit o mânăstire pe poenița aceea, din vale de schitul Molomoț, și i-a zis *Sinaia* „după asemănarea Sinăei cei mari". Și a stat această mânăstire aproape două veacuri pitită în pustietatea codrului, până ce într'o zi, viind Domnitorul Carol I pe aici, și plăcându-i mult frumusețea locurilor, a hotărît să-și facă așezare de vară în valea asta liniștită și răcoroasă. Copacii s'au abătut, un falnic castel s'a ridicat de-asupra Peleșului, ș'un oraș a răsărit, ca 'n basme, pe coastele muntelui Furnica. Stau astăzi bătrânii, vechii cărăuși cari, de pe la Orății până la „Slonul de piatră" de sub Zamoră, umblau cu chervanele numai prin pustietăți, stau și se uită, ca la o minune, la atâta sodom de case, care de care mai mândre, cătărate pe brâele muntelui și parcă tot nu le vine să-și creadă ochilor... Iar noaptea, noaptea când tot orașul strălucește la lumina lămpilor electrice, când cele mai frumoase stele parcă s'au scoborît din cer, ca să dea farmec

văii acesteia, Sinaia pare o vedenie de prin alte lumi, — Bucegii se înalță și o privesc înmărmuriți, — un mândru colțișor de raiu aninat pe poalele lor; și'și zic și ei, de bună seamă, vorba bătrânească: *„Omul sfințește locul"*. Unde-i schivnicul dela Molomoț, să-și vază aevea visul lui de acum două sute de ani?

De jos, din marginea parcului, o luăm încet pe șoseaua ce urcă trăgănat la deal, trecem prin curtea mănăstirii și scoborîm pe valea-Peleșului. Un tăpșan verde se ridică în fața noastră și sus, pe-o așezătură deschisă la soare, svelt și luminos iese din codru „Castelul Peleș" — podoabă uimitoare, de o măreție și de o frumusețe cum nici prin basme nu s'a pomenit. Răzoare de flori îl încunjoară, molcom îi cântă și-i sar împrejur izvoarele, și-i aruncă pietre scumpe, iar soarele, la asfințit, se oprește pe „Piatra Arsă" și lung, și cu drag se uită în vale la minunea asta, și par'că nu se îndură să mai plece. — Așa, cătând spre castel, moșnegii Bucegilor au văzut într'o seară pe Regina noastră stând gânditoare la fereastră, și i-au trimes veste prin crainicul Peleș, c'ar vrea să stea de vorbă — mărire cu mărire — că multe au de spus și-s mii de ani de când așteaptă o minte să-i priceapă. Și le-a răspuns buna Regină, că-i gata să-i asculte. Și s'au pornit atunci gureșul Peleș și „Vârful cu dor" și „Furnica" și „Jepii" și „Omul" și toți munții, și toate izvoarele cuprinsului acestuia, și și-au spus tainele și păsurile lor, dela Adam Babadam și i-a ascultat Măria Sa, cu milă și cu dragoste, pe fiecare, iar din spusele lor o măiastră carte a izvodit, o carte plină de adâncuri, neperitoare, ca și munții și izvoarele, cari i-au povestit-o.

43. Câmpina. Valea Doftanei. Slănicul Prahovei.

Dela Sinaia șoseaua se îndoaie puțin pe vale, apoi cotește la stânga, trece Prahova, și, amăgind dealul, se urcă tiptil pe brâele-i încâlcite, dă stâncile la o parte, așterne pod înalt peste Orății și iese în luminișul dela Posada. De-aici se deschide cea mai largă și mai frumoasă vedere, pe valea Prahovei în jos. Se trag perdelele munților în lături și, în depărtare, cât bate ochiul, vezi lunga șerpuire-a apei presărând pete de argint, din ce în ce mai mici, din ce în ce mai dese, pe prundul alb, între malurile-i rupte, din ce în ce mai plecate, din ce în ce mai strîmte; — o lumină dulce, odihnitoare, limpezește valea, dealurile sure se topesc în adâncimea zărilor. De pe la Orății șoseaua e tăiată în munte, din marginea ei se prăbușesc în jos teancuri de lespezi uriașe, cărți răscolite, pe filele cărora a scris vremea istoria sbuciumată a pământului. Jos vâjie Prahova, codrii clocotesc de zgomotul trenurilor. Pe la Comarnic valea se mai lărgește, șoseaua trece de partea cealaltă, pe dealul din stânga, străbate Breaza, și se lasă trăgănat în jos, între malurile sparte și înegrite de păcură, de sub podișul Câmpinei. De-aici încolo Prahova iese în larg, soarbe undele Teleajenului din jos de Ploești, și la hotarul județului se toarnă în Ialomița, care duce Dunării toate apele Bucegilor.

Părăsim șoseaua, urcăm dealul din stânga și intrăm în Câmpina — un orășel liniștit, așternut la pragul munților, pe-o colină desvălită, bogată în izvoare de petrol. Aici trăește, într'o căsuță retrasă, departe de zgomotul lumii, cel mai mare artist al neamului nostru — pictorul Grigorescu. — In ce lumină fermecătoare ni se arată frumusețile țării pe pânzele acestui maestru! Sub ceruri albastre, calde, pe întinse revărsări de plaiuri, pasc turme de oi; un cioban stă răzemat în bâtă pe-o

muche de deal; păduri ruginite de toamnă își scutură frunza, nori albi, ușori, se mișcă pe de-asupra lor; pe văi departe sclipesc râuri de argint; căsuțe albe, vesele, se ivesc dintre copaci; de pe colnice coboară încet, alene, boi înjugați la care încărcate cu fân; într'un

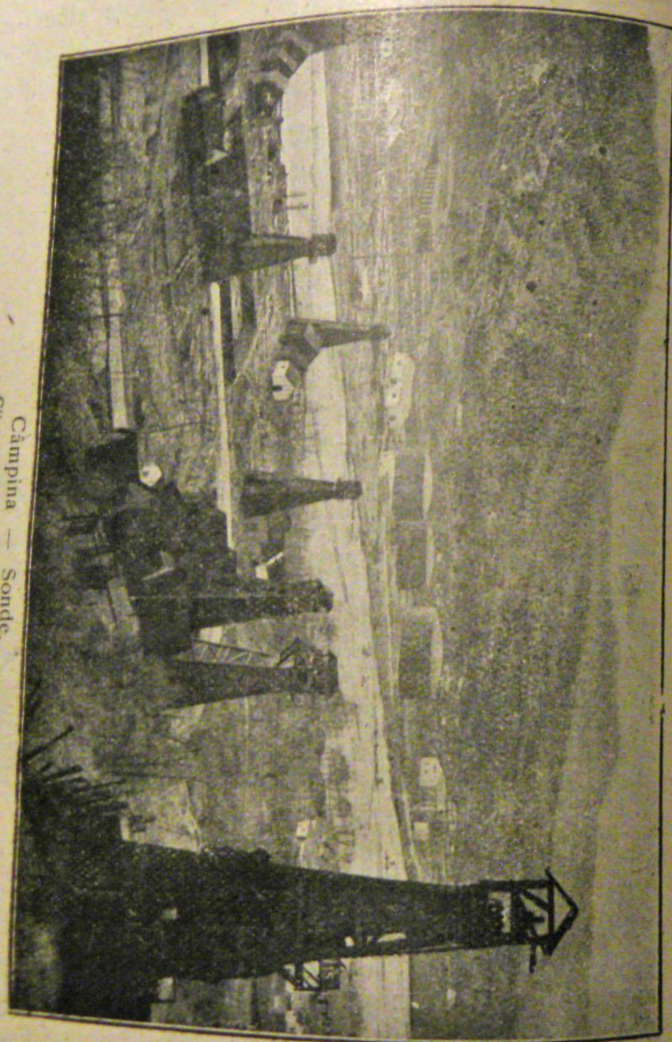

Posada.

Clișeu: Inginer Stelian Petrescu.

nor de praf trece pe drum o lae de țigani; o țărancă înaltă, sveltă pășește agale și toarce, ducând la păscut un cârd de viței... Și nu știu ce aer de bunătate, de liniște, și de curată și înălțătoare iubire plutește în jurul acestei lumi eșite din mâna artistului, — o lume sănătoasă, în care toate trăesc: un colțișor de pajiște,

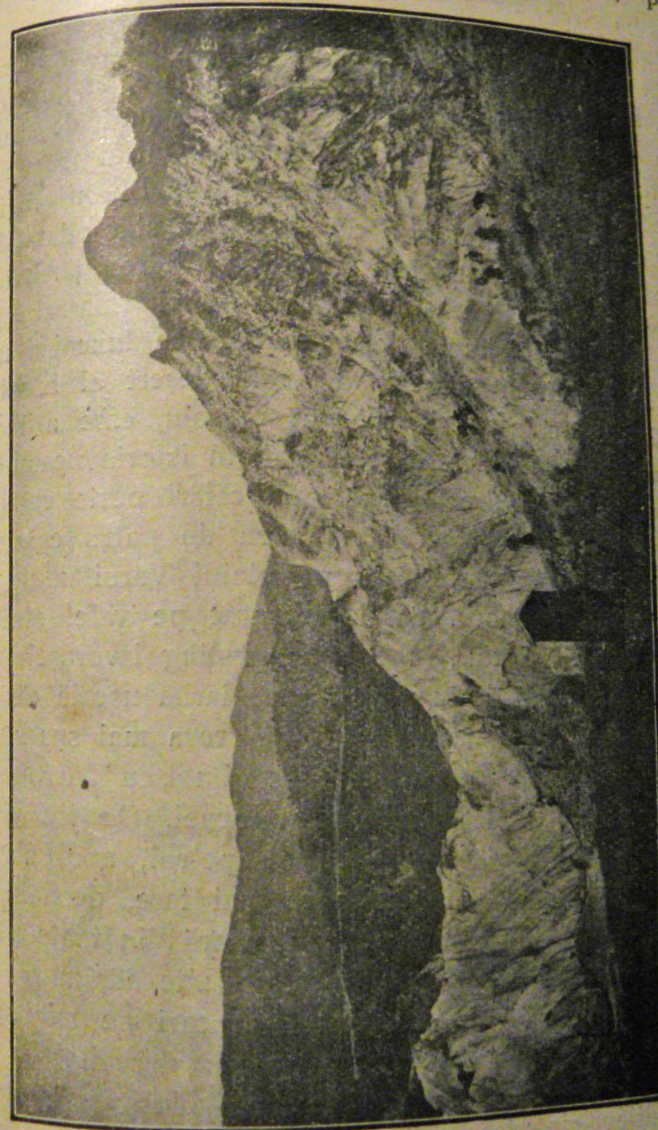
o tufă subțire și albă de mesteacăn, o gingașă floare de câmp, — vii te privesc din tablou, îți surâd, îți vorbesc

Câmpina — Sonde.
Clișeu: „Cartea Românească".

cu drag, și ce de lucruri frumoase-ți spun de țara ta!
Eșim înseninați din casa maestrului, ca dintr'o bi-

serică, în care ne-am rugat. Ni-s plini încă ochii de atâta lumină, și când, după un ceas de urcuș prin

Munte de sare.

pădure, scoborîm în valea deschisă a Doftaneĭ, ni se pare că luncile verzi, și casele albe de pe poalele mă-

gurilor, și vitele ce pasc, și cârciuma de la drum și malurile rupte ce se depărtează în susul văii spre Teșila, sunt podoabe desprinse de pe pânzele artistului.

In stânga Doftanei se arată, pe încheietura colinelor, satul Telega, cu bogata-i ocnă de sare, la gura căreia vine, peste dealul Câmpinei, o ramură de drum de fier. Mai în sus, spre miază-noapte, într'o frumoasă deschidere de șes, e vechea mânăstire Brebu, îngrădită cu ziduri înalte, ca o cetate. Aici a stat odată, îngrijată, și a bătut mătănii pentru mântuirea țării, milostiva Domnița Elena, soția lui Matei Basarab, pe când Domnul, în lupta dela Finta, roșea lunca și undele Ialomiței cu sângele vărsat în deșert al bieților Români, — crâncen și nelegiuit războiu, care a lăsat una din cele mai dureroase pagini, în istoria neamului nostru. — Dela Brebu o retezăm călări peste culmea Negrașului și, după un drum greu de patru ceasuri, ne lăsăm printre huceaguri, pe plaiul Vărbilăului, la Slănicul din Prahova. Satul e așezat pe vale, străbătut de apa Slănicului, în care se preling izvorașele ce mijesc de pe sub dealuri și lasă pe iarba uscată cărări albe de sare. In dreapta sunt băile, ceva mai sus sunt clădirile mari ale ocnei. Ne scoborîm „cu hârzobul" pe gura strâmtă și întunecoasă a ocnei. De jos vine răcoare și un năbușitor miros de petrol, apoi s'aud ciocanele zăngănind din ce în ce mai tare, deodată o lumină albă, scânteetoare, ne împresoară din toate părțile — am ajuns. Suntem aevea pe alte tărâmuri, în unul din acele palate de cristal, cu cari ne minunau basmele copilăriei. In uriașele galerii deschise, la o adâncime de aproape o sută de metri, sub lumina vie a lămpilor electrice, spărgătorii — ce viermuesc pe lângă pereții înalți și strălucitori ai bolților — par niște pitici, cari se joacă. Nimic nu se mai aseamănă

cu ce știm noi. Și sunetele sunt altfel aici, — izbesc ciocanele 'ntețit în sticloasele ziduri, blocuri mari, tăiate regulat, se răstoarnă greoae în cărucioare, bubue adâncul tot de zgomotele muncii. Suntem în una din cele mai bogate saline din lume; sute de ani am putea îndestula pământul numai cu sarea de aici. — Ne ridicăm: cu un fior de neliniște simțim golul crescând sub noi, tot mai departe și mai înfundat auzim zăngănitul topoarelor... Iată-ne iar la buna lumină a soarelui. — Puțin mai la deal e ocna părăsită, hăul fioros și răsunător, în fundul căruia nu te poți uita... Alături se înalță, cât o biserică, o stană albă de soare, răbufnită din sânul pământului, — scapără în soare muchile-i lucii și străvezii — pe sus ploile au împodobit-o cu „arabescuri".

44. Valea Teleajenului.

Prin frânturi de măguri, subt arșița soarelui, tăiem spre răsărit meleagurile pustii, scrijelate de izvoare sărate, ce usucă iarba pe unde trec, și ne lăsăm pe surpătura Runcului în valea Teleajenului. Ne oprim puțin în Vălenii-de-Munte, orășel vechiu, de peste șase sute de ani, așternut între islazuri și livezi de pruni, pe râușorul Văleanca. Pe spintecătura asta se vede că și-au făcut vad gloatele Tătarilor, când s'au năpustit încoace, pentru că toate satele de pe Teleajen, până în cheia Bratocii, păstrează amintiri — doine, legende, nume de locuri — de pe vremile acelea de groază. De-aici o luăm pe apa Teleajenului, pe lângă Drajna de sus, unde s'au descoperit de curând, pe culmea dealului Grădiștea, urmele unui însemnat lagăr roman — și după un drum de patru ceasuri, peste dealuri sparte de viiturile șuvoaelor, printre hârtoape prăpăstioase,

ieşim la mânăstirea Suzana, aşezată într'o poiană frumoasă, pe-o frunte de dâmb, sub care se asvârl în Teleajen pârâul Stanca din dreapta şi Epuraşul din stânga, tăind pe braniştea văii o cruce de argint.

Toacă. Imbrobodite peste comanac, în lungi rase de şeiac, lin păşesc măicuţele spre biserica din mijlocul curţii. De jur împrejur, pe marginile întinsului covor de iarbă, se înşiră chiliile — căsuţe albe, curate, gătite ca de sărbătoare, cu flori multe, dintre cari se înalţă mai mândre tomnaticele dumitriţe. Dulce, tânguitor, răsună în liniştea cuprinsului glasurile cântăreţelor de strană. In aer e un îmbătător miros de mintă şi de dumbravnic. Şi vorbe grăbite, neînţelese, bolborosesc pe sub pământ — e sfada apelor din vale.

Dela Suzana în sus, drumul se leagănă între dealuri îmbrăcate în codru, pe îndoiturile Teleajenului. Unde şi unde se desfac luminişuri verzi, răcorite de izvoare limpezi. Urcăm un ţăpşan, şi deodată, ca şi cum s'ar fi tras repede o perdea, înaintea noastră se face larg şi o privelişte neaşteptată ni se deschide. In fund, un şir de munţi îmbrăţişează zarea, — din desimea codrilor, ce-i învălesc pân' la brâu, falnic îşi înalţă grebenii colţuroşi, albi ca sideful, desfăşuraţi în arc pe albastrul cerului; iar jos, în mijlocul acestei mândre îngrădiri de codri şi de munţi, o încântătoare poiană s'aşterne pe malul stâng al Teleajenului: pe ea sunt presărate câteva case de ţară, mai la o parte în spre pădure-i mânăstirea Cheia, dincolo, la suişul drumului — vama „Bratocea“. Descălecăm în pragul acestui raiu, ascuns în pâlnia celor mai frumoşi munţi din „Şirul Tatarului“. — Deasupra noastră, ţancurile zimţuite ale Ţigăilor, aprinse de cele din urmă raze ale soarelui par o cunună de flăcări. Amurgul iese din codri. Pe vale e pace, răcoare, şi-un dulce miros de fâneaţă.

45. In munţii Buzăului. Siriu.

De pe culmea Tătarului, unde se răzoresc hotarele noastre cu ale Ardealului, ne luăm rămas bun dela mândreţele ţinutului Prahova, şi cătăm spre răsărit, peste clocotişul plaiurilor, la munţii cei plini de comori — la Carpaţii blânzi şi darnici ai Buzăului. In jurul nostru, în lumina limpede a zorilor, se înalţă mii de catedrale. Soarele răsare din spatele Siriului. Turlele ascuţite prind a se rumeni. Sub noi, ceaţa se risipeşte, pale fumurii plutesc pe creştetele codrilor, încep apele să se lămurească pe spintecătura văilor.

De-aici pornesc şi se desfac în zare spinările răschirate ale munţilor, — ca printre degetele unui pumn uriaş ţâşnesc, din toate părţile, râuri furioase ce trag în matca lor şuviţele despletite ale pâraelor ş'arunc'o plasă de argint peste podoabele Buzăului. In depărtare, cât gonesc ochii, se desfac podişuri verzi, plaiuri luminoase ce se lasă în cascade, pe stepenele munţilor, către satele răzleţite pe văi, — târle de oi se zăresc pe sub poalele codrilor, mori şi herăstrae de-alungul apelor. Intrăm în trecătoarea dela curmătura Crasnei, scoborim în valea Tătăruţului şi ieşim la cărare bătută de turme, în mândra pădure de molift, aşternută pe coastele muntelui Siriu. Urcăm din uşor, pe sub bolţi de cetini, printre înaltele ferige iubitoare de umbră; calde, sfiicioase mângâieri de soare tremură pe trunchii arămii; în stânga se deschid luminişuri — din pragul lor cătăm în larg, spre miazăzi. Departe, în zări, se desluşesc cătunele împrăştiate pe încheeturile măgurilor, întinsele obraţii ale Chiojdului-din-Bâsca, sat mare de moşneni cuprinşi, ale căror livezi şi islazuri pornesc din pajerea hotarului şi merg una până hăt în pripoarele Nehoiului, aproape de apa Buzăului. După două ceasuri de suiş trăgănat, eşim de-asupra, în înalta şi lu-

minoasa pustietate de pe „Feţele Siriului". Ne odihnim la capătul podişului, pe una din stâncile ce împrejmuesc încântătorul lac al Siriului. Stă soarele la nămezi. Peste vrăjitul cuprins domneşte o linişte dumnezeească. Uimiţi, ne uităm în apa lucie, în adâncul albastru al acestui crâmpeiu de cer încopcit în stânci, la picioarele noastre. Şi o clipă trăim în basme. Aici spun ciobanii că vin vulturii, primăvara, de beau apă ca să 'ntinerească, aici îşi învaţă puii să sboare, deasupra acestei oglinzi fermecate mijesc de somn, cu aripile întinse, trufaşii regi ai înălţimilor.

Ne lăsăm în jos pe pârâul Mreaja, care-şi trage izvorul din apele lacului, trecem prin locuri râpoase, peste grumaji de stânci, ca să dăm *mai de-a dreptul*, ceea ce-i pururea drumul cel mai lung, cum spune-aşa de bine înţeleptul nostru popor. Iată-ne în sfârşit pe frumoasa vale a Siriului, deschisă între păduri de brad şi plaiuri vesele, cu întinse fâneţe, ce-ţi odihnesc ochii şi te îmbată de mireazma florilor. Pe valea asta, aproape de apa Buzăului, ne întâlnim c'un tânăr învăţat francez, care umblă să afle vacul şi tainele pământului în cartea necercetată încă a munţilor noştri. — Frumuseţile naturii, ca şi ale artei, împrietenesc pe oameni uşor. El vine tot din Prahova, pe altă vale însă, pe Bâsca Chiojdului, a văzut cam aceleaşi locuri, pe cari le-am văzut şi noi, şi de aci încolo facem o bună parte din drum împreună.

46. Meledic.

După mai multe zile de călărie şi de zdruncin, şi nopţi de nesomn pe la stâne, să stai răsturnat într'un jilţ moale, pe-o limpede seară de vară, în liniştea solemnă a munţilor, subt un cer învăpăiat de stele, şi s'asculţi pe un străin deştept, care a umblat şi a văzut lume multă, să-l asculţi vorbindu-ţi cu uimire de ţara ta, de frumuseţile şi de bogăţiile ei, — iată o fericire din acelea, care-ţi lasă'n vieaţă dungi neşterse de lumină, cărări de-alungul cărora îţi porţi cu drag aducerile-aminte.

Suntem la Meledic, în una din cele mai largi deschizături din Carpaţii Buzăului. Măgura pe care stăm — un vârf înalt de unde privim toată valea Meledicului şi munţii depărtaţi cari o înconjoară — se cheamă „Gruiu Haiducilor". Un mândru castel se ridică pe marginea lacului, flori ne'mpresoară, stelele tremură în lac, lin clincătă pe vale apele Slănicului.

— Doamne, frumoasă ţară mai aveţi!... Pământul D-voastră e într'adevăr o mamă, care vă răsfaţă. El vă dă, aproape de-a gata — şi asta nu e totdeauna un bine — vă dă cu mâna largă fructele cele mai gustoase, grânele cele mai căutate în Europa, şi vinuri despre cari noi, la Paris, vorbim ca de lucruri din poveşti. In alte părţi, va să munceşti şi să asuzi din greu, să te lupţi piept la piept cu pământul, ca să smulgi şi tu ceva din bogăţiile lui, — fără să mai vorbim de ţările friguroase, unde gliea e săracă, şi unde oamenii sunt nevoiţi să ceară mărilor hrana pe care nu le-o poate da pământul. Aici am văzut păşuni întinse rămase nepăscute, păduri nemărginite ce par a fi crescut numai pentru podoaba munţilor şi adăpostul fiarelor, gorgane de sare şi râuri de păcură ce — de sine — au izbucnit din adâncuri, nerăbdătoare, viind *ele la D-voastră*. Eu am rămas pe gânduri, ieri, la Lopătari, când am văzut pe deal limbile acelea de flăcări străvezii, tremurătoare în bătaia soarelui, — îmi închipuiam... — poţi oare să nu visezi într'o ţară ca a D-tale?... îmi închipuiam, că — pe dealul acela al Smoleanului, s'ar

ridica un oraş, care s'ar încălzi şi s'ar lumina cu un gaz aşa de curat, strecurat cu atâta grijă şi împărţit cu atâta dărnicie de bunul D-voastră pământ, şi că toţi munţii aceştia — frumoşii munţi ai Buzăului, cari au lacuri, şi chihlimbar, şi aur — şi-ar deschide de odată ascunsele lor comori şi le-ar revărsa asupra acelui oraş, asupra ţării întregi... Ce noapte divină, şi cum te îndeamnă la vorbă şi la vedenii!... Spune drept, dacă patria D-voastră — pe care îmi închipui cât trebuie s'o iubiţi — nu vă dă adesea visuri de acestea, dintr'o mie şi una de nopţi. In orice caz, mărturiseşte că sunteţi un popor fericit.

— Ar trebui să fim. Iţi spuneam însă ce istorie sbuciumată am avut — o luptă a fost, aproape toată vieaţa noastră, şi un câmp de jaf şi de măcel pământul ţării. Şi azi găsesc plugarii noştri săgeţi pe unde ară, şi pinteni şi zăbale ruginite, şi oase de cai cu oase de viteji amestecate. Pe când D-voastră munceaţi în linişte, şi ridicaţi altarele luminii apusene, noi păzeam, — străji credincioase şi neadormite — la porţile Carpaţilor, noi ne luptam sărmanii, neştiuţi şi neajutaţi de nimeni, şi apărăm cu sângele nostru sfânta şi rodnica D-voastră pace... Gardă care moare — cum ziceţi în mândra D-voastră limbă — moare, dar nu se predă. *Noi* am fost garda aceea! Vedeţi dar, că nu vă suntem tocmai străini, că am pus şi noi ceva — de departe — la lumina asta mare, spre care de-abia acum, de câtiva ani, putem să ne întoarcem faţa şi să ne adăpăm, la strălucirea ei, sufletele noastre aşa de însetate, de veacuri însetate. Poporul nostru e încă sub spaima primejdiilor, prin cari a trecut. El nu-i strângător, pentru că a strâns de mii de ori, şi de mii de ori a fost jăfuit; el nu-i increzător în dreptatea şi rânduiala omenească, pentru că mereu s'a încrezut, şi mereu a fost înşelat, şi de oameni, şi de soartă. El e acum, bietul, ca un copil bătut, un copil bun, blând, înzestrat cu cele mai alese însuşiri — comori ascunse dorm încă în sufletul lui ca şi în pământul pe care trăeşte — şi'n ziua când, înseninat şi trezit la adevărata viaţă, va fi chemat să şi le arate, nu va fi popor pe lume mai cuminte, mai generos şi mai de ispravă, ca poporul românesc.

Şi atunci, scumpul meu domn, frumosul D-tale vis, visul nostru al tuturora, nu va mai fi un vis.

47. Muntele Penteleu. Mânăstirea Găvanu.

Soarele e de trei suliţi pe cer, spune Moş Gheorghe, — la noi sunt zece ore, şi când am plecat nu se zărea vârf de suliţă. Departe a rămas în urma noastră valea Meledicului, cu băile ei, cu mândru-i castel şi strălucitoarele-i lacuri, cu vechea mânăstire şi posomorîtele ruini ale Cetăţii lui Vintilă-Vodă, de pe malul Slănicului. Numai legendele, minunatele legende ale Meledicului, merg cu noi pe plaiuri. Le poartă Moş Gheorghe în tolbă. Şi cum le spune!...

— De unde le ştii aşa, Moş Gheorghe, că D-ta nu eşti de pe-aici?...

— Ei, apoi au mai venit *ele* pe la noi...

Vorbeşte rar şi aşezat. Din când în când îşi dă puţin capul pe spate, surâde pe sub mustaţă, şi atunci toată faţa i se luminează.

Un trup mijlociu, vânos, sprinten la mişcări, — picioru1 strâns bine 'n opincă, iţari de dimie, o curelușă peste cămaşa de cânepă, scurtă în poale, strâmtă în mâneci — un chip uscăţiv, fără vârstă, ars de soare, ochii vii, mustaţa roşcovană, tunsă puţin pe buze, chica retezată, şi o căciulă cât toate zilele, pe care-o dă Moş Gheorghe — la anume vorbe — — când pe

ochi, când pe ceafă, când pe-o ureche. E pândar în
Jitia, și-i zice lumea *moș* de când era mic, pentru că
vorbea „în tâlcuri“ și tot cu oamenii mari îi plăcea
să stea. Are un frate în București, învățat, însurat, pro-
copsit acolo; de zece ani n'a mai venit în satul lui și
nu mai vrea să știe de cei cari și-au luat mămăliga
dela gură, ca să-l dea la carte.

— S'a făcut boier... Săracu!

— De ce sărac, Moș Gheorghe, că zici c'a ajuns
bine?

— Hm... bine să-i dea Dumnezeu Da eu știu o
vorbă, țărănească de-a noastră, și mi-i dragă, ș'o spun
și la copii acasă:

„Decât să 'nting în unt
Și să mă uit în pământ —
Mai bine să 'nting în sare
Și să mă uit la soare!“

Frumos și-a dat căciula pe ceafă și s'a uitat în sus,
iar mie mi s'a părut că văd în el — în scăpărarea ace-
lei clipe — toată mândria neamului românesc.

Tăiem în lung înaltul desvăliș de pe „Podul Calu-
lui“. In jurul nostru, eșind din văi, codrii de brazi
se agață de stânci. Pe de-asupra lor ochii scapătă de-
parte, în largul zărilor. Spre miază-noapte s'alungă și-
rul nesfârșit de măguri, ca valurile unei mări. Falnic
și luminos se ridică în fund blândul rege al atâtor
înălțimi, vestitul Penteleu, cu cele mai grase pășuni,
cu cele mai încântătoare și mai bogate plaiuri din tot
cuprinsul Carpaților noștri. Din podișuri moi, trăgă-
nate, pare că-l vezi cum crește, cum se desface în sus,
puternic și singur, lămurindu-și fruntea boltită pe al-
bastrul cerului, împingându-și spinarea rotundă, gigan-

tică, spre munții Ardealului. Din trunchiul lui pornesc,
răschirate, ca degetele unei mâini, cele cinci ramuri
mari, descoperite: Cernatul, Miclăușul, Piciorul Caprei,
Viforîtul și Zănoaga. Pete de umbră se poartă pe codri
și pe luminișuri. Intunecat, în manta-i de brazi, se
înalță în fața noastră muntele Cireșu.

Cărarea intră în desiș. Răsună sub picior pământul
uscat și vânăt ca cenușa. Tufe mărunte de afine se
întind pe lângă arborii doborîți de bătrânețâ.

— Mai avem mult, Moș Gheorghe, pân' la Găvan?

— Mai e nițel. Așa ca o fugă de iapă... până crapă.

Urcăm din greu pe tihăraele umbrite ale Cireșului,
— maluri de sigă sparte de puhoae, brazi de înălțimi
uimitoare, fagi stufoși cu ramurile încărcate de jir, pe
dâmburi deschise mesteacăni albi, cu frunza măruntă,
ușoară — o ploaie de bănuți în aer; jos, în vale, s'a-
runcă vâjâind undele sbuciumate ale Jghiabului. Un
cerb speriat trece în goană pe dinaintea noastră, cu
botul înainte, cu coarnele lăsate pe spate, ca o săgeată
spintecă desișul, lung freamătă pădurea în lungul lui.
O luăm pe hățașe la stânga și scoborîm în Găvanu.
Descălecăm în curtea verde, tăcută, tristă, a mâ-
năstirii.

— Uf, că greu a mai fost, zic eu, schiopătând puțin
de osteneală.

Da Moș Gheorghe, care-a venit pe jos tot drumul,
și cu merindele în spinare, clatină din cap, surâde pe
sub mustață și mă privește lung.

— Asta-i curat vorba aia: „In loc să geamă boii,
scârțâie caru“.

Mânăstirea este ascunsă într'o poeniță sub tăetura
dreaptă, prăpăstioasă, a muntelui Găvanu: o bisericuță
de lemn în mijlocul curții, pe de lături câteva chilii
vechi, unele în ruină, — în fund un izvor, dela care
pleacă în deal o cărărue ce duce printre stânci la o

cocioabă, adevărată vizuină, unde trăeşte singur — de optzeci de ani *singur* în această pustietate — schimnicul Sofronie. Ne-a întrebat „cine mai domneşte pe ţară şi ce mai e pe lume". Acum un veac a fost cătană sub Ipsilante Vodă, pe vremea Pasvangiilor. Ne-a spus că — înainte de-a veni aici — a fost călugăr la „Poiana Mărului". Ne-a vorbit cu dor de „curţile" şi biserica de-acolo şi-a dat să plângă, dar ochii lui nu mai aveau lăcrimi, — a oftat adânc, şi cu multă jale-a zis: „Cântă cucu' la Poiana Mărului!"

48. In Râmnicu-Sărat.

Din codrii Găvanelor ieşim pe 'ntinsoare de plaiuri, spre răsărit, pe sub „Gropile de aur" din muntele Bisoca — Abrudul Buzăului — lăsăm în urmă sate, împrăştiate pe văi, şi lacuri cu ostroave plutitoare, şi izvoare sărate ce-aştern, pe unde trec cărări de zăpadă — şi, după vreo trei ceasuri de umblet tot pe locuri învălurate şi pe sub frânturi de dealuri descoperite, cotim la stânga şi dăm în măreaţa spintecătură a Râmnicului. Valea se deschide ca o carte, — pe malurile-i răvărsate, de-o uimitoare înălţime, se înfig gospodării, căsuţe rari, fâneţe îngrădite cu leaţuri, fâşioare de livezi prinse pe clinuri înguste, gata parcă să se pornească şi să curgă toate de râpă. Aici, la capătul Bisocei, e schitul „Poiana Mărului", ascuns în mijlocul pădurii ce îmbracă până jos malul drept al Râmnicului. Ne scoborîm în adâncul prăpăstios al văii şi trecem râul prin vad. Soarele asfinţeşte. In fund, pe Bisoca, norii aprinşi se farmă, bulgări de jăratic se împrăştie pe cer, — înaltul mal din faţa noastră e rumenit, ca de bătaia unei flacări. Urcăm pe cărări pie-

zişe pripoarele descoperite, — umbra înserării ne-ajunge din urmă, şi intrăm cu ea în satul Jitia. De-aici încep să se ridice grebenii munţilor ce încununează partea dinspre miazănoapte a Râmnicului-Sărat.

A doua zi dimineaţă o luăm în sus, către strunga de zare ce se deschide printre „Piatra Vânătă" şi ţuguiul păduros al „Stejicului". Ne lăsăm pe pârâul Cerbului — aceeaşi tăetură de maluri, acelaş pământ scrupos, uscat, plesnit în toate părţile.

— Nu ţi-e cald, Moş Gheorghe, cu căciula aia mare?

— Nu, că-s deprins; şi-mi mai ţin răcoare ţidulele de bir, pe cari le păstrez în fund, şi pacul de tutun... că ziua mi-i geantă, şi noaptea mi-i căpătâi, când dorm în ţarnă, pe pământul gol. Iar când sunt singur, şi mi-i urît şi-mi urlă capul de nevoi, îmi pun căciula lângă mine şi stau cu ea de vorbă, cum ai sta d-ta c'un prieten... Hei, câte sfaturi bune n'am avut eu dela căciula asta!

Abatem la stânga şi urcăm pe podişuri verzi, înecate de soare. Căsuţe albe, rari, încep să se ivească pe trâmba de fâneaţă uşor înclinată pe spatele rotund al muntelui. De sus, bisericuţa de lemn priveşte în vale, peste micile gospodării împrăştiate pe întinsul tăpşan. E satul *Niculele,* aşternut în lumină, în zarişte largă şi'n miros de flori. Ieşim din sat, şi trecem pe lângă două stânci mari ce răsar, ca din senin, în mijlocul pajiştii. Sunt „Pietrele Fetei". Moş Gheorghe ne arată, spre stânga, vârful înalt şi colţuros al muntelui...

— Eaca acolo şedeau şi se jucau odată doi copii de uriaş — o fată şi un băiat — şi câtând încoace, pe plaiul Niculelor, au făcut rămăşag între ei: care o svârli mai departe — ş'au luat fiecare câte-o stâncă din ţancul muntelui, cum am lua noi o pietricică, ş'a aruncat întâi băiatul, şi piatra lui... uite-o lângă râpă,

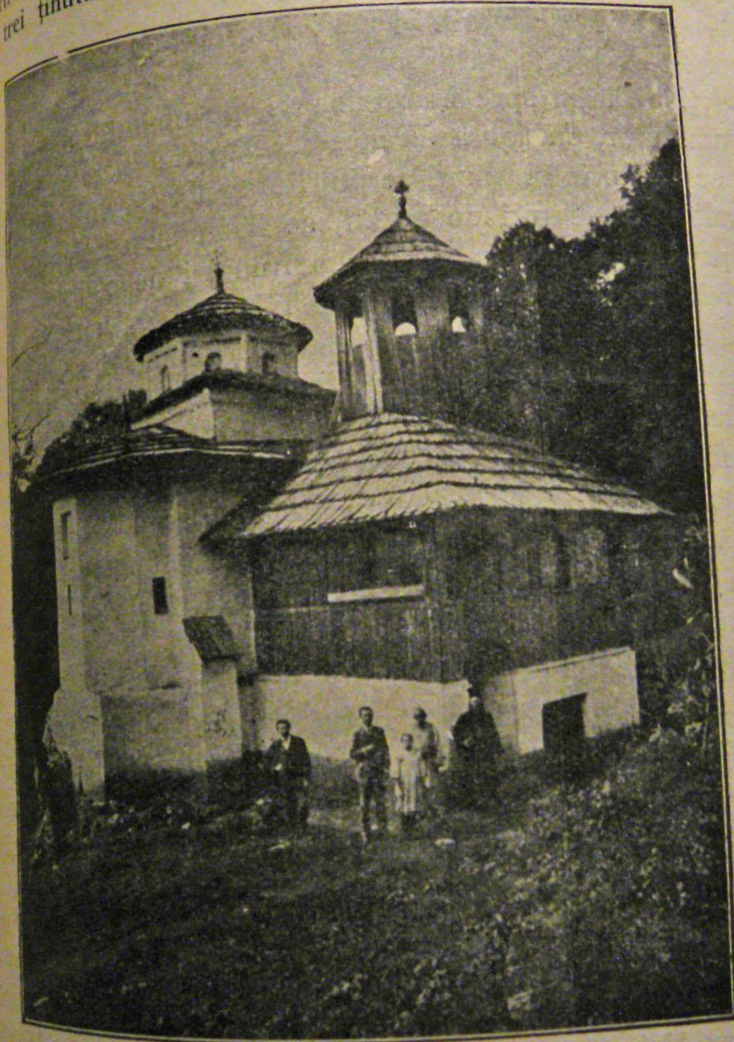
iar când a svârlit fata — a sbârnâit stânca în văzduh, ca scăpată din praştie, şi tocmai aici a căzut... Ş'atunci băiatul, de necaz c'a rămas de ruşine, s'a repezit de sus şi numai odată a izbit cu baltagu'n piatră ş'a despicat-o în două, cum o vedeţi, — iar fata s'a pus pe-un râs, de-au clocotit văile şi codrii până'n coclaurile Vrancei. — Astea erau pe vremea „Jidovilor", cari păşeau pe munţi ca pe muşuroae şi uscau râurile dintr'o sorbitură... Ce lume-o fi fost pe atunci, — că ci-că tot aşa un copil de urieaş, purtându-se pe meleagurile astea, a găsit într'o vale un sat de-ale noastre şi l-a strâns cu case cu tot în poala cămăşuţii, ş'a dat fuga la mă-sa, bucuros: „Uite mamă, ce-am găsit eu". Şi mă-sa, plecându-se pe micile gângănii ce furnicau în poala ţâncului, s'a uitat cu luare aminte, şi i-a spus: „Du-i la loc, dragul mamei, că ăştiia-s oameni şi *ei* or să stăpânească pământul".

Străbatem codrul de brazi, aşternut pe poalele muntelui „Piatra", şi eşim iarăşi în luminiş. Ne ridicăm pe trepte largi de pajişte, valea se deschide din ce în ce mai mândră în urma noastră, trecem un tăpşan, apoi altul şi iată-ne sus, pe vârful Muntiorului.

Aici suntem în pragul Moldovei. Din coapsa acestui munte sbucnesc, bolborosind, şi se împing spre răsărit undele Milcovului, cari pentru multă şi amară vreme au curmat în două pământul ţării şi istoria neamului nostru. O dungă neagră aşterne Milcovul peste trecutul patriei noastre. Numele lui recheamă atâtea amintiri dureroase: războaie crâncene între Ştefan cel Mare şi Radu cel Frumos, — între Tomşa şi Petru Şchiopul, — între Mihai Viteazu şi Simion Movilă... — aproape patru veacuri de luptă vrăjmaşă între fraţi! Şi nu e apă pe albia acestui râu — cât sânge şi câte lacrimi s'au vărsat pe malurile lui.

O iarbă subţire, culcată de vânturi, s'aşterne ca un

covor, pe largul, înaltul creştet al Muntiorului. Privirile noastre, însetate de spaţiu, sboară peste munţii a trei ţinuturi. Sute de piscuri răsar de pretutindeni,

Schitul Poiana Mărului

se desfac unele din altele, zimţuind zarea până în albastrul depărtărilor. Numai spre răsărit, în strunga ce se deschide pe lângă Zboina Frumoasă, s'astâmpără

clocotul pământului, și măgurile se pleacă, dând goană vederii pe valea netedă, fumurie a Siretului.

49. In Vrancea.

Ne lăsăm spre miază-noapte, pe plaiurile umbrite ale munților, în „țara Vrancei". Departe 'naintea noastră, se văd printre munți șerpuirile apelor, și'n lungul văilor albe, cu sclipiri de argint, se lămuresc satele, ca 'ntr'o panoramă, presărate pe sub frânturi de codru. — Soarele scapătă către asfințit, fuioare de nori izvorăsc din adâncuri, un vultur plutește, cu aripile întinse, în creștetul zării — pe coaste răsună tălăngi, și glasuri de ape, și doine din fluer. In tot cuprinsul e un farmec, care ne spune c'am pășit pe pragul unei alte lumi. Descălecăm, și tăiem pripoarele de-adreptul; străbatem pădurea de brazi ce acopere poalele muntelui și, pe la aprinsul stelelor, ieșim în larg, pe valea Zăbalei, la satul Nereju.

Intr'adevăr, Vrancea e o altă lume. De-aici s'abat Carpații, împingându-și culmile spre miază-noapte. Din îndoitura lor se rup lungi șiruri de munți: Giurgiul, Alunișul, Lapoșul, Culmea Neagră, Soveja, Zăbrăuții, Lepșa, puternice brațe ce se desfac și prind în arcurile lor mândrul plaiu al Vrancei, îngrădindu-i codrii, satele și izvoarele, ca într'o cetate uriașă. — O armată în Vrancea s'ar bate c'o lume.

„Era o babă văduvă, și avea șapte feciori"... Așa-și încep Vrâncenii frumoasa lor legendă. „Și cum sta bătrâna pe prispă și torcea, către un amurg de seară, iată că tresare de-un tropot venit de pe deal — un călăreț se oprește în fața ei trudit, cu calul în spume. — Sunt Ștefan, Turcii ne-au călcat țara, vin din războiu, oastea mi-i spartă... și-s singur.

— Dumnezeu te-a îndreptat, Stăpâne, la ușa mea. Am șapte feciori, frumoși și voinici, și mi-s dragi ca lumina ochilor... ai tăi sunt Doamne.

In zori sunau din corn, pe munții Moldovei, cei șapte voinici. Curgeau plăeșii roiuri de pe sub poalele codrilor. Oaste nouă ieși ca din pământ. Ș'a pornit Domnul cu ea, într'un ceas bun, și s'a lăsat pe neașteptate asupra Turcilor, cari se credeau stăpâni pe țară. Atunci a văzut Ștefan, ce pot flăcăii Vrâncioaei! Cădeau turbanele sub brațele lor, ca spicele sub secere. De dimineață până 'n noapte a ținut lupta, ș'atâta măcel a fost, și atâția păgâni au pierit, cât s'au cruntat apele de sângele lor. Iar când s'a întors marele Voivod, biruitor, în cuibul lui de vultur, la Cetatea Neamțului, a chemat cu drag pe cei șapte voinici și le-a zis: „Voi sunteți șapte frați — în Vrancea sunt șapte munți, — ai voștri să fie de veci — și neam de neamul vostru să-i stăpânească în pace!..."

Și multă vreme răzeșii Vrancei bir n'au plătit, podvadă n'au făcut, singuri și-au fost stăpâni, — iar sub domnii fanarioți spuneau cu fală: „Niciodată droșca unui Grec n'a ridicat colbul de pe drumurile noastre!"

Inchiși în munți, departe de sbuciumul orașelor, sănătoși, deștepți și harnici, Vrâncenii sunt, cu adevărat, mândri — mândri de noblețea lor militărească, de graiul și de portul lor românesc, de doinele și de legendele lor, de sculele, scoarțele și alesăturile, ce fac podoaba casei, și pe cari nu ți le-ar vinde pentru nimic în lume, mândri până și de numele plaiurilor lor, voinicesc și sonor ca un strigăt de trâmbiță. Și ce frumos s'au luptat Vrâncenii în războiul dela 77! Cu pieptul deschis se duceau la moarte. Ei țineau să arate lumii, că în dorobanții Domnitorului Carol sunt sufletele vechilor plăeși ai lui Ștefan cel Mare.

De dimineață ne scoală morile și herăstraele Nere-

iului. Incălecăm și o luăm în jos pe Zăbala. Valea e în ceață, munții fumegă. Inaintăm în pasul calului, pe cotiturile apei, trecem prin satele Spulberul, Paltinul, împrăștiate de-o parte și de alta pe poalele munților — și pe-aproape de nămezi coborîm în Năruja, cea mai cuprinsă așezare de pe valea asta, așternută sub măguri de sare, la răscrucea apelor, unde s'aruncă pârâul Năruja în matca Zăbalei. E soare și liniște. Vitele rumegă pe prund. Gospodarii robotesc pe lângă casă, în așteptarea mămăligii. Numai dârstele și pivele toacă pe pârău.

Rupte și prăpăstioase se înalță în zări spinările munților. Pe unele locuri se văd ca niște răni urmele vechilor codri. Valea se pleacă. Apele spumegă din ce în ce mai zorite, sfărmându-se de stânci, în bulgări de cristal. Sosim la gura Zăbalei, în satul Prisaca. De-aici o luăm la stânga, pe spintecătura noduroasă a Putnei. Alte priveliști încep și toate parcă-s mai mărețe. Acum urcăm în susul apei. Din când în când munții se dau la o parte, ca să facă loc satelor. Ogoare și livezi s'aștern pe podișuri întinse. Se îmbracă ponoarele în păduri. Trecem prin Bârsești, prin Tulnici — și ne oprim în prăbușitura stâncilor dela „Săritoarea Putnei". Aici munții s'apropie, se strâng, să sugrume râul în zidurile lor de piatră; și Putna se sbate, se smulge biruitoare din încleștarea lor. Pe lespezi mari, culcate, coboară praguri, praguri, se toarnă toată'n copci adânci, și fierbe de mânie, și iar dau munții s'o prindă, și iar îi răpune. Lung freamătă codrii de strigătele ei, — din când în când se lasă în culcușuri largi, odihnitoare, și pare c'ațipește-o clipă pe căpătâiul stâncilor învinse.

Urcăm prin strâmtoare, cărarea-i teșoasă, caii trudiți, și valea se îneacă de umbră. Dormim noaptea la un conac de herăstrae, pe Lepșa. A doua zi ne lăsăm,

prin rariști de codru, pe albia Șușiței și pe la amiază sosim în Soveja, în dulcea Sovejă, așternută pe o luminoasă deschidere de plaiu, în mijlocul munților, între păduri de brad, la porțile Vrancei. Albe, curate, se saltă, căsuțele dintre livezi, și toate-ți surâd și te cheamă cu drag. Un tăpșan acoperit cu molifți desparte cele două cătune: Rucărenii și Dragoslovenii. Pe încheeturile măgurilor, de pretutindeni, izvoare limpezi, vin să se arunce în matca Șușiței. Pe sus, cărări ispititoare strătae poenile și se adâncesc în desișuri. In fund munții își rotunjesc gheburile tărcate de soare. Sub strașina Zboinei, de-asupra pârâului Dragomira, dorm rămășițele vechei mănăstiri Soveja, unde Matei Basarab, Domnul Munteniei, a zidit, acum două veacuri și jumătate, o biserică mare „afară de hotarele țării *lui,* în locul moldovenesc al Vrancei", pe când Domnul Moldovei, Vasile Lupu, înălța în Târgoviște biserica „Stelea", — voind astfel cei doi Voivozi să sfințească pacea încheiată între ei, după atâta hainie și vărsare de sânge.

Insereză. Valea răsună de mugete. In aer e un miros răcoritor de brad și de fâneață. Și parcă n'ai mai intra în casă și parcă n'ai mai pleca de aici...

50. In munții Bacăului.

De pe larga tăetură a Șușiței, o luăm pe la Câmpuri în sus, pe pârâul Negru, urcăm spre miazănoapte, pe sub coastele Tihăraelor, prin păduri brăcuite, prin meleaguri pustii, scrijelate de rovine și ieșim, după două ceasuri de suiș, pe culmea Tempei, de unde ne lăsăm, ținând matca Haloșului, la „Mănăstirea Cașin". De aici începe lanțul frumoaselor sate de mocani, în-

șirate pe spintecătura Cașinului, până'n Trotuș. Vechea mănăstire s'a dărăpănat. Acum două sute cincizeci de ani, se ridicau pe măgura asta, încunjurată de codri, curțile Domnului Gheorghe Ștefan, întărite cu ziduri, ca o cetate, — au bătut vijeliile vremii și le-a amestecat cu pământul. Din toată strălucirea de odinioară, n'a mai rămas decât stema Moldovei, săpată în chenarul de marmură dela gârliciul tainiții, prin care au ieșit într'o noapte Domnul și curtenii de-au scăpat teferi, sub paváza codrului, pe când Turcii, în gloată mare, trosnind din sinețe, spărgeau porțile cetății.

Ne scoborim pe valea Cașinului în satul Onești, veche așezare de răzeși, pe-un șes așternut între dealuri, la răspântia celor mai sălbatice ape, ce se prăbușesc din munții Bacăului. Aici soarbe Trotușul, din dreapta, undele Oituzului și ale Cașinului, târându-le peste bolovani, le scoate la luncă, unde le primește, în patu-i larg și nisipos, Siretul — Dunărea Moldovei. Pe aici trece linia ferată care, urcând în sus pe strâmtoarea Trotușului, despică munții și răzbate în Ardeal, prin strunga dela Palanca. Din vatra Oneștilor facem un ceas cu trăsura, până'n Târgu-Ocna — un orășel drăguț, cuibărit pe apa Trotușului, între măguri acoperite cu vii și cu livezi. Lăsăm în dreapta gorganul vânăt, cu vestitele-i ocne, cari din timpurile cele mai îndepărtate și-au deschis țării nesfârșitele lor bogății de sare — ș'o luăm către apus, pe drumul uscat și colburos al Slănicului. Soarele se apropie de codri. In urma noastră, cu fața spre lunca Trotușului, rămâne, singuratică, înfiptă într'un mal, casa bătrânească a nemuritorului Negri. Ne uităm cu respect la zidurile acelea albe, ce de-abia se văd dintre copaci. — Acolo a trăit, acolo a visat, acolo a muncit pentru binele și fericirea noastră, blândul preot al Unirii — omul, pentru care iubirea de țară și de neam a fost o adevărată re-

ligie. Treptat zarea se închide. Drumul îngust șerpuește pe sub stânci, pe marginea Slănicului, ale cărui unde repezi vâjâie clăbucite de pietre. Sosim după un ceas, la vechiul „Cerdac" — două căsuțe, între cari se așterne, peste volbura apei, un umbrar de scânduri, mâzgălit de iscălituri. De-aici încolo se mai lărgește puțin; începe satul; mergem încă vr'un ceas printre casele rari, înșirate de-alungul pârâului, cotim la stânga, pe după o perdea de fagi, urcăm un dâmb și de odată înaintea noastră se descopăr, luminoase în rama lor de codru, Băile Slănic — Sinaia Moldovei.

Aici valea se închide din toate părțile: O horă de munți o prind la mijloc, și apele colcotă grămădite ca într'o pâlnie. Pe fundul văii, de-o parte și de alta a Slănicului, se înalță oteluri mari, vile atrăgătoare răsar dintre copaci, drumuri albe, netede, se'ndoae molatic peste tăpșanele verzi, cărări pietruite se cațără pe brâele măgurilor, pe sub bolți de ramuri; chioșcuri neașteptate-ți ies în cale. De sus te strigă vârfurile munților Cerbul, Puful, să-ți arate poenile lor înflorite și largile lor priveliști, peste clocotișul codrilor, înspre Poiana Sărată dela trecătoarea Oituzului și înspre „Poarta Vânturilor" dela Nemira-Mare. — Sbucnesc din stânci izvoarele binefăcătoare, descoperite acum o sută de ani de Serdarul Mihalachi Spiridon, care vâna cerbi și urși, pe unde ne primblăm noi azi în cântecul muzicii. Inaintăm, pe lângă băi, pe șoseaua ce șerpuește spre graniță. Tot mai tare s'aude înaintea noastră vuetul apei. Suntem la Cascadă. O punte s'așterne peste Slănic, — de pe ea ne uităm, pe după o perdea de brazi, la valul sclipitor ce se aruncă de pe pragul unei stânci, și cade plescăind pe-o lespede lată de piatră. Soarele aprinde curcubee în norul de pulbere ce se ridică, împrăștiind în aer o răcoare dulce, — pădurea răsună ca de-o fanfară.

Din Slănic pornim de dimineață pe cărăruia de codru ce sue în pripoarele munților, spre miază-noapte, trecem pe la obârșia izvoarelor sărate, peste hârtoapele sălbatice ale Nemirei, și ne lăsăm, după cinci ore de umblet prin pustietăți, în cătunul Poiana de pe pârăul Uzului. De-aici ținem spre răsărit, șleaul apei, și eșim pela Dărmănești, în mândra și bogata vale a Trotușului — Prahova Bacăului. Gonit din steiurile Solului, din Transilvania, Trotușul sparge pe la Palanca meterezele Tarcăului și, dând stâncile la o parte, deschide văi largi și roditoare pe poalele munților și le împodobește cu sate, cu fabrici, cu minunate castele și parcuri, așterne drum de fier, desfundă izvoare de păcură, mine de cărbuni și cariere de piatră, mișcă sute de herăstrae, cară plutele de vale, și strângând pâraele codrilor, se lasă voios la luncă, unde, tolănit pe nisip, ascultă fluerele doinașilor și-și joacă solzii de argint în razele soarelui.

Ne urcăm la Comănești, sat mare, frumos așezat între munți, pe tăpșane deschise, ușor înclinate spre apa Trotușului. Vuește valea de zgomotul morilor și al herăstraelor. In toate părțile e mișcare, zarvă — freamătul muncii. Sute de brațe harnice desfundă comorile pământului. Din când în când auzi, ca niște vaete prelungi, strigătele acelea de glasuri unite, cu cari obișnuesc muncitorii a se îndemna la ridicarea greutăților mari; — tăcut privește de pe podișul din stânga măreţul castel, care-și întinde'n fund, spre codri, parcu-i întunecos, cu drumuri tăinuite, bănci pe lacuri, cu punți peste cascade și cu boschete de portocali.

Pe'nserate sosim la Moinești, cea mai bogată schelă de petrol din Moldova. A doua zi luăm în sus valea Tazlăului Sărat și, după trei ceasuri de urcuș printre stânci cărmim la stânga, pe sub Runcu Stânelor, străbatem codrii de brazi ce se lasă ca niște plete pe ume-

ni Goșmanului, și intrăm în sălbatica, prăpăstioasa spintecătură a Tarcăului.

51. In munții Neamțului.

Ne lăsăm în jos pe la schitul Tarcău, pitit într'o poeniță la gura Bolohănișului; păduri nestrăbătute atârnă pe laturile stâncoase ale văii. Un nor se oprește de-asupra noastră; din creștetul cerului soarele-l săgetează și-l sparge; și alți nori se ridică, tot mai posomoriți, de prin văgăunile munților; în aer se face răcoare, frunzele încep să tremure, un pod de întuneric s'așterne în văzduh, și câteva minute nu se aude decât foșnetul pădurii. De odată ca un șarpe de foc, se svârcolește în nori, și un tunet groaznic zgudue cuprinsul: ne uităm îngrijați în urmă, ploaia vine perdea spre noi, și toată valea se umple de ropot. Intr'o clipă potopul ne ajunge, fulger după fulger spintecă tăria și tunetele se'nteţesc. Ne-adăpostim subt un fag, — în credința poporului nostru fagul e un copac sfânt, apărat de trăsnet. Urlă Tarcăul în vale, umflat de puhoae; din ce în ce mai tare s'aud grohotind bolovanii târâți în valurile-i posomorîte, și ploaia cade, cade vijelioasă, neostoită, răpăitoare ca o grindină, de crezi că se dărapănă munții. — Peste vr'un ceas se răzbună; bolta se limpezește, pădurile încropite de soare încep să aburească. Ne lăsăm la conacul herăstraelor, de unde se întinde, pe malul drept al Tarcăului, o linie ferată pentru căratul lemnelor în vale. Jos, pârăul s'asvârle învolburat pe scările-i de lespezi. De-o parte și de alta se înalță pripoare îmbrăcate în codru; încet picură ploaia de pe ramuri, rari licăriri de soare tremură în frunzișul umed, șopârlele gonite din culcușurile lor de năvala

apei, tânjesc pe lângă drum. O strungă luminoasă se deschide în faţa noastră — ieşim în valea Bistriţei.

A doua zi plecăm cu trăsura dela Gura Tarcăului, în sus, pe frumoasa şosea ce se aşterne ca o prispă lată dealungul Bistriţei, pe sub poalele codrilor. — Multe râuri s'aruncă din strâmtorile Carpaţilor în roditoarele noastre câmpii, nici unul însă nu deschide în băteliştea

Biserica din Hangu.
Foto : Pascu.

munţilor o vale mai luminoasă şi mai fermecătoare ca Bistriţa Moldovei. Ea întruneşte în întinsa-i domnie sălbăticia Jiului, măreţia Oltului şi bogăţiile Prahovei. Călătorii străini cari au străbătut-o pe plute, din Dorna până'n Piatra, o pun, cu drept, cuvânt, printre cele mai frumoase ape din lume. In vechime curgea pe prund de aur, şi purta numele de „Aurar“. — Drum larg despică printre măguri valurile-i repezi, şi falnic îi e

mersul. Se'nalţă codrii s'o privească, sprinţare-i sar pâraele în cale, plutaşii îi cântă doine, satele huzuresc pe mândrele-i maluri; pădurile au căprioare, izvoarele păstrăvi, şi Bistriţa lostriţi. — Trecem Bicazul, Buhalniţa, Hangul şi, dela Răpciuni, lăsăm şoseaua, ş'apucăm la stânga, pe pârâul Schitului, pe lângă jghiabul de scân-

Ceahlăul.
Clişeu : Inginer Stelian Petrescu.

duri, prin care-o lungă şuviţă de apă cară ghile şi dulapi din herăstraele munţilor în schela Bistriţei. Urcăm un ţăpşan întunecat de brazi, şi eşim în luminiş, în larga fâneaţă de pe poalele Ceahlăului, la schitul Durău. — Toaca răsună limpede în pacea cuprinsului. Soarele scapătă spre asfinţit. Pete de aur se aprind pe coamele codrilor. Şuetele izvoarelor se aud bolborosind,

ca niște glasuri pe sub pământ. Măreț, fantastic, se ridică'n fața noastră, ca un dom uriaș, Pionul — bătrânul rege al Carpaților Moldovei.

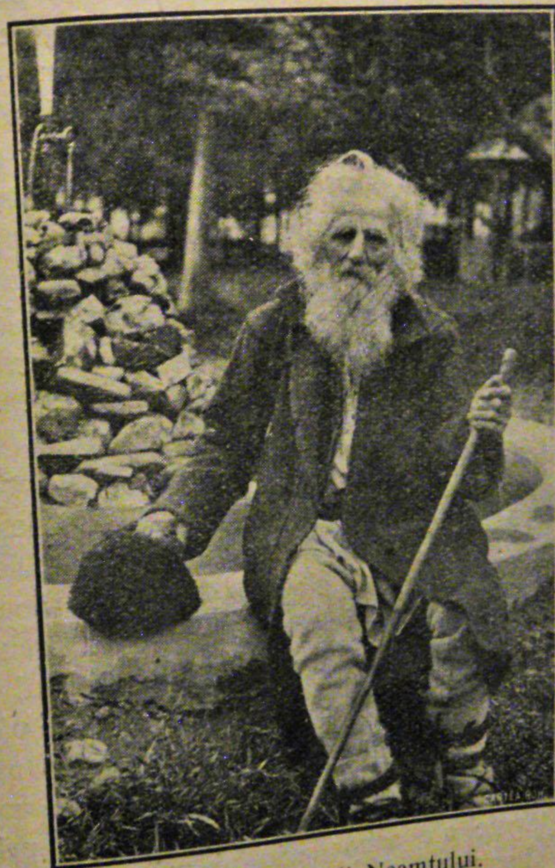
Pornim, șir lung de călăreți, pe cărarea ce tae la deal poiana schitului. Turlele Ceahlăului stau îmbrobodite în ceață. Și-i liniște, o liniște sfântă, care face să te crezi pe alt târâm. Miresme dulci plutesc în aerul răcoros, al dimineții. De pe zarea colnicului o luăm la stânga, și intrăm în pădure. Cale de-un ceas, până la „Fântâna Măcărescului“, urcușul e tărăgănat, și strunga ce spintecă desișul pare o alee. Din deal de fântână se desvălește din codru un tăpșan verde, de pe care privirile scapă în zariște largă, — vezi în depărtare, șerpuirile Bistriței, și satele împrăștieate pe poalele măgurilor; la apus, „Pietrele Roșii“ par ruinile unui castel, la miază-noapte munții Călimanului își rotunjesc spinările goale, fumurii, pe bolta albastră a cerului. De-asupra noastră, Ceahlăul iese din neguri, soarele pune hlămizi de argint pe umerii stâncilor. Cărarea urcă în cotituri, prin beznă de codru, brazi lungi doborîți de bătrânețe, zac pe pat de cetină, acoperiți de mușchiu; unii, în picioare, putreziți, întind brațe negre, schiloade, cerșind parcă ajutor dela tovarășii cari-i înconjoară voinici, svelți, plini de vieață. De pe Curmătura Arșiței se deschide iarăși priveliște largă spre munți. Jos, sub brădișul atârnat de țancuri, se vede schitul Durăului cuibărit ca în fundul unei prăpăstii. Inaintăm pe podișul descoperit, lăsând în stângă turma de stane albe: „Caprele“ c'o mogâldeață mai răsărită în mijlocul lor — „Ciobanul“ și în dreapta „Scaunele“ — o stâncă înaltă, singuratică, tăiată în muchi regulate. Din nou ne-adâncim în pădure, — caii mărunți și inimoși se grapșină pe scări de bolovani, ne plecăm pe sub scobitura „Malului pestriț“, un perete zidit din pietre rotunde

albe, vinete, roșietice; înaintea noastră lumina începe să se cearnă prin rariștea de brazi, mai urcăm un pripor, și iată-ne sus, pe zarea Ceahlăului. Din jnepenii culcați de vânturi se'nalță de pretutindeni stânci uriașe, ale căror forme ciudate au toate nume și înțelesuri potrivite în închipuirea poporului: Dochia, Tabăra Vulturilor, Turnul Sihastrului, Căciula Dorobanțului, Masa Ciobanului, de unde ai cea mai frumoasă vedere pe valea Bistriței, Gardul Stânelor ridicat pe pragul unei prăpăstii înfiorătoare și — în mijlocul acestei salbe de stânci — se înalță Panaghia, un sul măreț de piatră, scrijelat de ploi, înfipt ca un corn în creștetul pleșuv al Ceahlăului. Soarele e la nămezi. In depărtări o pulbere albastră plutește peste talazuri de codri. Spre răsărit, în limpezișul cerului, se vede luna ca o seceră de argint. Trecem, printre jnepeni, lunga tarniță ce îndoaie culmea dela Toacă până în măgura Lespezilor și ne lăsăm la Fântâna Rece. Aici ne odihnim pe mușuroaele de iarbă din preajma șipotului a cărui apă te tae la dinți, atâta-i de rece. In fața noastră se deschide în coasta muntelui o adâncă spintecătură, care se aseamănă foarte mult cu valea Cerbului din Bucegi. De aici încolo nu mai e cărare; lumea, de obiceiu, se întoarce la Durău, tot pe unde a venit. Pe noi însă ne momește farmecul necunoscutului și, deși nici unul din țăranii cu cari am venit, nu se înduplecă să ne întovărășească, trimetem caii îndărăt și încercăm, într'un noroc, o nouă scoborîre de pe Ceahlău. E ora două după prânz. Cerul e senin și în tot cuprinsul e o lumină și o tăcere ca'n vis. Mergem înainte pe podina descoperită, ce ține zarea din movila de lespezi pe la spatele cișmelei, și ne lăsăm de vale în codrul brăcuit de sub Piciorul Schiopului. Printre copaci trântiți, printre hârtoape și bolovani, scoborîm, mereu, ca în adâncul unei prăpăstii. — Pe fe-

restruele ce se deschid în coperișul de ramuri ne uităm în sus la stanele albe de pe vârful Ceahlăului; ele's călăuza noastră. Peste două ceasuri începem s'auzim tot mai deslușit, tot mai aproape, freamătul sălbaticelor ape. Treptat valea se îngustează. Din stânga se răpede pe crăpătura unui zid de piatră un izvoraș, lungă șuviță de argint, ce cade făcându-se pulbere la picioarele noastre. Dar de unde vine atâta vuet?... Ne întoarcem privirile la dreapta și rămânem uimiți. O pânză lată de apă, albă ca laptele, desfășurându-se ca de pe un sul, s'aruncă dela o înălțime amețitoare într'o copcă de piatră care-o prinde la vr'o zece metri mai sus de albie, s'apoi o toarnă în jos, răsfirând-o, ca o coadă de păun, peste pieptul rotund al unei stânci. — Dela „Duruitoarea" ne lăsăm pe matca pârăului și, după două ceasuri ieșim, printr'o rariște de mesteacăni, în cărarea bătută ce taie poenile Slatinei. Pe'noptate sosim la Durău, unde lumea începuse a se neliniști de întârzierea noastră.

A doua zi ne scoborîm în Răpciuni, și ținem în sus drumul de șleau ce se așterne pe malul drept al Bistriței, până la gura Bistricioarei; de aici ispititoarea șosea cârmește pe brâul unei măguri și străbate, pe la vama Prisăcani, dincolo, în valea Mureșului, iar noi apucăm drumeacul spart de puhoae ce duce în vatra Călugărenilor, trecem podul dela Gura Largului și spunem Bistriței: la revedere... Acum înaintea noastră se deschide o vale pietroasă, pustie, — de o parte și de alta dealuri descoperite, uscate, din coastele cărora ies pe une locuri lespezi foioase, teancuri de plăci negre și bulgări de cărbune; un pârăuaș curge risipit, tăcut, printre bolovanii arși de soare. Pe la nămezi ajungem la înfundătura văii, în codrul de brazi și de fagi ce îmbracă de sus până jos muntele Pătru-Vodă, pe care a stat de s'a odihnit, într'o zi de cumplită învăluire a

sorții, semețul Rareș, biruitorul dela Feldioara. In șerpuiri largi, pe sub bolți de ramuri, șoseaua se înalță trăgănat pe brâele munților. Din zare ne uităm în urmă și vedem, ca 'ntr'o panoramă, toată măreața zidire a

Voinic din Munții Neamțului.

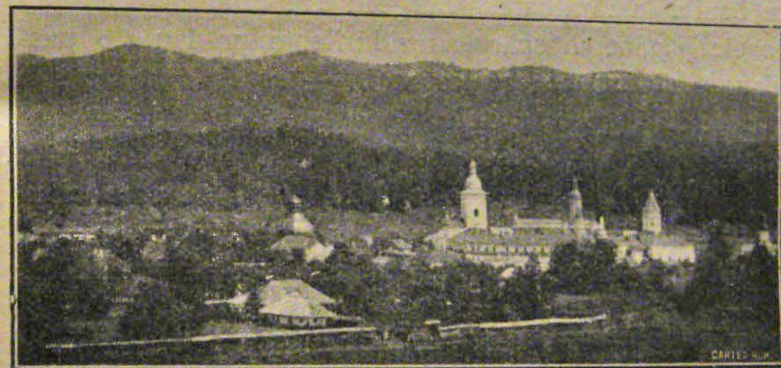
Ceahlăului, lămurindu-și coroana-i de stânci pe albastrul cerului. Coborîm în Plotun: câteva căsuțe presărate pe încheetura măgurilor, de-alungul pârăului ce se asvârle din Pătru-Vodă, desfundându-și calea printre rup-

turi de lespezi; ici-colo câte un petecuț de fâneață așternut, ca un lăvicer, pe sub poalele brădetului; drumul se lasă'n hopuri pe malul înalt al Plotunului. Pe la toacă sosim în Pipirig. E Duminică. Tot satu-i strâns la horă, în bătătura cârciumii de pe prund. Tineretul joacă, de răpăe pământul. Bătrânii cinstesc pe prispă. Nevestele stau mai la o parte, tăinuind de ale lor. — Incet, soarele scapătă în dosul Cotnărelului. In fund pe Luciori, și în fața satului pe rotunzișul pleșuv al Bompei, treptat se micșorează, până se șterg, cele din urmă pale de lumină. Hora se sparge. In pâlcuri mulțimea se împarte pe cărări; tot mai deasă-i umbra pe vale, tot mai rari și mai depărtate răsună în dulcea liniște a înserării chiotele flăcăilor. Vin vacile la muls; cu mugetele lungi își strigă viteii. — Incep să se aprindă luminile pe la case și stelele pe cer.

Drumul se îndoaie pe la capătul muntelui Bompa, pe pârâul Pipirigului, hrănit de undele Dolilor și ale Plotunului, străbate printre stâncile dela Dumesnic într'o luncă deschisă, din ce în ce mai largă; fânețe bogate și ogoare de porumb s'aștern între cele două dealuri acoperite de păduri de fag. Mergem ca vreun ceas pe valea aceasta fermecătoare și, lăsând drumul neted, apucăm la dreapta pe matca pietroasă a unui pârăuaș, s'ajungem într'o înfundătură de codru, la Mânăstirea Secu, zidită — acum patru sute de ani — de vornicul Nestor Ureche. Un călător bătrân ne poartă prin sălile mari, tăcute ale arhondaricului prin tainițile întunecoase și turnurile de apărare, cu ferestrui înguste, ne arată vechile odoare bisericești, frumosul „aer", cusut de Mitrofana, soția lui Nestor Ureche, candele, potiruri și cruci de argint, împodobite cu pietre scumpe — ne spune, prin câte valuri cumplite a trecut locașul acesta pe vremuri, de câte ori a fost bântuit de Turci, de Tătari, de Leși, cari dărâmau zidurile și răscoleau

cenușa din vatră, căutând bogății ascunse, desbrăcând icoanele, răpind tot ce era de preț, arzând ce nu puteau lua... In una din chiliile acestei mânăstiri a murit, acum vreo zece ani, cel din urmă călău, Gavril Buzatu, care — pentru ispășirea păcatelor lui — a venit pe jos dela Iași și s'a făcut călugăr.

Dela Secu ne întoarcem pe aceeaș rovină în drumul pe care-l lăsasem, suim un tăpșan, și intrăm într'o frumoasă pădure de stejari; o ploaie de lumină argintie se cerne printre frunze, falnici și drepți se înalță trunchii seculari despletindu-și în sus podoaba lor de ramuri, bolți largi, tăcute, stropite de soare, fac să te crezi înlăuntru unui templu măreț. Abatem la stânga. Din marginea dumbrăvii se deschide ca o poartă, și în fund, printre crengi, se văd strălucitoare turlele bisericilor dela Mânăstirea Neamțului. Scoborîm pe lângă cișmea în valea împestrițată de flori, culcată între păduri de brad; o bună fugă de cal — și iată-ne sub lungile cerdacuri ale celei mai bogate așezări de monahi, din tot cuprinsul țării. Mânăstirea asta ține minte de

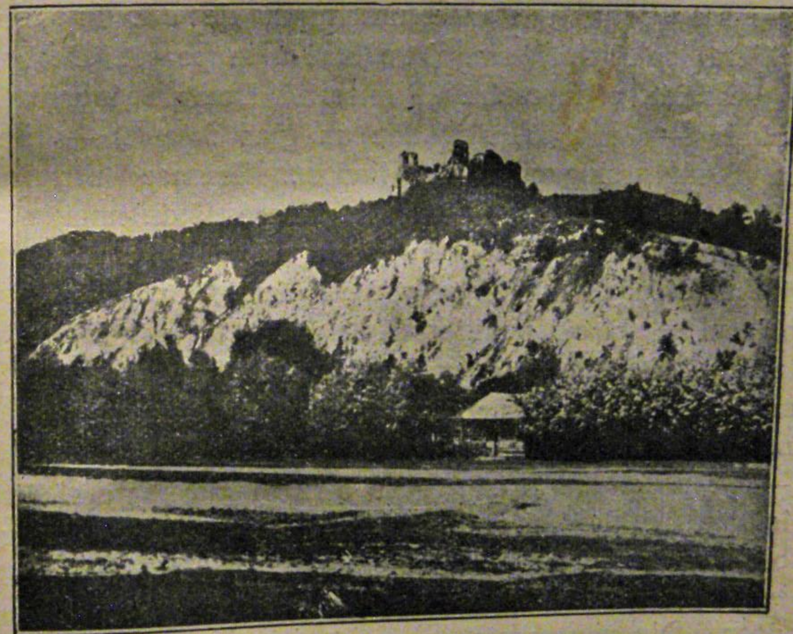

Mânăstirea Neamțului.

demult; ea era veche, când a venit Ștefan cel Mare de-a zidit biserica „Inălțării Domnului“, după ce-a învins pe Craiul Albert ș'a pus pe Poloni să are și să semene ghindă în țelina îngrășată cu sângele lor. Și Domni după Domni au înzestrat-o. De avuțiile-i de odinioară vorbesc bătrânii ca de lucruri de pe alte lumi: se întindeau moșiile și codrii mânăstirii, din zările Grințieșului până în cele mai depărtate ținuturi ale Basarabiei, cirezile și hergheliile umblau slobode pe imașuri, ca în vremile de sălbăticie, și galbenii se măsurau cu banița la răzătoare... Curgeau din când în când puhoaele păgâne, îi spărgeau zidurile, o prădau ș'o pustiiau — și cum se potolea urgia — se ridicau toate la loc: biserici, școli, spitale, tipografie, biblioteci, — un centru de lumină, de muncă și de bogăție, iată ce a fost în Moldova mânăstirea Neamțului, aproape cinci sute de ani. Azi e liniște peste tot. Dorm largile-i încăperi, îngrădite în ziduri de cetate, dorm căsuțele albe, presărate pe tăpșanul deschis între păduri de brad, cum doarme dus și lacul de pe luncă, acoperit de mătreață verde.

Dăm iar în șoseaua, ce trece prin dumbrava de stejari și, dela Coverga, ne lăsăm la dreapta pe valea Nemțișorului, în satul Vânători și ne oprim pe prundul Ozanei sub malul râpos, înalt, pe fruntea căruia stă, ca o coroană, fantastica ruină a Cetății Neamțului. Urcăm pe jos, prin strâmtoarea uscată, spartă de puhoae, cărarea ce taie păretele din stânga, și într'un sfert de oră suntem de-asupra, la „porțile Cetății“. Se văd încă urmele șanțului de apărare, ce ocolea zidurile pe din afară. Intre cei patru stâlpi dela intrare se'ntindea ziua, peste șanț, un pod „de piele de bivol“, noaptea se strângea, și rămânea castelul încins c'un brâu de apă. De-asupra porții și pe la colțuri se ridicau

turnuri înalte, cu ferestrui înguste, pe cari cătau în vale ochii și sinețele străjerilor. Trufașa clădire își rânduia încăperile în patru aripi mari, lăsând între ele o curte, în mijlocul curții o bisericuță, din altarul căreia pornea pe sub pământ tainița scăpării, o hrubă boltită, ce răspundea departe, afară de cetate. Puternic înfipt în creștetul unui grind stâncos, având în spate întu-

Cetatea Neamțului.
Clișeu: Stelian Petrescu.

necime de codru, în față prăpastie sub metereze înalte, și vedere largă pe toată valea, — cuibul acesta de vulturi, cum îl numesc legendele, a înfruntat adesea c'o mână de voinici, oștiri năvălitoare, și în șase veacuri de nepătată mândrie, o singură dată și-a deschis porțile fără de luptă, și atuncia nu unui cuceritor străin, ci falnicului Domn al tuturor Românilor, — Mihai Vi-

teazul. — Pustii şi sparte de vremi, se mai înalţă câteva ziduri peste mormanul de ruini prăbuşite în curtea cetăţii, pe ai cărei păreţi au strălucit odinioară armurile grele ale cavalerilor din Malta.

Inchid ochii şi revăd cetatea întreagă. O pagină sfântă mi se lămureşte, ca şi cum toate câte au fost s'ar smulge pentr'o clipă din umbrele trecutului s'ar îmbrăca din nou vieaţa de-atunci. E noapte şi-i linişte. De-odată, pe vale s'aude un tropot de cal. In turn, străjerul sună din corn. Bate cineva la poartă. De sus se deschide o fereastră şi întreabă Doamna îngrijată: Cine-i? — Sunt eu, răspunde un glas ostenit, — sunt eu, Ştefan, singur, rănit, învins... Tresare sărmana Doamnă; i se frânge inima de durere şi de milă, că-i fiul ei cel care-i vorbeşte; şi cugetă că-i Româncă şi fiul ei e cel mai slăvit voivod al ţării, şi, năbuşindu-şi plânsul ce stă s'o podidească, îl roagă frumos să plece îndărăt, să buciume în munţi, să-şi strângă plăieşii risipiţi, şi s'arate duşmanului, cum ştiu să moară, când nu pot birui, stăpânii şi apărătorii pământului acestuia. Ce popor are în istoria lui o pildă mai mare şi mai înălţătoare, de jertfă şi de iubire de patrie?... Imbărbătat, se întoarce Ştefan să-şi reînchege oastea-i sfărâmată. Nici ostenit nu se mai simte, nici rana nu-l mai doare. Din nou se strâng arcaşii în jurul viteazului şi, pe când Turcii îşi socotesc pleanul, ca un stol de vulturi se lasă asupra lor, un vaet de moarte înfioară valea şi cerul se întunecă tot de atâta grozăvie.

E a şaptea noapte de când Domniţele se roagă'n genunchi, le picură lacrimile pe covor, şi chipurile lor par umbre, sub slaba licărire-a candelei. Se roagă neadormite, mama pentru fecior, soţia pentru soţ — şi amândouă pentru ţară. Şi iată că de pe luncă un freamăt se ridică în tăcerea nopţii. Tot mai aproape, tot mai lămurit, s'aud sunete de corn şi cântece de bi-

ruinţă, şi tunete de glasuri s'aud strigând: Trăiască Ştefan! Ca de-un vis frumos se'nviorează Domniţele,

Mânăstirea Agapia.
Clişeu: Inginer Stefan Petrescu.

şi scoală pruncii din somn, şi-şi umplu mâinile cu flori, ş'aleargă la poartă, şi plâng de bucurie primind în

brațele lor fragede pe Marele Ștefan, lumina, mândria, odorul sufletului lor. Cu ce drag îl strâng la piept și cum se uită la fața lui senină, în ochii lui mari și frumoși, și cum nu se 'ncred că-l văd, și, neputând spune o vorbă, îi sărută fruntea, mâinile, colbul de pe haine. Târziu se sting luminele'n castel. E liniște-acum și fericire'n tot cuprinsul. Șoptesc încet Domnițele 'n iatac, mărită pare lumina candelei de sub icoane. In odaia de-alături, doarme ostenit biruitorul, temutul Ștefan, gloria Moldovei.

Ce de lucruri n'ar ști să povestească, de-ar avea graiu, ruinile acestea! Când te gândești c'a fost atâta viează aici... inimi cari s'au iubit, ochi cari au plâns, viteji cari și-au vărsat sângele pe zidurile acestea! — La porțile acestei cetăți s'a strâns norodul răzvrătit, cerând lui Lăpușneanu capul lui Moțoc. Pe meterezele ei au stat dârzi în fața lui Sobiețchi cei 19 plăieși, luptând c'o oaste 'ntreagă, prețuindu-și fiecare glonț, ochind în căpetenii, și făcând pe Poloni să creadă că-i o armată în cetate.

Din drumul ce se desparte la dreapta înspre Agapia, ne uităm în urmă la zidurile cetății, măreață până și in ruina ei — și de la depărtarea asta, în forma pe care i-a cioplit-o vremea, ni se pare că vedem coroana lui Ștefan cel Mare.

Mânăstirea Agapia e vârîtă în munți, pitită într'un ungher de văi, așa că n'o vezi decât când intri în ea. Dinspre miază-noapte o păzește de crivăț o măgură înaltă, descoperită — „Muncelul cu flori"; la apus se ridică zid întunecat de codru și în față iarăși pădure de brazi, străbătută de cărări, ce te scot în luminișuri neașteptate. „Poiana Mitropolitului", „Poiana Stariței", iar mai în sus, prin bungete de fagi, de-asupra opcinei înalte, în fermecătoarea priveliște de pe „Ciungi", de

unde vezi jos mânăstirea Văraticului, în dreapta băile Bălțătești, în stânga Cetatea și Târgul Neamțului, în față larga, nemărginita vale a Moldovei

Stă soarele pe strunga de la „Cruce". Din cerdacul arhondaricului îmi răcoresc privirea pe ierbulița verde ce acopere curtea pătrată, îngrădită de toate părțile de încăperile albe, curate, tăcute, ale mânăstirii. Din mijlocul curții se înalță strălucitoare „biserica cea mare", — zugrăvită pe din lăuntru de maestrul nostru Grigorescu.

E liniște, ca în vis. De-odată aud ca un semnal, un sunet clar, puternic, muzical: mă uit jos, — în ușa bisericii văd o măicuță bătrână, scundă, în mâna-i stângă cumpănește toaca ușoară, la înălțimea umărului, în dreapta ține-un ciocănaș de lemn, — a lovit odată și stă, pare că așteaptă s'adoarmă răsunetul celei dintâi bătăi, apoi pășește încet pe lângă zidul bisericii, bătând în toacă, la început câteva lovituri tari, hotărîte, răzlețe apoi treptat depărtarea dintre ele se micșorează, până ce nu mai auzi decât o ploaie de sunete mărunte, dulci, cadențate, ca șoapta pripită a unei rugăciuni, și parcă se duc, se topesc, și iar vin aproape, iar se despart, tot mai rari, tot mai puternice, — ecouri lungi auesc prin coridoare, prin sălile boltite ale chiliilor, întreaga mânăstire răsună ca o vioară. Iar eu, în taina care mă impresoară, simt cum toate loviturile acestea bat în sufletul meu și-mi redeșteaptă, ca dintr'o lume depărtată, dulcea și sfânta evlavie a copilăriei.

52. In munții Sucevei.

Pe la îngânarea zorilor eșim din cotlonul mânăstirii pe poarta pârâului Agapia, în largul luncii aburite de brumă, — trecem prin Târgul-Neamțului, printre dughenile, ce încep a-și ridica obloanele, deschizând ochi

somnoroşi în ulița pustie, urcăm dealul Oglinzilor, din zarea căruia vedem la stânga „băile Oglinzi“, sub poalele codrului, şi dăm pe la satul Boroaia, în frumoasa şi îmbelşugata vale a Moldovei. — In dreapta noastră, legendarul râu — care-a chemat pe Dragoş descălecătorul din poghiazurile Maramureşului să-i urzească o ţară nouă, se îndoae liniştit pe sub dealul învârstat de lanuri, tăindu-şi printre fâneţe şi huceaguri o albie cu mult mai lată decât îi trebuie. In stânga, pe marginile luncii, în falduri largi îşi lasă Carpaţii găteala lor de codri. Suntem în Suceava, în cel din urmă ţinut de munte al ţării. Cerul e de un albastru limpede, străveziu, câţiva noruleţi, prigoniţi de razele soarelui, se frâng încet în bulgări de rubin, şi se topesc. Şoseaua, netedă şi albă, abate printr'o alee de sălcii, trece podul Moldovei şi urcă trăgănat dealul Spătăreştilor, de unde se lasă în Fălticeni, — iar noi ţinem înainte drumul Bogdăneştilor, pe sub poalele munţilor, dăm pe la Mânăstirea Râşca, pusă subt o sprânceană de branişte, la marginea şesului întemeiată de episcopul Macar al Romanului, în zilele lui Petru Rareş, care a înzestrat-o c'o biserică şi cu opt chilii. Ne oprim la Baia, sat harnic şi bogat, oraş de frunte pe vremea lui Dragoş-Vodă, pământ frământat în sânge; plugarii de azi răstoarnă brazda peste mormintele a zece mii de Unguri şi povestesc lucruri înălţătoare, auzite din bătrâni... S'a sculat craiul Ungariei, Matei Corvin, care nu mai putea dormi de vâlva lui Ştefan cel Mare şi — ridicându-şi toată oastea — a răzbătut încoace prin pasul Oituzului, prădând satele în cale, — s'a oprit şapte zile la Roman, apoi i-a dat foc şi a purces spre Suceava. Inserând pe valea asta, şi, fiind vreme de iarnă şi vifor, s'a tras cu oastea, la adăpost şi a tăbărît în Baia, să stea până s'o mai lumina de sus. Iar Domnul nostru, care-l aştepta la porţile Sucevei, văzând zăbava Craiu-

lui, n'a mai stat la gânduri, ci iute şi-a luat o mână de sprintenaşi şi, gonind dealurile, s'a lăsat, în puterea nopţii, ca o vijelie, în lagărul Ungurilor, şi atâta

Ţărani — din Judeţul Suceava.
Clişeu: Inginer Stelian Petrescu.

i-a izbit de năpraznic şi fără de veste, cât toată falnica oştire a lui Matiaş, învălmăşită de spaima întunericului şi de grindina săgeţilor ce-o împroşcau de

pretutindeni, a fost în mai puțin de un ceas sfărâmată și pusă pe fugă. Ci-c'a fost așa măcel, că urla valea de vaete, armele scăpărau fulgere în beznă, pâlcuri întregi se abăteau stropșite'n picioarele cailor și, ori încotro fugeau bieții Unguri, tot de Ștefan dădeau. Praful s'a ales până la ziuă din oastea cea grozavă. Iar trufașul rege, care venise să cucerească Moldova, de-abia a scăpat, rănit de o săgeată și dus pe targă, prin cărările munților. — Pentru amintirea acelei biruinți, Ștefan a ridicat în Baia „Biserica Albă“. La ruinile ei, țăranii cu dare de mână, păzitori unei sfinte datine strămoșești, duc în toți anii, în ziua de Sfântu Gheorghe, mâncări, băuturi, în vase nouă, împodobite cu flori, și fac praznic pentru săraci.

Ce oameni aleși și ce gospodării frumoase sunt prin părțile astea ale Sucevei! Pe lunca Moldovei și pe vâlcelele Șomuzului sparte de iazuri, se înșiră ca o salbă în jurul Fălticenilor, mândrețe de sate, așezări de moșneni, cari păstrează cu sfințenie portul, legendele și bunele obiceiuri ale vremilor de demult: Baia, Bogata cu urmele vechilor mine de aur desfundate de Romani, Sasca, Rădășenii cu vestitele-i livezi de meri, Brădățelul cu minunata-i pădure, în care doarme un lac albastra, înconjurat de brazi, izvoare zgomotoase se prăbușesc printre stânci, — o bucățică de munte, ruptă din Carpați și răsădită aici, ca de o putere dumnezeească, să stea podoabă satului... Și pe toate văile astea găsești amintiri prețioase din trecutul neamului nostru, biserici vechi, durate de Alexandru cel Bun, de Ștefan cel Mare, de Petru Rareș...

Suntem la Cornul-Luncii, în pragul ținutului Suceava — și al țării. Netedă și albă ca marmura se întinde înaintea noastră șoseaua care merge la Dorna... Frântură de raiu, scumpă inimii noastre, grădină cântată de poeți, țărână sfântă în care se odihnesc oasele

celui mai glorios Voivod al Moldovei, nespus de duios freamătă izvoarele tale — și ce dulce-i umbra codrilor tăi!... tu ești într'adevăr una din cele mai frumoase țări de pe pământ, — dar numele tău ne doare să-l rostim și — străbătându-ți fermecătoarele drrumuri — ochii noștri nu-ți pot privi podoabele decât printr'o perdea de lacrimi.

53. Pe plută dela Dorna la Piatra.

— Dă-i drumu!

Comandă moș Vasile de la cârmă, și Toader, desprinzând gânjul din pociumb, sprinten se aruncă pe plută, își face cruce și înfige și el lopata în valuri. Un dulce fior ne străbate, codrii fug îndărăt, pe obraz simțim, ca o adiere de vânt, suflarea răcoroasă a mișcării. Nici nu știm când s'a șters, în urma noastră, Dorna cea mândră, cu schela de la Gura Arinului. Departe, înainte, răsar din neguri de brădet „Pietrele Doamnei“, turle de castele, scânteietoare în lumina rumenă a dimineții; înalt și întunecat, malul din dreapta ne astupă vederea. Cu pălăria dată pe ceafă, cu brațele încordate pe coada lungă a lopeții, adus puțin de spate sub cojocelu-i fără mâneci, Moș Vasile, cârmaciu vestit, pe care-l cunoaște Bistrița de patruzeci de ani, cumpănește pluta în dunga nahlapilor, strigând lui Toader „dălcăușul“ (care poartă cârma dintărăt): „La pădure!“ când e să abată la dreapta. — „La câmp!“ când e să ție spre stânga, — iar la cotituri ne vestește locurile pe unde trecem, — și strigătul lui, răsunător în pustiul apei, pare că poruncește schimbarea priveliștilor.

— Colțu Ortoaia!

De-odată perdeaua de codru se dă la o parte: că-

suțe vesele se ivesc pe podișul din dreapta, zăvoae și ceiruri, străbătute de cărări; — spumegând, cu vuet spărgându-se de bolovani, undele Ortoaei se asvârl în Bistrița, pe mal vedem femei torcând, înalte, svelte, cu fața luminoasă, ca într'un tablou de Grigorescu, catrințe negre strânse pe șolduri, cămăși cusute cu arniciu, pe cap broboade albe.

Ușor alunecăm la stânga, și scăpătăm în genunea de sub „piatra Zmâculesei". Plutașii lasă „condeele" din mâini, și privesc pe dealuri, nepăsători. Apa e lină, adâncă, tăcută, câteva minute înaintăm încet, așa de încet, că nici nu simțim că mergem. Dar iată că malul din dreapta purcede spre noi, râul se deșteaptă, cârmaciul înșfacă vâsla și o împlântă pieptiș în propta torentului...

— Osoiu!

Și în foșnet de valuri trecem ca o săgeată prin lunca de arini, fuge tăpșanul cu satu'n spinare, fug oștile de arbori și stâncile speriate, — o goană nebună, fantastică, ametitoare. Ca pe fus munții se învârtesc, macină izvoare și le toarnă în Bistrița. In vremea asta plutașii luptă: In mișcarea brațelor lor, în toată voiniceasca și puternica încordare a picioarelor și a trupului lor vânjos, au ceva din măreția statuelor antice ale gladiatorilor romani. Apa se domolește... Vâslașii își dau binețuri cu oamenii de pe mal, se întreabă de-ale lor, iar bolțile pădurilor par'că vorbesc și ele...

— Gura Sunătorii!

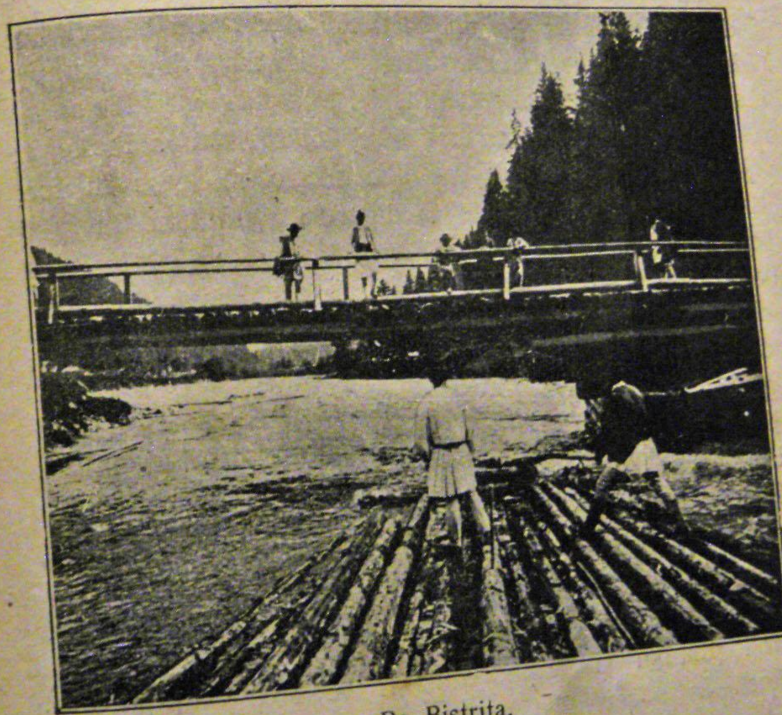
Surând din unde, se aruncă pârâul pe praguri de stânci, o clipă se vede deasupra-i sătucul risipit pe poalele Palmeșului, și o nouă priveliște ni se deschide înainte. „Pietrosul" înalt, cu gheburile-i de cămilă, pare că stă în drum să ne aștepte.

— De ce i-or fi țancurile așa roșcate, moș Vasile?

— Acolo sus, în frig, sunt numai târși uscați de vânturi și-i cetina lor așa.

In șerpuiri largi se îndoae strălucitorul râu, printre munții întunecați de codru.

Din când în când se deschid vederi în luminișuri, spre satele Bucovinei la stânga, spre satele noastre la

Pe Bistrița.
Clișeu: Inginer Stelian Petrescu.

dreapta. — Români de acelaș sânge, de o parte și de alta. Din jos de Călinești, o lungă dâră de grohotiș, năruit din coastele Pietrosului, împinge Bistrița, strâmtând-o, înghesuind-o în malul din stânga. Inaintea noastră, la cotul Capriții, apa se iuțește și se învolburează, iar jocul valurilor albe, de departe, îți pare un cârd de gâște cari bat din aripi; peste clocotul lor repede

alunecă pluta, hartuindu-se ca o sanie. Scăpătăm iar într'o genune, — oglindă în care vezi copacii cu vârful în jos. Moș Vasile bate cu muchea toporului în cuele dela jug, apoi înfige tăișul în grindă, își leapădă cojocelul, scuipă în palme și apucă lopata.

— Colțu' Acrii!

Ca printr'un farmec, tabloul se schimbă, se trag pădurile în lături, și un minunat decor de stânci se înalță în fața noastră. Mugește Bistrița toată, năpustindu-și valurile în năprasnicile ziduri, și dă să le spargă, din ce în ce mai înverșunată, dar stâncile se joacă cu ea, o resping, o cheamă, o răsucesc în loc; buimăcită, se încolăcește ca un șarpe, și după un sfert de ceas, se pomenește bătând din spate, același zid de care s'a izbit întâi, ca și cum ar cerca, lovindu-l din amândouă părțile, să-l desfunde mai curând și să deschidă cale dreaptă valurilor viitoare. Sus, deasupra noastră, își tremură frunzulița câtiva mesteacăni subțiri pe vârfurile stâncilor. Din cotul Colbului intrăm în strâmtoarea fioroasă de la Chei — gherdapurile Bistriței. In huetul valurilor, luptând din răsputeri, Moș Vasile mai găsește timp să-mi strige numele locurilor... „Scara"... din fruntea unei scăfârlii de piatră un brad își întinde ramurile în jos ca niște brațe, de ele s'atârnă plutașii și scapă, când li se sparg plutele de stânci. In păretele din stânga „Coiful" își vârfuește turla-i vânătă pe gangul unei văgăuni. Sus, pe Zănoaga, din dreapta, arde „comoara de argint" a Bogolinului, un țuguiu ascuțit, ce luminează ca o flacără albă, și de sub el, dintr'o spintecătură de stânci, s'aruncă în jos, înspumată, frumoasa cascadă numită „Moara Dracului". Și toate minunățiile acestea trec pe dinaintea noastră cu repeziciunea lucrurilor văzute în vis. Eșim din prăbușiturile Cheilor. Bistrița se odihnește. Moș Vasile își șterge fruntea de sudoare. Toată figura

lui e luminată de mulțumirea omului care a luptat cu moartea și a biruit-o. Stă soarele'n răscruce. Lunecăm

Pe Bistrița — Colțul Acru
Clișeu. Inginer Stelian Petrescu.

în liniște printre păduri, pe sus se desfac poene verzi, rariști de mesteacăni albi ca făcliile. La cârjoiul Doho-

tăriei malul din dreapta se pleacă, desvăluind prispe largi de pajişte sub poalele brădişului atârnat de coastele Pietrosului. In urmă, peste norodul de măguri, în trei arcuri mari, îi tae spinările pe cer munţii Călimănului, cari închee Carpaţii Moldovei.

— Balta Fagului!

Un grind întunecos s'abate la dreapta — şi iată-ne în lumină. Suliţi de aur tremură pe pânza lată, lucie, a râului. Vâjâind, vine pe-o râpă stâncoasă Pârăul Arămii, hotar, pe stânga Bistriţei, între codrii Bucovinei şi ai noştri. Trecem vâltoarea de la gura Piscului şi strunga ostroavelor de la Cojoci, de unde se ridică un drumeac spre schitul Rarău, şi de-acolo, prin pădure, spre minunatul podiş înflorit de la „Pietrele Doamnei“ — trei turle ascuţite, înfipte sus, în creasta cea mai înaltă a muntelui Rarău, pe care a stat şi s'a adăpostit odinioară Voivodul Rareş cu domniţa lui, Elena. Un deal rotund, îmbrăcat în brazi, se culcă în faţa apei. Bistriţa, cuminte, îl ocoleşte, făcând un cot larg în dreapta, pe sub coama vânătă, zimţuită, a Pietrosului, — se lasă molcom, strângându-şi undele între două ziduri de codru, şi iese în luminiş la cotul Litului.

— Căldarea!

O horă de măguri desvălite prind Bistriţa la mijloc. O clipă râul doarme, tolănit la soare, în miros de făneaţă. Incet, ne soarbe brădişul din fund, cotim în umbră pe la gura Pârâului Rău, apa scade răsfirându-se în larg pe matca-i bolovănoasă, grinzile încep să joace sub noi, se hârşcâe pe colţii stâncilor — şi stăm. Foşnesc valurile de jur împrejur, un clocot e râul.

— Am pus-o de mămăligă, zice moş Vasile, scărpinându-se în cap... Dă paru, Toadere, să săltăm grinzile...

Dar iată că o plută ne-ajunge din urmă. Dălcăuşul îşi scoate iute cârma să nu i-o rupă. Fără să vrem închidem ochii. Un trosnet şi o zguduitură puternică. Am pornit. Pluta care ne-a izbit, rămâne înţepenită pe aceleaşi stânci.

— Dâmbu Colacului!

Un munte învălit se înalţă stog în faţa noastră, Bistriţa se îndoae frumos pe sub codri, încovrigându-se în jurul lui ca un şarpe ce vrea să-şi muşte coada. Zarea se închide, se întunecă din toate părţile. Numai în urma noastră se rupe o strungă în negura de cetini: prin ea se văd în fund, măreţ incondeiate pe albastrul cerului, Pietrele Doamnei, încinse de soare.

— La Cruce!

Intrăm într'o genune largă. Munţii se descoper. Pri-virile se odihnesc pe înalte poeni scăldate în lumină. Din stânga, de sub Tarniţa golaşă, vine spumegând Pârăul Crucii, din dreapta Bărnărelul — sclipitoare făşie de argint. Trecem pe sub podul de lemn, ce leagă cele două maluri, pe cari stau presărate căsuţele unui sat. Lunecăm pe sub dealul Ursului, şi iar năvălesc măguri din toate părţile, se muşuroesc în jurul nostrru greoae şi mătăhăloase. Din clocotişul lor se înalţă la dreapta mândrul Bărnar, în stânga Bâtca lui Târsână. Pârae repezi s'asvârl cu vuet în Bistriţa. Stânci mari, fioroase, îşi scot gâturile din întunericul codrilor şi s'apleacă în jos, ca nişte cămile, ce vor să bea apă.

— Balta Cânelui!

Râul face un vârtej spre stânga şi-amuţindu-şi valurile, ce rotesc în ochiuri, adoarme subt un mal înalt de piatră. Pluta pare că stă locului, atât de încet se mişcă. Moş Vasile mai bocăneşte în chingi, cearcă tăria cârmei, şi spune lui Toader să bage de seamă la cot. In mişcările, în vorba şi pe figura lui se vede reculegerea, grija omului care va să stea în faţa unei

primejdii mari, și care-și adună toate puterile pentru o luptă hotărîtoare. Și în adânca, fioroasa tăcere a cuprinsului, ne uităm la munții îmbrăcați în codru la soare, la cerul albastru, ca și cum am căuta un semn, o prevestire de sus a soartei care ne așteaptă. Alunecăm din ce în ce mai repede. Scârțâie vâslele în juguri. Un grind înalt, țuguiat, stă drept înaintea noastră, din spatele lui se ridică două țancuri golașe, vinete, ascuțite. Tot mai aproape, tot mai puternic, se aude într'acolo mugetul apei.

— Toancele!

Pluta izbește într'un peș dunga șuvoiului, și repezindu-se în hart șterge din fugă tarașii apărători de sub „Piatra lui Toader", trece săgeată prin cotul arcuit spre stânga și intră voinicește în groaznica strâmtoare dela Toance. Un popor de stânci se ridică din fundul râului clocotitor și sfâșie în zdrențe toată pânza apei. Ca'n bolți răsună urletul valurilor între înaltele maluri de piatră. De pretutindeni, și tot mai multe și mai amenințătoare, se năpustesc dihăniile în calea noastră. Moș Vasile pare că le îmbrâncește în lături cu lopata, așa de voinicește, așa de falnic își tae strungă printre ele, și'n amețitoarea iuțeală cu care trecem colții și pragurile strâmtorii, bătrânul și meșterul cârmaciu pare o făptură din basme, un năzdrăvan, care a luat pluta în tălpi și sboară cu ea peste stânci. — Ocolim la stânga. De-odată valurile tac, se întinde Bistrița între codri. Își întoarce moș Vasile fața-i luminată, se uită în urmă la țancurile Toancelor și — prujind a râs, clatină din cap.

— Hm! dihăniile naibii... să ne răpue și mai multe nu.

Lunecă pluta ușor pe la gura Căpriței, în stânga se înalță Holda descoperită, în dreapta cade perdeaua de brazi până'n marginea apei. In urma noastră soarele

se lasă pe zarea Barnarului. Lungi cărări de văpae tremură pe trâmba de oțel a Bistriței. Pale de umbră se lățesc pe măguri; focuri clipesc în depărtări. Dălcăușul își aprinde luleaua, și'ngână încetișor o doină haiducească...

„Sub ploaie de codru verde
Mititel foc mi se vede,
Mititel și potolit,
Tot de voinici ocolit..."

Clișeul: N. Ghica-Budești.

Eșim în larg. Cârmaciul implântă adânc lopata în valuri; se întoarce pluta în loc și prinde la mal, în vatra Broștenilor.

A doua zi plecăm până'a nu răsări soarele. Trecem pe sub pod și scăpătăm în arcul ce se îndoaie la stânga. Pe sus tivește poalele Hărăoaiei șoseaua care duce, peste muntele Scărișoara, la Fălticeni. De-o

parte și de alta a râului se întinde mândra așezare a satului Broșteni. De-aici încolo Bistrița se îmblânzește. De trei ori și-au ridicat Carpații falangele de stânci împotriva ei, de trei ori puternicele-i valuri au trecut biruitoare, în sunete de fanfară, peste prăbușiturile uriașelor zăgazuri. Falnică s'așterne acum între bogatele-i maluri, împodobite de sate. De pretutindeni vin apele văilor să i se închine. Tot mai largă și mai liniștită se lasă de vale. Printre păduri tace, ca s'asculte cântecul privighetorilor, în luminișuri, cheamă casele fruntașilor la prund și noaptea, pe lună, le spune povești.

Din jos de Cărpiniș, Bistrița-și tae cale dreaptă până în livezile Mădeiului. Soarele răsare punând cununi de aur pe creștetele codrilor. In urma noastră, pe măgurile depărtate, se văd bungetele de brădet, înegrind zarea ca o arătură proaspătă. Priveliști fermecătoare, cari nu se pot spune cu vorbe, se deschid de pretutindeni — și fug, alunecă fantastic îndărătul nostru, și altele vin, și cele cari vin ni se par și mai fermecătoare. De pe plută, din goană, ochii noștri beau cu nesaț frumusețile acestea, cari curg și nu se mai sfârșesc, și ne pare rău că nu le putem lua, să le ducem cu noi și să le arătăm lumii, așa cum le vedem acum, în lumina, în măreția și liniștea asta dumnezeească, și să spunem celor cari nu le cunosc, și nu le știu: Iată țara noastră!... Atunci ar înțelege deodată — ca bătrânii de pe zidurile Troei, la vederea frumoasei Elena — de ce s'au dat atâtea lupte și-atâta sânge s'a vărsat pentru „bucățica asta de pământ“.

Pe o largă deschizătură în munții din dreapta, își așterne Borca mândrele-i gospodării. Din fund aleargă pârâul, sărind peste înalte zăgazuri de stânci, s'aducă Bistriței-stăpâne prinosu-i de unde. In stânga se întinde Sabasa, între două dealuri descoperite; o linie ferată cară buștenii din codru. Pe maluri sunt schele de

Bicaz — Piatra Corbului

plute, s'un pod peste râu. — Din vale de Fărcașa, între Bâtca Frumosului și Runcu Popeștilor, Bistrița

o ratează de fugă, aruncă pluta peste praguri, pleșnind-o de apă, și astfel, în jocuri și cântece de valuri, intră în ținutul Neamțului. Leit în zale de oțel zorește Dreptul pe sub coastele Zahornii: sburlindu-și coama-i de argint s'asvârle Calul peste scările Cernegurii, și-i ies în cale la hotar. Se bat nahlapii de grinzi, în tact scârțâie cârma dela spate; ca o suveică alunecă pluta pe sub bolți de mesteacăni. Pe malul drept, în vatra Călugărenilor, se înalță o namilă de stâncă — „Piatra Teiului". Ci-c'a vrut dracu odată să iezească Bistrița și, rupând un hărtan din Ceahlău, l-a luat de-a fedeleșu și s'a pogorît cu el în puterea nopții, dar pe vale l-a prins cântarea cocoșilor, ș'a sbughit-o aghiuță, lăsând stana'n bătătură, de s'au crucit oamenii când au văzut-o a doua zi. Cotim la dreapta pe sub podul dela gura Largului, și de-odată ni se deschide înainte minunata priveliște a Ceahlăului. Singur și posomorît, trufaș stăpânitor peste un popor de munți, ce par pe lângă dânsul mușuroae înălțându-și creștetul în cer, scărmănând norii în raghila de stânci înfipte pe fruntea-i pleșuvă, mândrul uriaș farmecă râul, cu puterea măreției lui, și-l face să-și uite drumul și dorul de câmpie. De pe la nămezi, până în scăpătatul soarelui ne poartă Bistrița tot pe lângă el, — pleacă ea uneori, hotărîtă să nu se mai întoarcă, și iar se răsgândește, și vine mai aproape, aciură vrăjită pe sub poalele lui, rotindu-se în loc, scuturându-și platoșa-i strălucitoare, aci suspinând din adânc, aci privindu-l lung, strigându-l, dând freamăt pădurilor cu glasu-i de valuri. — Intr'un târziu își ia de seamă, și pleacă mânioasă, vorbește singură, se bate de maluri, urlând s'aruncă toată, cât îi de lată peste înaltele praguri dela Bicaz și dela Lunca Strâmbului. Nălucesc pe tăpșane căsuțele satelor, prin văi herăstrae, din întunecimi de codru răsar mărețe vechile mănăstiri: „Pângărații", „Bisericanii", castel fantastic pe vârful unei măguri, și mai în vale „Bistrița", după o perdea de plopi. Inainte, Bâtca Doamnei se abate la stânga și ne-arată orașul — cel mai frumos oraș de munte al Moldovei — culcat între două străji înalte: Pietricica și Cozla.

La asfințitul soarelui suntem în Piatra. Pământul umblă cu noi. Ceahlăul, ridicându-și falnic fruntea peste grinduri, ne privește încă din negurile depărtării.

54. Valea Prutului.

Din cel din urmă arc al Carpaților, de sub poalele Călimanului, se lasă pe coasta despre răsărit a țării, un lung șir de coline, cari merg — ridicându-se și culcându-se ca valurile unei mări — până în cătările Dunării. Pe la căpătâiul acestor dealuri — frumoasele și roditoarele dealuri ale Moldovei — se îndoaie Prutul în șerpuiri mari, așternut ca pe întinsul unei stepe. Izvorît de departe, din Carpații Galiției, râul vine tulbure la hotarele noastre, sparge măgurile Mamorniței și-și împinge apa-i gălbue, lină, fără nici o încrețitură, în lunca largă ce se desface dela Cotul Bojanului în jos.

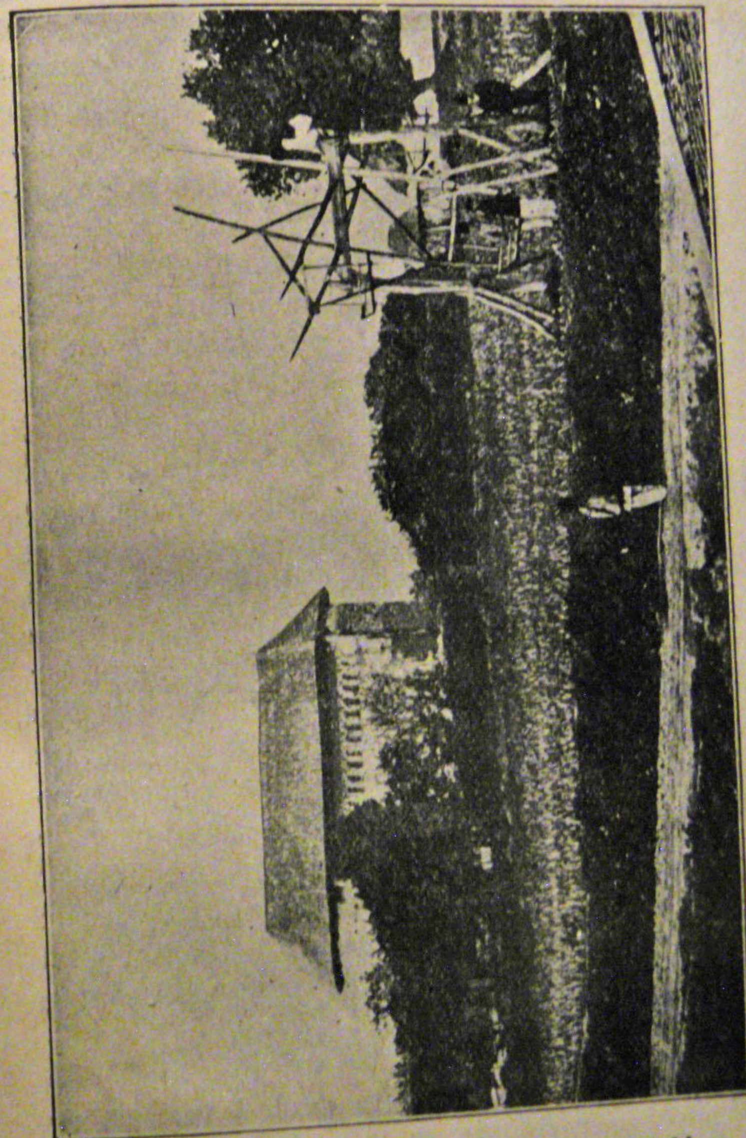
Tăcut, posomorît, mâncându-și mereu malurile-i nisipoase, uneori părăsindu-le și căutându-și o albie nouă pe lăsăturile șesurilor, curgând, mai în toată lungimea lui, în câmp deschis, între maluri joase, rupte, pustii, arareori umbrite de câte-un zăvoiu de sălcii, de câte un petecuț de dumbravă, — Prutul n'are nimic din frumusețea râurilor ce înveselesc pământul țării noastre. In totdeauna apele mari — „drumuri cari merg singure" — au atras așezările oamenilor pe țărmurile lor. Pe ele se înșiră toată strălucirea și toată istoria lumii.

Prutul e râul pe-ale cărui țărmuri n'a înflorit nici un oraș și, din câte scaldă pământul românesc, e singurul, pentru care blândele doine ale poporului n'au găsit nici o vorbă de bine. Ii tristă și la vedere apa lui lată, molâe, veșnic întunecată, triste sunt și amintirile, pe cari ni le deșteaptă, triste sunt și văile pe cari le străbate, și puținele așezări ce-i caută în cale, retrase mai toate pe dâlme, de frica revărsărilor. Pe-aici s'au răpezit pustiitoare puhoaele de barbari asupra Europei, pe aici au străbătut Hunii în câmpiile Panoniei, spulberând vetrele din văile Carpaților, lăsând siliștile albite de oase, ca un potop năprasnic gonind din calea lor sfărâmăturile noroadelor, și împrăștiindu-le pe vârfurile cele mai înalte ale munților. De sute de ori au năvălit prin vadurile Prutului oardele Tătarilor flămânde de prăzi... In șuerul crivățului ce culcă în valuri pădurea de papură crescută pe râu, grănicerul nostru ascultă noaptea zăngănit de arme și vaete de moarte. Știe el bine, că dincolo e o bucată rășluită din trupul Moldovei, știe că cei cari trăesc și plâng acolo sunt frații lui, și cu toate astea — privind uluit pe apa Prutului — își năbușe dorul ș'un cântec amar și plin de blesteme îi scapă de pe buze:

Prutule, râu blestemat,
Face-te-ai adânc și lat,
Mal cu mal nu se zărească
Glas cu glas nu se lovească,
Ochiu cu ochiu nu se 'ntâlnească.
Dușmanii țării de-or trece,
La cel mal să mi se'nece
Iar tu 'n valurile tale
Să-i tot duci, să-i duci la vale
Până'n Dunăre și'n Mare.

Lăsăm în urma noastră Herța, unde s'a născut nemuritorul Asachi, — Darabanii, Rădăuții, târgușoare ri-

dicate pe dealuri, dealungul râului, ș'ajungem pe înoptate în Ștefănești, cea mai veche și mai de frunte așe-

La Bălinești — (Dorohoi).
Clișeu: Inginer Stelian Petrescu.

zare de pe Prut, întemeiată de Ștefan-cel-Mare, ca să stea strajă în calea oștilor ce se purtau mereu pe valea asta, între Dunăre și Hotin. Orășelul e așternut

pe poalele unui deal acoperit de vii și de livezi. O măgură stâncoasă își împinge coastele-i vinete până în marginea râului, care mai în jos scapă din albie, prin stufișul de sălcii, și presară bălți și viroage pe șesul întins și neted al Bașeului. De la Ștefănești drumul se îndoaie peste frumoasele dealuri culcate între valea Jijiei și valea Prutului. Păduri de stejar îmbracă tăpșanele, de jur împrejur se văd în depărtări, peste sclipitoarele oglinzi ale iazurilor, întinderi nemărginite de holde și de fânețe, legănate în ondulații dulci, largi, odihnitoare. La tabăra Mânăstirii, în apropiere de Bivolari, rămășițile vechilor tăbii ale Eteriștilor ne amintesc cele din urmă zile de groază și de durere, prin cari-a fost să mai treacă mult încercata noastră țară.

Ne lăsăm pe coama descoperită a unei coline. Din dreapta Jijia, îmbucând apele Meletinului, scaldă ogoarele ce se răzoresc pe luncă. In stânga Prutul șerpuește în desișuri de trestie și de lozii. Către apus, în fund, se rotunjesc pe poalele cerului ramurile răschirate ale dealului Catelina, ce-și ridică trunchiul din mijlocul vestitelor podgorii ale Cotnarilor. Străbatem târgușorul Sculeni, așternut pe malul plecat al Prutului, în fața Sculenilor din Basarabia, trecem pe sub zidurile castelului dela Stânca, așezat în mijlocul unui parc întunecos pe creștetul unei măguri, și pe la toacă sosim in Ungheni. Un pod de fier leagă cele două țărmuri ale Prutului, și cele două căi ferate: a României ș'a Rusiei. De aici luăm trenul — și peste un ceas suntem în Iași.

Frumosul oraș care a fost timp de trei veacuri, capitala Moldovei, se întinde pe coastele răvărsate spre miazăzi ale dealurilor „Copoul“ și „Șorogarii“. In spate, un arc de măguri, acoperite de codru, se înalță din lunca Prutului și-l apără de crivăț. In față, peste

valea Bahluiului și a Nicolinei, se ridică un alt șir de măguri, unele împodobite cu vii și cu grădini, altele

Biserica din Hârlău.
Foto: N. Ghika-Budești.

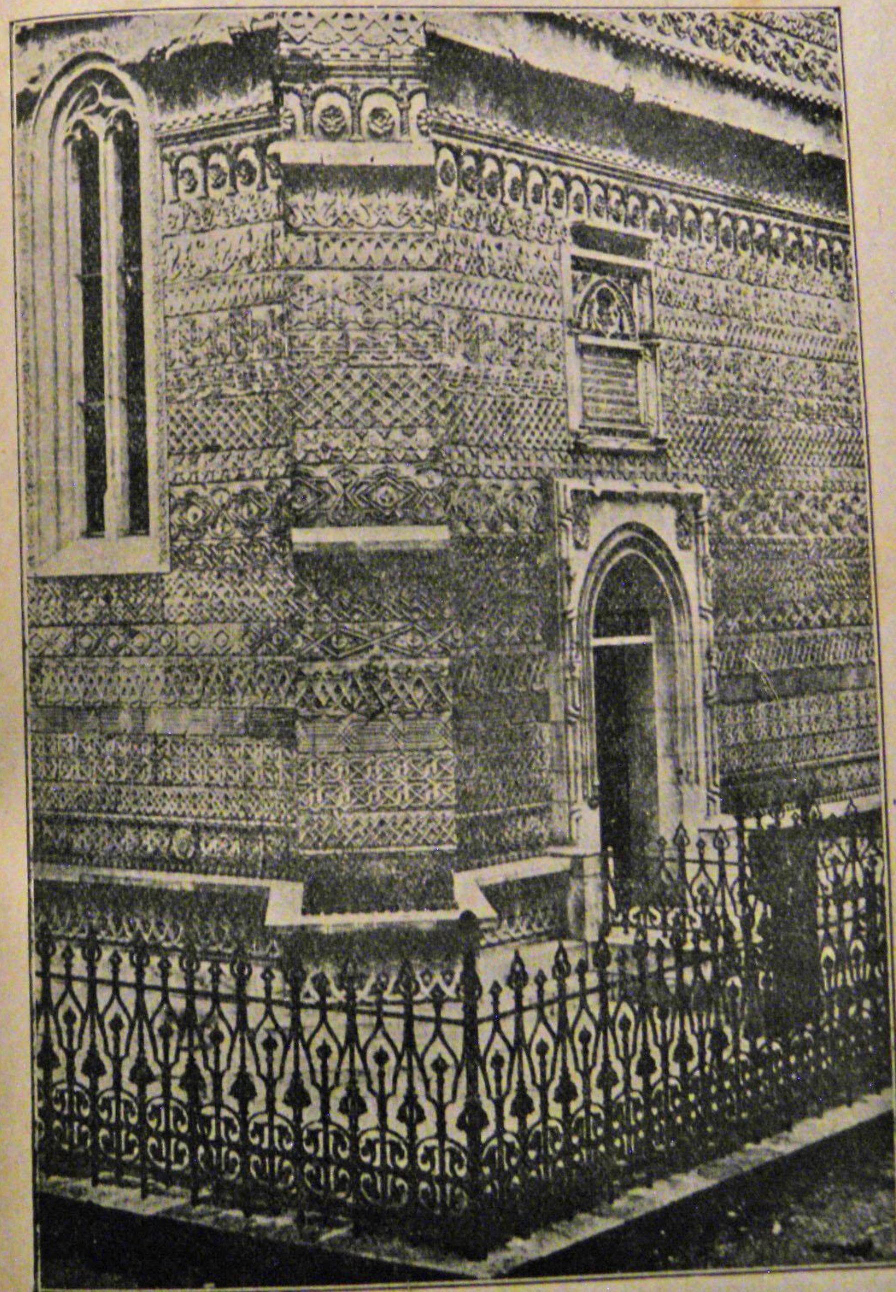
desvălite, odihnind vederea pe pajiștea lor verde, întinsă, luminoasă. Pe costișele lor răsar vechile mâ-

năstiri: Cetățuia, Galata, Frumoasa, Bârnova, cu ruini de palate, sub zidurile cărora dorm atâtea amintiri de glorie și de suferință, din învăluitul și mult sbuciumatul trecut al Iașilor. — Cuprins cu ochii de sus de pe Răpedea, orașul îți înfățișează una din cele mai frumoase priveliști. Biserici, case, străzi, curg toate de vale, nălbind, cu minunata lor cascadă, revărsarea celor două dealuri, din creștet până în poale. Ce păcat că nu-i, în locul Bahluiului, o apă mare!... Să treacă Bistrița pe aici, n'ar fi pe lume o așezare de oraș mai mândră și mai fermecătoare.

Incep umbrele să se lungească. Soarele-și împrăștie cele din urmă raze pe turlele bisericilor. Mă scobor încet pe strada largă, liniștită, ce spintecă orașul, din zarea Copoului până în valea Socolei. Trec pe lângă grădina publică, așternută în stânga pe podișul măgurii, și pe lângă mărețul palat al Universității, — de o parte și de alta, în mijlocul curților cu parcuri în fund, se înalță case mari, bătrânești, a căror vechime și strămoșească simplitate îți duc gândurile departe, în lumea care a strălucit odinioară, la vieața povestită prin cronici. Parcă te aștepți să vezi ieșind pe balcoanele îmbrăcate în ederă, chipuri de voivozi cu barbă albă, domnițe palide, visătoare, în rochii lungi de mătase și logofeți, și vornici, cârmuitorii țării de pe vremuri.

In vale, lângă Mitropolie, se ridică reînoită de curând biserica Sfinților Trei-Ierarhi, durată de Vasile Lupu. Zidită toată în piatră, cu sveltele-i turle, în minunata-i horbotă de sculpturi, amintește mândra podoabă a Curții de Argeș.

Mă opresc în fața statuei lui Ștefan-cel-Mare. Soarele a asfințit. Incep să se aprindă felinarele. Treptat zgomotele orașului se depărtează, se sting. In evlavia a-

Iași. — Trei-Erarhi, (Detaliu din ornamentația exterioară).

Clișeu: Inginer Stelian Petrescu.

cestei liniști, falnicul Voivod, călare, cu coroana pe cap și sceptrul întins, cum trage frâul cu stânga s'apasă piciorul'n scară, desfăcându-și pieptul de sub mantaua-i de bronz, pare că s'a oprit dinaintea palatului, în răstimpul a două bătălii, să cuvânteze sfetnicilor țării. In ținuta, pe chipul și în gestul lui, e mândria gravă a Domnului, care cumpănește în mână-i soarta unui neam și seninătatea biruitorului, care a stat în lupte mari și a răpus vrăjmași ce îngrozeau lumea cu vâlva puterii lor. Privirea lui arată dusă, adâncită, departe, dincolo de hotarele Moldovei...

Din Iași ne lăsăm iar în valea Prutului. E o dimineață rece, umedă, fără soare și fără cer. Drumul se încovoae pe îmbinările colnicelor, și iese, printre bălțile Jijiei, la satul Țuțora, unde acum trei veacuri și jumătate boierii Moldoveni, răsvrătiți împotriva lui Ștefan al VII-lea, Domn crud și asupritor, au năvălit într'o noapte asupra lui și l'au ucis în cort. Pe atunci era aici pod stătător peste Prut, și vad de oști, și cea mai deschisă trecătoare între Moldova de jos și Basarabia. — Intr'amurg sosim la Stănilești, satul istoric, care a văzut sfărâmându-se în câteva ceasuri uriașul plan al lui Petru cel Mare, visătorul unei împărății împânzite din pustietățile Volgăi până în fermecătoarele maluri ale Bosforului. — Incă două zile de întinsoare pe lunca scrijălată de viroage a Prutului și ieșim în larg, în fața Brateșului, unul din cele mai mari și mai frumoase lacuri ale României. Prutul face un țăncuș adânc în pământul nostru, apoi se îndoae la stânga, înconjură lacul, și se descarcă în Dunăre, sub dumbrava de sălcii de lângă târgușorul Reni. Incet se desfac din ceață coșuri de fabrici, turnuri de biserici, catarguri de corăbii, — puternic și strălucitor orașul Galați răsare, se înalță din valurile fluviului-rege.

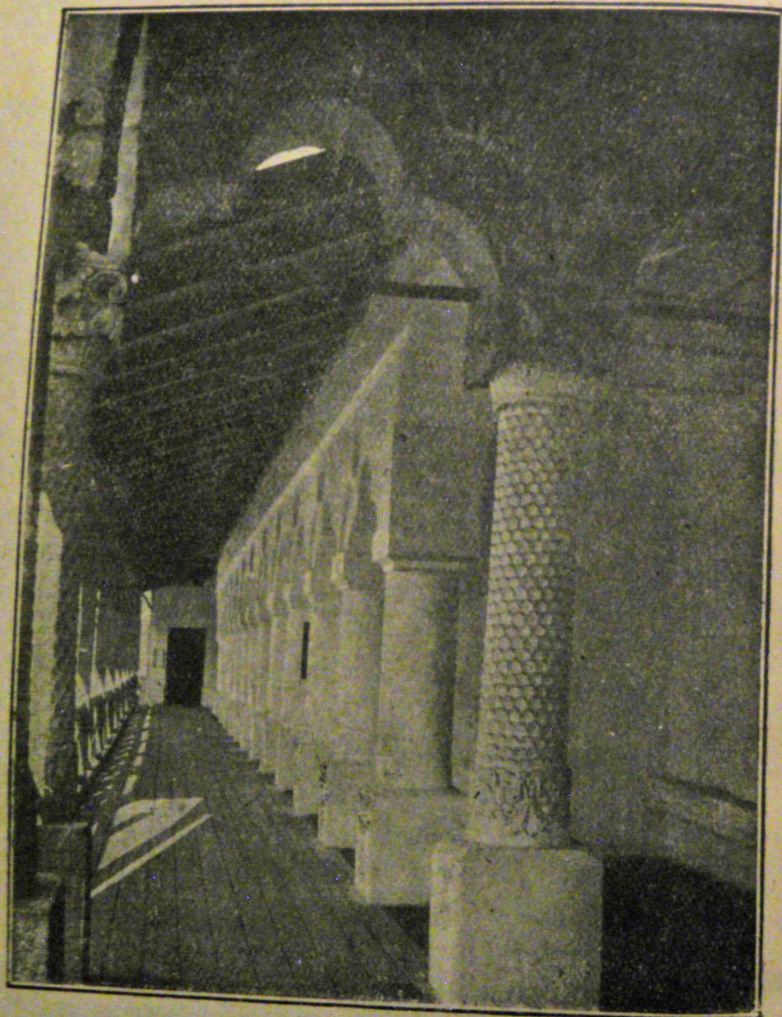
Țara. Poporul.

Dunărea, Marea, Carpații și Prutul — iată cele patru hotare, cari îngrădesc pământul Țării Românești.

Am fost trăit, pe vremuri, în granițî mai largi. S'au fost învârtit, pe vremuri, paloșele sclipitoare ale Voivozilor noștri și peste Carpați și peste Prut. Dar s'au vărsat încoace înecuri de potop, neamuri pe neamuri s'au împins — noroade, ce nu le mai încăpea lumea, au curs mereu peste noi s'a trebuit — ca să putem trăi — să ne mai strângem țara, și dela miază-noapte și de la răsărit.

Aduși în Dacia de împăratul Traian, rămași aici, în urma celei mai vajnice lupte, ce-au văzut timpurile vechi, am păstrat în sângele nostru vitejia acelor două popoare mari, din cari ne tragem, și nu odată, în sbuciumul atâtor veacuri ne-am arătat urmașii vrednici și ai legionarilor biruitori, cari au vânzolit lumea s'au abătut codrii, ca să răzbată în cetatea lui Decebal, și ai uriașilor învinși, cari — ne mai putându-se apăra — și-au dat o moarte așa de măreață și de tragică în flăcările Sarmisegetuzei. De-atunci au trecut aproape două mii de ani. Multe războaie am avut și multe nenorociri ne-au călcat în vremea asta. Vijelii cumplite-au trecut peste noi, la toate am ținut piept, și nu ne-am dat, și-aici am stat. — Ca trestia ne-am îndoit sub vânt — dar nu ne-am rupt.

Ș'm rămas stăpâni pe moșioara noastră. Știe numai bunul Dumnezeu cu cât sânge ne-am plătit noi pă-

București. — Mânăstirea Văcărești.
Clișeu: Ghika-Budești.

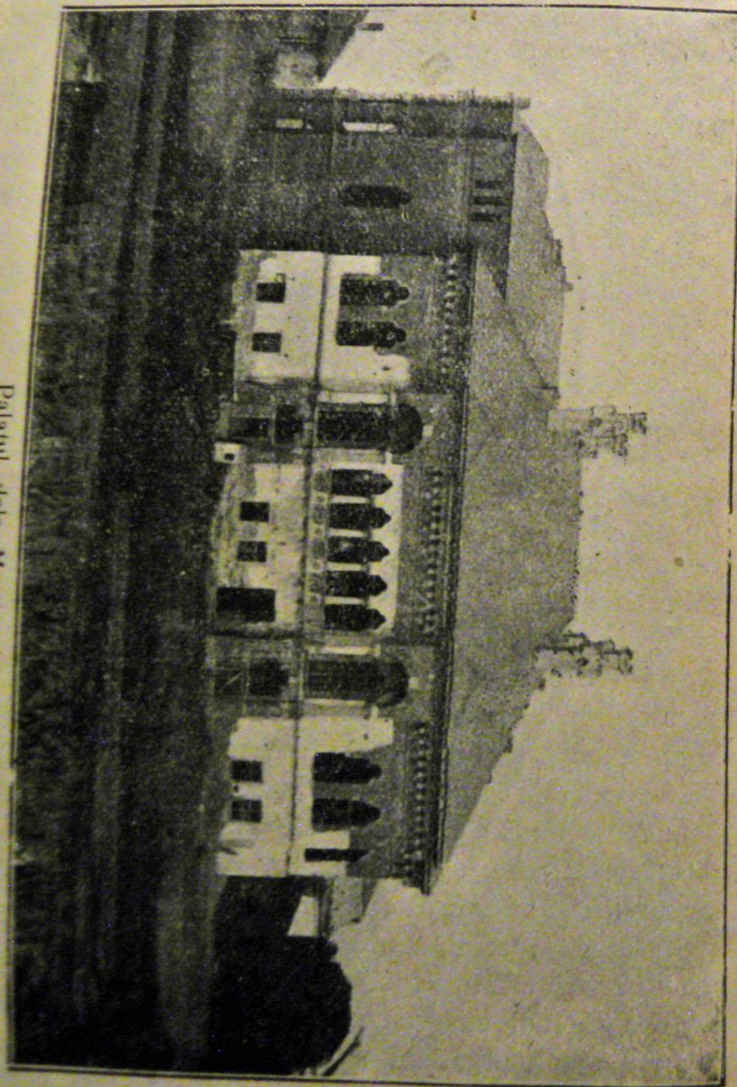
mântul acesta, scump tuturor Românilor, — scump pentru frumusețile și bogățiile lui, scump pentru faptele mărețe și înălțătoare cari s'au petrecut pe el.

Odihnească 'n pace gloriosul Ștefan, că n'au fost spuse în deșert cuvintele mândre și înțelepte, pe cari ni le-a lăsat cu limbă de moarte: „Dacă dușmanul vostru ar cere legăminte rușinoase de la voi, atunci mai bine muriți prin sabia lui, decât să fiți privitori împilării și ticăloșiei țării voastre. Domnul părinților voștri însă se va îndura de lacrimile slugilor sale și va ridica dintre voi pe cineva, carele va așeza iarăși pe urmașii voștri în voinicia și puterea de mai înainte".

Din strașina munților, ce înalță marginea țării dela Severin până la Dorohoiu, râuri frumoase, dătătoare de vieață, și nenumărate pârae se despletesc, în cărări de argint, peste întinsele șesuri ale Valahiei, și printre dealurile blânde ale Moldovei. Singură câmpia Ialomiței s'așterne tăcută, netedă, uscată — vast ostrov însetat, în mijlocul atâtor ape, ce împodobesc pământul României. Doarme sub șuerul vânturilor deșertul larg, nemărginit, al Bărăganului. De mii de ani visează râuri limpezi și lacuri sclipitoare: în zilele senine de vară, visu-i se răsfrânge în undele aerului, și îngână peste lanurile și bălăriile uscate ale pustiului acele ape vrăjite, amăgitoare, ale „mirajelor", așa de frumos numite de popor „apa morților".

Călătorii străini, cari au străbătut văile României, pe drumuri hrintuite, în căruțele de poștă de acum patruzeci de ani cu greu ar mai cunoaște astăzi locurile pe unde-au umblat. Li s'ar părea că altă țară s'a pus între Carpați și Mare. Și într'adevăr, o țară nouă s'a ridicat de-atunci în răsăritul Europei. Moșia lui Mircea ș'a lui Ștefan, libera și mândra Românie de azi, ne

mai crescând în lături, a trebuit să crească în sus, şi saltă zi cu zi — o saltă puterea tinereţii şi setea

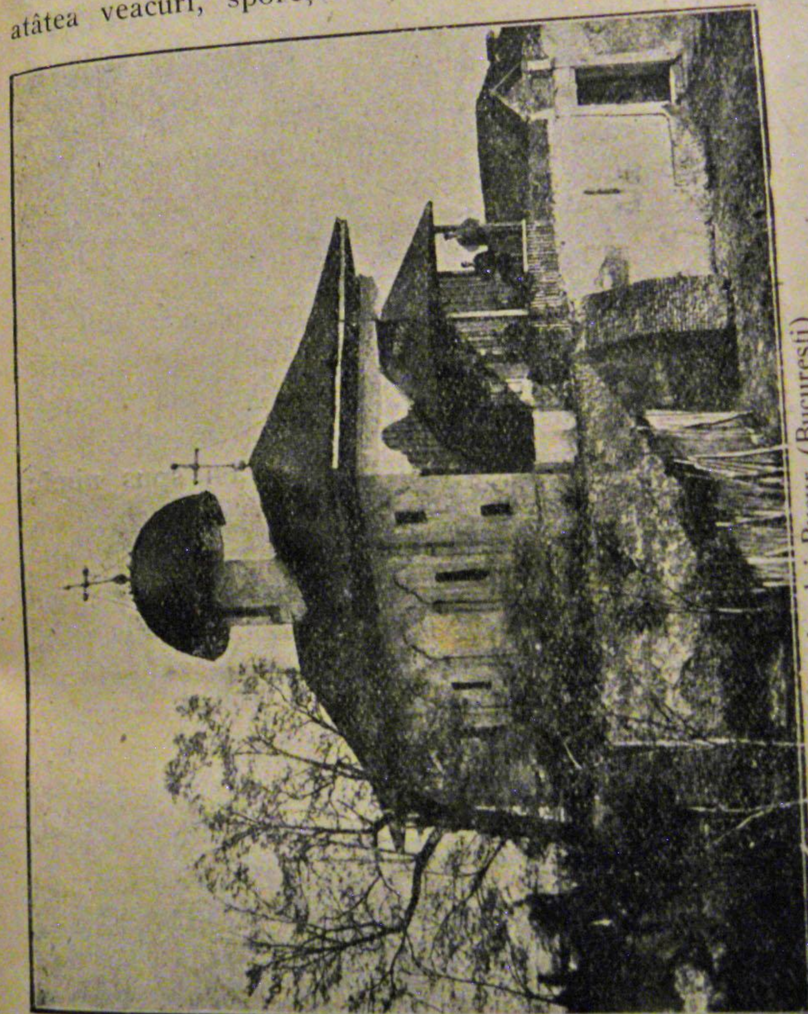

Palatul dela Mogoşoaia.
Clişeu: G. Grigorescu.

de lumină! — Din hotar în hotar, în lung şi'n lat, o prind acum, ca 'ntr'o reţea, şosele netede, pietruite, şi

linii ferate, înşirând pe firele lor oraşele înfloritoare şi sutele de fabrici, ce scot la lumină bogăţiile ţării.

Astăzi capitala noastră, care-a stat pitită prin munţi atâtea veacuri, sporeşte — sigură şi puternică — în

Biserica lui Bucur (Bucureşti)
Foto: G. Grigorescu.

mijlocul câmpiei dunărene, ridicând palat lângă palat, pe unde-şi păştea odinioară turmele legendarul Bucur. Şi largi îşi deschid acum porţile altarele luminii, — treptat poporul se înviorează, se deşteaptă la o vieaţă de pace şi de muncă roditoare.

In fața scundelor și sărăcăcioaselor chilii, unde — acum optzeci de ani — dascălul Lazăr punea în mâna copiilor cea dintâi carte românească, se înalță falnic palatul Universității, iar pe locul acela sfânt s'au așezat trei statui: Eliade, Mihai Viteazul, Gheorghe Lazăr, — poetul, eroul și apostolul.

Două mari bulevarde tae în cruciș orașul. Dâmbovița se minunează de strălucirea și mândrețea în care se desfac malurile ei, ascunse până mai deunăzi sub rădiuri de sălcii.

De aici, din mijlocul capitalei zgomotoase, îmi întorn gândurile, pe unde am umblat. Multe din locurile frumoase, pe cari le-am văzut, îmi revin acum, învăluite în farmecul depărtării — și parcă mă dojenesc, unele că n'am **spus destul, altele că n'am spus nimic** de ele. Multe vor fi iarăși, pe cari nu le-am văzut încă. Dar ceeace se ridică mai luminos și mai sfânt în mijlocul amintirilor mele, podoaba cea mai aleasă și mai mândră între podoabele țării, este poporul românesc. In sufletu-i larg, nespus de duios, lămurit în focul atâtor suferinți, am găsit izvorul curat al frumoaselor lui cântece și înțelesul istoric al trainiciei și stăruinții noastre pe acest pământ. In marea lui putere de muncă, de luptă, și de răbdare, în mintea lui trează și în inima lui caldă, am găsit sprijinul speranțelor noastre și deslegarea înaltei chemări a neamului nostru.

Il urmăresc cu gândul de-alungul veacurilor, îl văd cu pieptul desvălit în zloată și în bătălii, muncind ca să plătească dările țării, luptând ca să-și apere pământul, căzând și ridicându-se iar, murind în șes și renăscând în munți, pururea tânăr, pururea mândru, cu toate nevoile ce-au dat să-l răpue, — și mă întreb: ce popor a avut pe lume o soartă mai aprigă și mai sbuciumată,

ce neam de oameni a stat mai viteaz și mai întreg în fața atâtor dureri?

Biserica Stavropoleos București
Foto: Ghika-Budești.

Unde, unde ar fi ajuns el astăzi, dacă ar fi fost lăsat în pace!...

Santinela.
După tablou de Grigorescu.

„O lacrimă-i tremură în glas, și graiul lui e un suspin“, zice Michelet, vorbind de poporul Român.

In adevăr, suferințele acestea au pus o blândețe divină pe figura țăranului nostru. Inima lui e plină de milă pentru cei nenorociți — și limba lui e dulce și plină de mângâeri.

Câtă gingășie e în cântecul cu care își adorm țărancele copiii:

„Nani nani, puișor“...

și cu ce vorbe sfâșietoare, adânci ca și durerea din care au izvorît, își petrec morții la groapă:

„Dragile mamei sprincene,
Cum o să fiți buruene!
Dragii mamei ochișori
Cum o să vă faceți flori“...

Intr'o țară așa de frumoasă, cu un trecut așa de glorios, în mijlocul unui popor atât de deștept, — cum să nu fie o adevărată religie iubirea de patrie, și cum să nu-ți ridici fruntea, ca falnicii strămoși de odinioară, mândru că poți spune: „Sunt Român!“

CUPRINSUL

Pagina

Tipărit în Atelierele S.A.R. «Cartea Românească» din Bucureşti B-dul Regele Carol I, Nr. 3 Reg. Comerţului Nr. 311/931 Soc. Ilfov în luna Maiu 1943.